

ความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น
ในเขตจังหวัดนครพนม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
สิงหาคม 2557

ความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น
ในเขตจังหวัดนครพนม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
สิงหาคม 2557
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น
ในเขตจังหวัดนครพนม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
สิงหาคม 2557

ชญาณี จงลีพันธ์. (2557). การศึกษาความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น
ในเขตจังหวัดนครพนม. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.ณัฐวิณัฏ สิทธิศิริอรุณ.

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) ศึกษาระดับความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวมและรายด้าน
ของวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนม 2) เปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวของวัยรุ่น โดยจำแนก
ตามความผูกพันต่อครอบครัว 9 ด้าน ได้แก่ ด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์
ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็น
เพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านความสนใจ และด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งกลุ่ม
ตัวอย่างเป็นวัยรุ่นที่ศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ปีการศึกษา 2556 ในเขตจังหวัดนครพนม
จำนวน 420 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยประกอบด้วย
แบบวัดการปรับตัวทางสังคม และแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 ด้าน
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความ
แปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวมของวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนมอยู่ในระดับค่อนข้าง
สูง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความผูกพันทางอารมณ์
ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน
ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านความสนใจอยู่ใน
ระดับค่อนข้างสูงเช่นกัน แต่วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวด้านการพักผ่อนหย่อนใจอยู่ในระดับ
ปานกลาง

2) วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขต
ความสัมพันธ์ ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล
ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านความสนใจ และด้านการพักผ่อน
ใจสูงกว่า มีการปรับตัวดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวต่ำกว่า

FAMILY COHESION AND ADJUSTMENT OF THAI ADOLESCENTS
IN NAKHON PHANOM PROVINCE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Development Psychology
at Srinakharinwirot University

August 2014

Chayanee Jongleephan. (2014). *Family Cohesion and Social Adjustment of Thai Adolescents In Nakhon phanom Province*. Master's Project. M.Ed.(Developmental Psychology). Bangkok Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Asst. Prof. Dr.Chuttawee Sitsira-at.

The objectives of this study were 1) to study the level of family cohesion as a whole and from the perspective of Thai adolescents in Nakhon Phanom Province 2) to compare social adjustment regarding 9 aspects of family cohesion: emotional bounding, boundaries, coalitions, time, space, friends, decision making, interests and recreation. The participants were 420 secondary school students in grades 1 - 3 in Nakhon Phanom Province. They were randomly selected by multi-stage sampling method. The questionnaires used in this study were social adjustment and 9 aspects of family cohesion. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, analysis of variance (One-Way ANOVA)

The results of the research were as follows:

1) The family cohesion as a whole of adolescents in Nakhon Phanom Province were at a rather high level. When considering each aspect, it was found that emotional bounding, boundaries, coalitions, time, space, friends, decision making and interests were at a rather high level, while recreation was at a moderate level.

2) Adolescents with higher each aspect of family cohesion such as emotional bounding, boundaries, coalitions, time, space, friends, decision making, interests and recreation had higher social adjustment than those with lower each aspect of family cohesion.

สารนิพนธ์
เรื่อง
ความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนม
ของ
ชญาณี จงลีพันธ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2557

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทวีณ์ สิทธิศิริอรธร) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์จันทวีณ์ สิทธิศิริอรธร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ประณต แก้วนิม)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชัญญา ลีศัตถ์พายุ)

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิทย์ ลิทธิศิริธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ชี้แนวทางแก้ไข ข้อบกพร่อง ตลอดจนให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ประณต คำฉิม ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็น กรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.นิยะดา จิตต์จรัส ที่ให้ความกรุณาเป็นประธานสอบเค้าโครงสารนิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ชญญา ลีศัตรูพาย ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่าสารนิพนธ์ ให้ความกรุณาเป็นกรรมการสอบเค้าโครงสารนิพนธ์และให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย และอาจารย์ชาญ รัตนะพิสิฐ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนทุกโรงเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบพระคุณรองผู้อำนวยการวิระพงศ์ วงษ์ชาชม คุณครูประไพรัตน์ เหลืองศิริ คุณครูภัสสร สอนพิมพ์พ่อ และคุณครูอารยา วรวงศ์ ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล และขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาคจิตวิทยาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต จิตวิทยาพัฒนาการ ตลอดจนขอขอบคุณเพื่อนๆ ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล และเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโททุกท่านที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดี คอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจซึ่งกันและกันตลอดเวลาที่ศึกษาในสถาบันแห่งนี้

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา คุณพ่อมงคล คุณแม่จรรณี จงลีพันธ์ และญาติๆ โดยเฉพาะคุณอาสุริยนต์ จงลีพันธ์ ที่เห็นความสำคัญของการศึกษาและให้การสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมา คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยมอบแด่บิดา มารดา ครูอาจารย์ และครูอาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาของผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ชญานิ จงลีพันธ์

สารบัญ

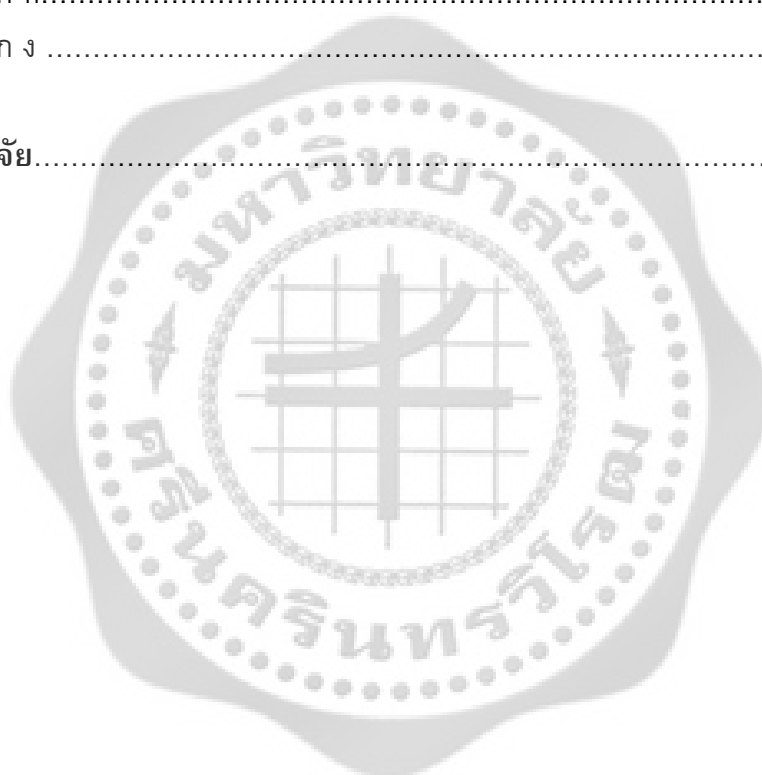
บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
	ความสำคัญของการวิจัย.....	3
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	4
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	4
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
	นิยามปฏิบัติการ.....	4
	กรอบแนวคิดและสมมุติฐานในการวิจัย.....	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
	ความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่น.....	9
	แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัว.....	12
	แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวตามแนวคิดแมคมาสเตอร์โมเดล.....	12
	แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอคัมเพลกซ์.....	13
	การวัดความผูกพันต่อครอบครัว.....	16
	การปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น.....	18
	มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับการปรับตัว.....	18
	แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น.....	20
	ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม	20
	ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล.....	22
	ทฤษฎีภารกิจพัฒนาการ	24
	ทฤษฎีการปรับตัวของรอย.....	25
	แนวคิดการปรับตัวของทอร์พ, แคลกและทิจก์.....	27
	การวัดการปรับตัวทางสังคม.....	29
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อครอบครัวกับการปรับตัวทางสังคม ของวัยรุ่น.....	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	49
ระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นโดยรวมและรายด้าน.....	50
ผลการเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อ ครอบครัวรายด้านแตกต่างกัน.....	51
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	61
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	61
สมมติฐานในการวิจัย.....	61
วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
สรุปผลการวิจัย.....	62
อภิปรายผลการวิจัย.....	64
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย.....	69
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	69
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	70

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	71
ภาคผนวก.....	80
ภาคผนวก ก	81
ภาคผนวก ข	91
ภาคผนวก ค.....	96
ภาคผนวก ง	98
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	105

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว.....	45
2	จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง.....	49
3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความผูกพันต่อครอบครัว.....	50
4	การวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับ ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์.....	51
5	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความ ผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ เป็นรายคู่.....	51
6	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับ ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์.....	52
7	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความ ผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ เป็นรายคู่.....	52
8	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับ ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน.....	53
9	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความ ผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันเป็นรายคู่.....	53
10	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับ ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว.....	54
11	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความ ผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวเป็นรายคู่.....	54
12	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับ ความผูกพันต่อครอบครัวด้านพื้นที่ส่วนบุคคล.....	55
13	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความ ผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลเป็นรายคู่.....	55
14	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับ ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อน.....	56
15	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความ ผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนเป็นรายคู่.....	56
16	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับ ความผูกพันต่อครอบครัวด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ.....	57

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
17 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นรายคู่.....	57
18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจ.....	58
19 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจเป็นรายคู่.....	58
20 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ.....	59
21 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจเป็นรายคู่.....	59
22 สรุปผลการวิจัยตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	60
23 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (CITC) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบวัดการปรับตัวทางสังคม.....	92
24 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (CITC) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว.....	94
25 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม จำแนกตามตัวแปรเพศ.....	99
26 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม จำแนกตามตัวแปรระดับชั้น.....	99
27 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม จำแนกการพักอาศัย.....	99
28 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม เป็นรายคู่ ตามตัวแปรการพักอาศัย.....	100
29 ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความผูกพันต่อครอบครัวรายข้อ.....	101

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 แผนภาพแสดงการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย.....	40

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญที่กำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และยังเป็นวัยที่มีพลังความคิด พลังสร้างสรรค์ เริ่มมีบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นวัยแห่งความหวังและเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญอย่างมากในการพัฒนาประเทศชาติ แต่ในปัจจุบันวัยรุ่นกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม และอิทธิพลของเทคโนโลยียุคใหม่ ส่งผลต่อพฤติกรรม วิธีชีวิตและการใช้ชีวิตของวัยรุ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการรวบรวมสถานการณ์เด็กและเยาวชนของสถาบันรามจิตติ (อมรวิทย์ นาคทรพรพ. 2548: 2-9) พบว่า ในปัจจุบันเด็กและวัยรุ่นไทยจำนวนมากกำลังเผชิญกระแสวัฒนธรรมบริโภค เด็กวัยรุ่นถูกดึงดูดจากโฆษณาให้ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย นิยมแฟชั่นสิ่งของราคาแพง รวมถึงการบริโภคของมีค่าต่าง ๆ ที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้น ทำให้นำไปสู่ปัญหาอุบัติเหตุ ลักขโมย ไปจนถึงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และพบว่าปัญหาทางเพศมีความรุนแรงมากขึ้น คือ วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุเฉลี่ยน้อยลง และยังมีค่านิยมการมีคู่นอนมากกว่าหนึ่งคน นอกจากนั้นพฤติกรรมที่สังคมเป็นห่วงและให้ความสนใจยังเห็นได้จากข้อมูลจากสื่อต่างๆ ที่รายงานสถานการณ์ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่นให้ได้พบเห็น เช่น หนีเรียน การติดเกมส์ เด็กแว้นซ์ สก๊อย ก่อเหตุทะเลาะวิวาท ติดยาเสพติด ทำผิดกฎหมาย ฆ่าตัวตาย ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นเป็นวัยแห่งปัญหา เนื่องจากการย่างเข้าสู่วัยรุ่นนั้นถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดในชีวิตระยะหนึ่ง เพราะเป็นวัยที่เชื่อมระหว่างความเป็นเด็กและผู้ใหญ่ วัยรุ่นต้องเผชิญสถานการณ์ใหม่ ความรับผิดชอบใหม่และสัมพันธภาพใหม่ทั้งกับผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อน ต้องปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นกับทั้งร่างกาย จิตใจ อีกทั้งยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ค่านิยมต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงยิ่งเกิดขึ้นรวดเร็วมากเพียงใด การปรับตัวก็จะยากขึ้นเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้วัยรุ่นเกิดความตึงเครียด วัยรุ่นต้องทั้งนิสัยแบบเก่าและสร้างนิสัยใหม่ขึ้นมาแทนที่ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จึงนำมาซึ่งความเครียดและทำให้การรักษาสมดุลของร่างกายไม่ปกติ วัยรุ่นที่สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี จะสามารถผ่านพ้นช่วงเวลาที่ยากลำบากไปได้อย่างราบรื่น ส่วนวัยรุ่นที่ปรับตัวได้ไม่ดีจะทำให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมและจิตใจตามมาภายหลัง (อรพินทร์ ชูชม; และ อัจฉรา สุขารมณ. 2536: 1) ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเองและสังคมส่วนรวม

ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่มีความใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด และเป็นหน่วยแรกที่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนหล่อหลอมบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลให้เกิดขึ้น ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบของ ความคิด ความเชื่อและทัศนคติของบุคคล ความรัก ความผูกพันใน

ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคล การที่เด็กและเยาวชนรู้สึกว่าเป็นที่รัก เป็นที่ต้องการของสมาชิกในครอบครัว ได้รับความเอาใจใส่อย่างดี และบิดามารดาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนความรัก ความอบอุ่น จะทำให้เด็กและเยาวชนมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นไปได้อย่างเหมาะสม และสามารถปรับตัวได้ดีเมื่อเกิดปัญหา โดยมีครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญ (ลำเจียก กำธร. 2548: 15; อ้างอิงจาก Resnick; et al. 1997) มีงานวิจัยที่พบว่า ความผูกพันกับปู่ย่าตายายมีส่วนช่วยลดปัญหาการปรับตัวในวัยรุ่น (Shalhevet Attar-Schwartz; et al. 2010) ซึ่งสอดคล้องกับ กุลลารวรรณ วิทยาวงสรุจิ (2526: 58) ที่พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของวัยรุ่น และยังมีงานวิจัยของ อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์ (2536) ที่ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น รวมถึงงานวิจัยเกี่ยวกับวัยรุ่นอีกหลายฉบับที่แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของครอบครัวกับการปรับตัวของวัยรุ่น ดังเช่นงานวิจัยของ สังวาลย์ สมสนิท (2518: 79) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับพ่อแม่และการปรับตัวของวัยรุ่น พบว่าวัยรุ่นที่มีความขัดแย้งกับพ่อแม่น้อยปรับตัวได้ดีกว่าวัยรุ่นที่ขัดแย้งกับพ่อแม่มาก ซึ่งสอดคล้องกับ ลำเจียก กำธร (2548: 86) ที่ศึกษาความผูกพันในครอบครัว ความเชื่อที่ไร้เหตุผลและภาวะซึมเศร้าของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พบว่า ความผูกพันในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะซึมเศร้า ซึ่งภาวะซึมเศร้าเกิดจากการที่บุคคลเผชิญสถานการณ์ที่คับข้องใจและไม่สามารถปรับตัวได้

จากการประมวลเอกสาร จะเห็นได้ว่าครอบครัวมีความสำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาบุคคล แต่ในทศวรรษที่ผ่านมาพบว่าสถาบันครอบครัวไทยอ่อนแอลง จากการสำรวจอัตราการหย่าร้างของกระทรวงมหาดไทยพบว่า ในปี พ.ศ. 2550 มีการจดทะเบียนหย่า จำนวน 100,420 คู่ และพบว่าในปี พ.ศ. 2552 เพิ่มขึ้นเป็น 109,277 คู่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2554) รวมถึงความสัมพันธ์ที่ห่างเหินของสมาชิกในครอบครัว ที่เห็นได้จากการสำรวจดัชนีความอบอุ่นในครอบครัวไทยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่พบว่าดัชนีความอบอุ่นในครอบครัวไทย ลดลงจากร้อยละ 66.3 ใน พ.ศ. 2544 เหลือร้อยละ 62.9 ใน พ.ศ.2552 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสถานการณ์ความอ่อนแอและการขาดความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวปัจจุบัน ซึ่งครอบครัวที่ไม่มีความสุข ขาดความรักใคร่ผูกพัน มีความขัดแย้งไม่ลงรอยกันระหว่างบิดามารดา ตลอดจนความแตกแยกในครอบครัวเนื่องจากการหย่าร้าง หรือการพลัดพรากกันด้วยความตาย ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นสาเหตุไปสู่ความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ปัญหาทางสุขภาพจิตและการปรับตัวทั้งสิ้น (นิภา นิธยาน. 2530: 130) ดังเช่นงานวิจัยของ สาวิตรี ทยานศิลป์ (2550) ที่ศึกษาอิทธิพลของความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่และกับเพื่อนต่อการเริ่มใช้ยาเสพติดของเยาวชนชายไทย พบว่า เยาวชนที่มีความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่ต่ำมีแนวโน้มที่จะใช้ยาเสพติดสูงกว่าเยาวชนที่มีความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่สูง

จากการวิเคราะห์สถานการณ์เด็กและสตรีขององค์การยูนิเซฟ (2554: 17) พบว่า การที่บิดามารดานิยามมาทำงานในกรุงเทพมหานคร ทำให้เด็กและวัยรุ่นต้องอยู่กับปู่ย่า ตายายหรือผู้เลี้ยงดูคนอื่น ซึ่งจากการสำรวจสถานการณ์เด็กในประเทศไทยในปีพ.ศ. 2549 พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเด็กร้อยละ 24 ที่ต้องอาศัยอยู่กับผู้เลี้ยงดูอื่นทั้งที่พ่อแม่มีชีวิตอยู่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวัยรุ่นในจังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีระดับความผูกพันต่อครอบครัวอย่างไร และระดับความผูกพันต่อครอบครัวมีผลต่อการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นหรือไม่อย่างไร เพื่อผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนป้องกัน แก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการปรับตัวของวัยรุ่นต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น โดยจำแนกตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว 9 ด้าน ได้แก่ ด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านความสนใจ และด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นทั้งโดยรวมและรายด้านว่าปัจจุบันวัยรุ่นมีระดับความผูกพันต่อครอบครัวอยู่ในระดับใด เพื่อสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนส่งเสริมพัฒนาความผูกพันในครอบครัวของวัยรุ่นต่อไป
2. ทำให้ทราบถึงระดับความผูกพันต่อครอบครัวที่ช่วยให้เกิดการปรับตัวทางสังคมที่ดีของวัยรุ่นในจังหวัดนครพนม เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่จะนำแนวทางไปใช้สำหรับการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถด้านการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นในจังหวัดนครพนมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับครู นักจิตวิทยาและผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับวัยรุ่นในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ให้ความช่วยเหลือหรือพัฒนาความสามารถด้านการปรับตัวของวัยรุ่นต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นวัยรุ่นที่ศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3) ปีการศึกษา 2556 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครพนม จำนวน 20,195 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย วัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนในจังหวัดนครพนม ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ สูตร $n = \frac{N}{1+Ne^2}$ ของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane. 1967) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 420 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ

ความผูกพันต่อครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 ด้าน ได้แก่ ด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านความสนใจ ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

2. ตัวแปรตาม

การปรับตัวทางสังคม

นิยามปฏิบัติการ

1. การปรับตัวทางสังคม หมายถึง ความคิด ความรู้สึก หรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อคนอื่น ๆ การที่บุคคลนั้นมีความมั่นคงทางอารมณ์ เข้ากับผู้อื่นได้ดี รู้จักทำตามความต้องการของสังคมได้ ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 มาตรฐานทางสังคม หมายถึง การมีความเคารพในสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม

1.2 ทักษะทางสังคม หมายถึง การที่สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี เป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น และมีความสนใจในความเดือดร้อนของผู้อื่น

1.3 แนวโน้มที่จะต่อต้านทางสังคม หมายถึง การที่มีแนวโน้มที่จะต่อต้านสังคม ด้วยการทะเลาะวิวาท ดื้อดึง ทำลาย ไม่ยุติธรรมต่อผู้อื่น

1.4 ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมของบุคคลต่อครอบครัว ที่รู้สึกว่าได้รับการดูแล ความอบอุ่น และสามารถสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในบ้าน

1.5 ความสัมพันธ์ในสถานศึกษา หมายถึง ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อครูและเพื่อน โดยรู้สึกว่าได้ได้รับความรักจากครู มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน มีความพอใจในการเรียนในสถานศึกษาแห่งนั้น

1.6 ความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมของบุคคลต่อชุมชน เข้ากับเพื่อนบ้านได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชุมชนของตนเอง เข้าสมาคมกับคนแปลกหน้าได้ มีความพอใจในกฎเกณฑ์และสวัสดิภาพของชุมชน

แบบวัดการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นฉบับนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงแบบวัดมาจากแบบวัดการปรับตัวของ ออร์พินท์ ชูชมและอัจฉรา สุขารมณ ที่ใช้แนวคิดของทอร์ป (2536: 8; อ้างจาก Thorp. 1955) และแบบวัดการปรับตัวของ เกศณี ดิพพะมงคล (2545: 47-49) เฉพาะด้านการปรับตัวทางสังคม ซึ่งแบบวัดการปรับตัวทางสังคมในงานวิจัยฉบับนี้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ จจริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย โดยวัยรุ่นที่มีคะแนนสูงกว่ามีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีคะแนนต่ำกว่า (รายละเอียดในบทที่ 3)

2. ความผูกพันต่อครอบครัว หมายถึง การมีความสัมพันธ์ทางอารมณ์ ความรู้สึกรักใคร่ ไกล่ชิดกัน พึงพอใจซึ่งกันและกันของพ่อแม่ลูก รวมถึงการแสดงออกซึ่งความรักใคร่ การเอาใจใส่ ห่วงใยและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว โดยแบ่งออกเป็น 9 ด้านได้แก่

2.1 ด้านความผูกพันทางอารมณ์ หมายถึง พฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยต่อกัน มีการสนับสนุนช่วยเหลือกัน ตลอดจนการให้กำลังใจกันและกัน แสดงความชื่นชมยินดีต่อกัน เช่น สมาชิกในครอบครัวสนับสนุนกันในช่วงเวลาที่ยากลำบาก ชื่นชมยินดีเมื่อสมาชิกประสบความสำเร็จ

2.2 ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ หมายถึง การมีความชัดเจนของสัมพันธ์ภาพและบทบาท ระหว่างพ่อแม่ลูกอย่างเหมาะสม โดยพ่อแม่ผู้ปกครองมีการควบคุมและให้อิสระภาพแก่ลูก ในการกระทำการใดๆ ด้วยตนเองตามสมควร

2.3 ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน หมายถึง การได้ใช้เวลาร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวได้ใช้เวลาในการทำกิจวัตรประจำวันร่วมกัน มีโอกาสพูดคุยกัน เช่น การรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ดูโทรทัศน์ร่วมกัน

2.4 ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว หมายถึง การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในครอบครัว มีความกลมเกลียว ปฏิบัติภารกิจต่างๆ ด้วยกันทั้งครอบครัว ไม่รู้สึกแบ่งแยกแตกสามัคคี เป็นกลุ่มพวกในครอบครัว

2.5 ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวไม่ก้าวก่ายพื้นที่ความเป็นส่วนตัวของกันและกัน มีความเคารพและให้สิทธิในการมีสถานที่ความเป็นส่วนตัวของกันและกัน

2.6 ด้านความเป็นเพื่อน หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความไว้วางใจและเชื่อใจกัน พูดคุยกันอย่างเปิดเผย สมาชิกได้รับอิสระในการเลือกคบเพื่อน มีการแนะนำเพื่อนให้รู้จักกับ ครอบครัว ยอมรับเพื่อนของกันและกัน

2.7 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การร่วมพิจารณาปัญหาของ ครอบครัวร่วมกัน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจปัญหาสำคัญๆ ในครอบครัว

2.8 ด้านความสนใจ หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความสนใจในเรื่องราวหรือ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน รวมถึงการให้ความสนใจในกิจกรรมหรือความชอบของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น สนใจงานอดิเรกเหมือนกัน พ่อแม่สนับสนุนกิจกรรมที่ลูกชอบ เป็นต้น

2.9 ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันเมื่อมีเวลาว่าง หรือในโอกาสพิเศษ เช่น การท่องเที่ยวต่างจังหวัด การ เล่นกีฬา การออกไปบันเทิงนอกบ้าน เป็นต้น

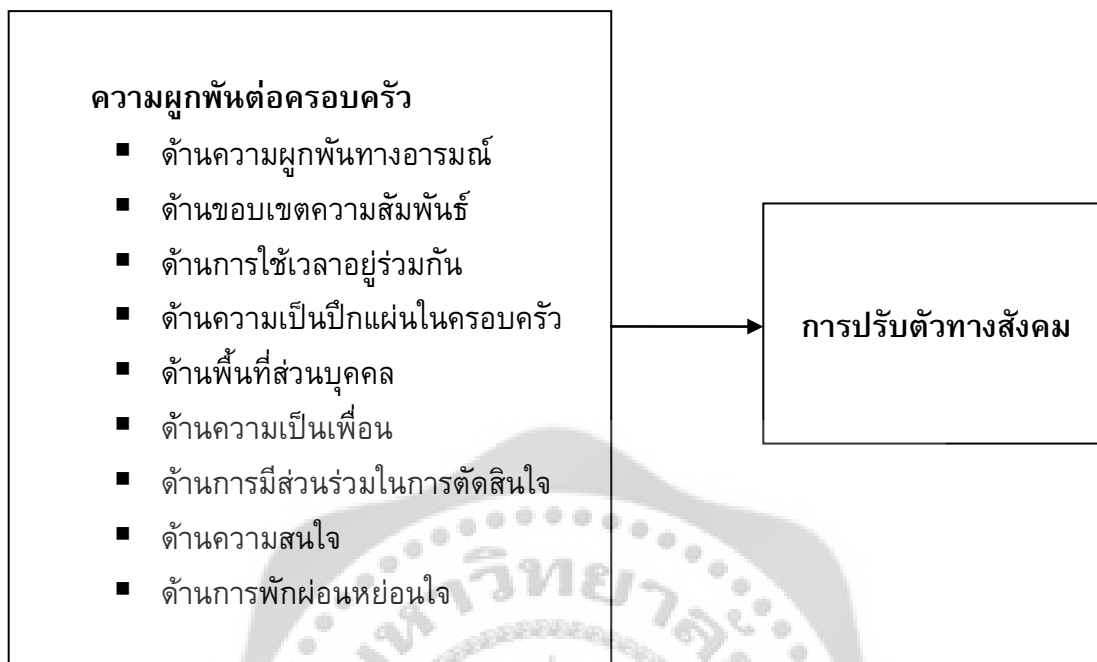
แบบวัดความผูกพันต่อครอบครัวที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัด ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของ ชื่นสมล อุกฤษฏ์วิริยะ (2543) ที่ใช้แนวคิดความผูกพันต่อ ครอบครัวเซอร์คัมเพลกซ์ พัฒนาขึ้นโดยโอลสัน (Olson; et al. 2003) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ เป็นประจำ ถึง ไม่เคยเลย โดยผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าแสดงว่ามีความ ผูกพันต่อครอบครัวสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อยกว่า (รายละเอียดในบทที่ 3)

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิดการปรับตัวของทอร์ฟ ซึ่งเชื่อว่า ครอบครัวเป็นตัวช่วยให้เด็กมีพัฒนาการปกติตามวัย ทอร์ฟ (Thorpe & Schmuller. 1985: 172-173) อธิบายว่าวัยรุ่นเป็นช่วงวัยหนึ่งที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ซึ่งวัยรุ่นที่ได้รับการ ปกป้องจากครอบครัวมากเกินไปจะเกิดความยุ่งยากในการปรับตัว และไม่สามารถผ่านช่วงเวลา ยากลำบากไปได้ด้วยตนเอง แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างครอบครัวกับการปรับตัวทาง สังคมของวัยรุ่น ซึ่งมีงานวิจัยที่พบว่าความผูกพันต่อครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกันกับการปรับตัว ของวัยรุ่น ดังเช่นงานวิจัยของ เชลเฮเวทและคณะ (Shalhevet Attar-Schwartz; et al. 2009) ที่พบว่า ความผูกพันของวัยรุ่นกับปู่ย่าตายายมีส่วนช่วยลดปัญหาการปรับตัวในวัยรุ่น สอดคล้องกับกุลลวาร์ รณ วิทยาวงสรุจิ (2526: 58) ที่พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการ ปรับตัวของวัยรุ่น ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระดับความผูกพันต่อครอบครัวที่มี ผลต่อการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ดังภาพประกอบ

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมแตกต่างกัน ดังนี้

1. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ปานกลางมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันทางอารมณ์สูงและต่ำ
2. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ปานกลางมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านขอบเขตความสัมพันธ์สูงและต่ำ
3. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันสูงและต่ำ
4. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวสูงและต่ำ
5. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านพื้นที่ส่วนบุคคลสูงและต่ำ
6. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความเป็นเพื่อนสูงและต่ำ

7. วิทยาลัยที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวิทยาลัยที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสูงและต่ำ

8. วิทยาลัยที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวิทยาลัยที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความสนใจสูงและต่ำ

9. วิทยาลัยที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวิทยาลัยที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านการพักผ่อนหย่อนใจสูงและต่ำ

บทที่ 2

เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง“ความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นในจังหวัดนครพนม” เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบว่าความผูกพันต่อครอบครัวระดับใดที่จะส่งผลให้วัยรุ่นมีการปรับตัวทางสังคมได้อย่างราบรื่น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่น
 - 1.1 แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัว
 - 1.2 การวัดความผูกพันต่อครอบครัว
2. การปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น
 - 2.1 มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับการปรับตัว
 - 2.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น
 - 2.3 การวัดการปรับตัวทางสังคม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อครอบครัวกับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

1. ความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่น

จากการประมวลเอกสารงานวิจัยในต่างประเทศมีการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่หลากหลายในการอธิบายความผูกพัน ยกตัวอย่างเช่น Attachment, Bounding, Cohesion เป็นต้น ซึ่งคำเหล่านี้เมื่อแปลมาเป็นภาษาไทยแล้วให้ความหมายใกล้เคียงกัน โดยในพจนานุกรมศัพท์จิตวิทยาของราชบัณฑิตยสถาน (2553) ได้ให้ความหมายของคำว่า Attachment หมายถึง ความผูกพันทางจิตใจ โดยเป็นความสัมพันธ์พิเศษที่พัฒนาขึ้นตั้งแต่เกิดระหว่างทารกกับมารดา หรือผู้เลี้ยงดู ส่วนคำว่า Bounding หมายถึง ความผูกพัน โดยเป็นกระบวนการซึ่งเกิดขึ้นระหว่างพ่อแม่กับลูกที่มีความผูกพันทางอารมณ์ต่อกัน ในขณะที่คำว่า Cohesion หมายถึงความเชื่อมั่น การดึงดูดของกลุ่ม ความผูกยึด โดยเป็นความผูกพันทางอารมณ์ที่ยึดเหนี่ยวสมาชิกในกลุ่ม ความผูกพันที่เกิดจากการที่สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน หรือมีความสนใจกิจกรรมและเป้าหมายร่วมกัน

จะเห็นว่าคำภาษาอังกฤษดังกล่าวเมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้วมีความหมายใกล้เคียงกัน คืออธิบายเกี่ยวกับความผูกพัน การผูกติด ความสัมพันธ์ การยึดเหนี่ยวกันของคนหรือกลุ่มคน สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ Attachment มักใช้เกี่ยวกับความผูกพันระหว่างทารกกับผู้เลี้ยงดู ส่วนคำว่า Bounding เน้นไปที่ความผูกพันทางอารมณ์ที่มีต่อกัน ในขณะที่คำว่า Cohesion เป็นความผูกพันใกล้ชิด ทั้งทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม

สำหรับในศาสตร์ด้านจิตวิทยา โบลว์บี ซึ่งเป็นจิตแพทย์ชาวอังกฤษ ใช้คำว่าความผูกพัน (Attachment) เพื่ออธิบายถึงความรักใคร่ผูกพันที่บุคคลหนึ่งมีต่อบุคคลหนึ่ง เป็นความรู้สึกที่คงทน

ถาวร และโบว์ลบีเชื่อว่าความผูกพันเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่มนุษย์ยังอยู่ในวัยทารกที่ต้องพึ่งพิงอาศัยผู้อื่น เพื่อให้ได้รับการปกป้องดูแลทั้งทางร่างกายและจิตใจ (รวิวรรณ กระจำทอง. 2539: 16; อ้างอิงจาก Bowlby. 1969: 179) โบว์ลบี ได้พัฒนาทฤษฎีความผูกพัน (Attachment theory) ขึ้นโดยมีความเชื่อว่าความผูกพันของมารดามีอิทธิพลต่อพัฒนาการของทารกในขวบปีแรกของชีวิต และเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความผูกพันระหว่างมารดากับทารกในเวลาต่อมา (พรรณพิมล หล่อตระกูล 2537: 1; อ้างอิงจาก Bowlby. 1969: 179)

โบว์ลบีอธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับความผูกพันโดยเน้นว่า พ่อแม่มีบทบาทเป็นผู้ปกป้องให้ความปลอดภัยกับเด็ก เด็กมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งในความผูกพัน โดยตัวเด็กจะมีลักษณะบางประการที่จะกำหนดพฤติกรรมตอบสนองจากผู้ใหญ่ ทั้งผู้ดูแลและเด็กต่างก็มีความผูกพันซึ่งกันและกัน และความผูกพันที่เกิดขึ้นนี้จะพัฒนาตามอายุและคงอยู่ตลอดไป ในขวบปีแรกเด็กจะมีพฤติกรรมที่บ่งบอกความผูกพัน เช่น การร้องไห้เมื่อมีความต้องการจากภายใน พยายามใกล้ชิดสัมผัส โดยพฤติกรรมเหล่านี้จะถูกจัดรูปแบบให้มีเป้าหมายต่อผู้ดูแลที่เฉพาะเจาะจงซึ่งแม่มักจะเป็นคนแรก เมื่อเกิดความผูกพันที่แน่นแฟ้นขึ้น ลักษณะพฤติกรรมที่บ่งบอกความผูกพันจะลดน้อยลง แต่ถ้าสภาวะความผูกพันถูกสั่นคลอนจะกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่ต้องการความใกล้ชิด เช่น ในเด็กทั่วไปที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่คุ้นเคยและปลอดภัย เด็กอาจจะเพียงต้องการอยู่ในห้องกับผู้ดูแลโดยยังทำกิจกรรมตามปกติ แต่ถ้าเด็กเจ็บป่วยหรืออยู่ในสภาพที่คุ้นเคยรู้สึกไม่ปลอดภัย เด็กจะต้องการความใกล้ชิดและต้องการการสัมผัสจากผู้ดูแลมากขึ้น เมื่อเด็กมีการเจริญพัฒนาการมากขึ้น องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive) ก็จะมีบทบาทมากขึ้น เด็กปกติจะมีรูปแบบความผูกพันที่มั่นคง สามารถแยกจากผู้ดูแลได้ห่างไกลและนานขึ้น คุณภาพของความผูกพันจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับมโนภาพแห่งตน (Self concept) รวมทั้งความคาดหวังและทัศนคติต่อการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น คนที่มีความผูกพันที่ดีในวัยเด็กจะมีความมั่นคงทางอารมณ์ มองตนเองอย่างมีคุณค่า สามารถมีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกกับผู้อื่นและให้คุณค่ากับการมีความสัมพันธ์ที่มั่นคง ส่วนคนที่มีประสบการณ์ความผูกพันที่ไม่ดี รู้สึกไม่เป็นที่รัก ถูกปฏิเสธ มองตนเองว่าไม่มีคุณค่า มีความสัมพันธ์ในทางลบกับผู้อื่นซึ่งจะทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองถูกปฏิเสธ (พรรณพิมล หล่อตระกูล. 2537: 1; อ้างอิงจาก Bowlby, 1969: 179)

หลังจากโบว์ลบีเริ่มศึกษาความผูกพัน ได้มีนักวิชาการหลายท่านนำความผูกพันมาศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ความผูกพันต่อครอบครัว ความผูกพันต่อองค์กร ความผูกพันต่อบทบาท เป็นต้น ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะความหมายของความผูกพันต่อครอบครัว ดังนี้

ฟรีดแมน (ลำเจียก กำธร. 2548: 14; อ้างอิงจาก Friedman) ได้ศึกษาความผูกพันที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวโดยให้ความหมาย ความผูกพันต่อครอบครัวว่า หมายถึง การได้รับความดูแลเอาใจใส่ ความรู้สึกของการยอมรับและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งนำไปสู่ความใกล้ชิดสนิทสนมและเกิดความต้องการที่จะแบ่งปันซึ่งกันและกันในที่สุด เช่นเดียวกับงานวิจัยของ โอลสัน (Olson; & Gorall. 2003: 516) ที่ศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวและให้ความหมายความผูกพันต่อครอบครัว (Family cohesion) ไว้ว่า หมายถึงสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่สมาชิกในครอบครัวมีต่อบุคคลอื่นๆ ในครอบครัว สำหรับในประเทศไทย มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันต่อครอบครัว ของชินสุมล อุกฤษฏ์วิริยะ

(2543: 9) อธิบายถึงความผูกพันต่อครอบครัวว่า หมายถึง ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีให้กับอีกคนหนึ่งและระดับประสบการณ์การปกครองตนเองของแต่ละคนในระบบครอบครัว หรือในอีกความหมายหนึ่งคือ ความผูกพันใกล้ชิดของสมาชิกในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกันทั้งทางกายภาพและจิตใจในสภาวะที่มีกำลังใจหรือท้อถอย

จากความหมายความผูกพันต่อครอบครัวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายความผูกพันต่อครอบครัวที่ใช้ในงานวิจัยนี้ว่า หมายถึง การมีความสัมพันธ์ทางอารมณ์ ความรู้สึกรักใคร่ใกล้ชิดกัน พึงพอใจซึ่งกันและกันของพ่อแม่ลูก รวมถึงการแสดงออกซึ่งความรักใคร่ การเอาใจใส่ห่วงใย และเห็นคุณค่าซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับ ความผูกพันต่อครอบครัว (Family cohesion) ของโอลสัน (Olson; & Gorall. 2003: 516)

สำหรับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นนั้น เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของการพัฒนาความมีเอกลักษณ์แห่งตน วัยรุ่นจะเริ่มแยกตัวออกจากครอบครัวและไปสร้างความผูกพันใหม่กับผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู เป็นต้น ซึ่งการสร้างความผูกพันใหม่จะทำให้วัยรุ่นมีมุมมองที่กว้างขึ้น มีประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีโอกาสได้สร้างเอกลักษณ์ในตนเอง ครอบครัวจึงต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตในครอบครัว ครอบครัวควรปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่มีกับวัยรุ่น ลดการช่วยเหลือลง เพื่อช่วยให้วัยรุ่นได้มีโอกาสดำเนินชีวิตของตัวเองอย่างเต็มที่ รวมทั้งส่งเสริมให้วัยรุ่นสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อเตรียมพร้อมที่จะก้าวสู่ความเป็นผู้ใหญ่และสามารถใช้ชีวิตตามลำพังได้ในอนาคต ถึงแม้ในช่วงวัยรุ่นจะสนใจการสร้าง ความผูกพันกับคนนอกครอบครัวและเริ่มห่างจากครอบครัว ทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นกับครอบครัวเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป แต่วัยรุ่นยังคงต้องการความรัก ความเข้าใจ ความไว้วางใจและการยอมรับ รวมถึงการสนับสนุนช่วยเหลือจากคนในครอบครัวเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ ในขณะเดียวกันวัยรุ่นก็ต้องการความเป็นอิสระทั้งทางด้านพฤติกรรมและความผูกพันทางอารมณ์จากครอบครัวมากขึ้น เพราะฉะนั้นผู้ปกครองคนหรือในครอบครัวควรปรับเปลี่ยนทัศนคติและการเลี้ยงดูให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในวัยรุ่น เพื่อให้วัยรุ่นได้มีโอกาสในการพัฒนาบุคลิกภาพแบบผู้ใหญ่

จะเห็นได้ว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องสร้างเอกลักษณ์ที่มั่นคงและความเป็นตัวของตัวเอง การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของวัยรุ่นทำให้ครอบครัวต้องมีการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ บรรทัดฐาน ค่านิยมและความคาดหวังเกี่ยวกับตัววัยรุ่นให้เหมาะสม เพื่อสัมพันธ์ภาพและบรรยากาศอันดีภายในครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนเองของวัยรุ่น ในหัวข้อต่อไปผู้วิจัยจะนำเสนอเกี่ยวกับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่น ตามแนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวดังต่อไปนี้

1.1 แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัว

ความผูกพันต่อครอบครัวตามแนวคิดแมคมาสเตอร์โมเดล

แนวคิดการทำหน้าที่ของครอบครัวแมคมาสเตอร์ (McMaster Model of Family Functioning) เริ่มการศึกษาที่มหาวิทยาลัยแมคกิลล์ในประเทศแคนาดาปี 1950 และต่อมาแนวคิดได้รับการพัฒนาโดย แอ็พสทิน บิชอป และบลัดวิน (Epstein; Bishop; & Bladwin) แห่งมหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา และมหาวิทยาลัยบราวน์ในประเทศสหรัฐอเมริกา แนวคิดนี้กล่าวถึงการทำหน้าที่ของครอบครัวด้านความผูกพันต่อครอบครัวไว้ในชื่อ ความผูกพันทางอารมณ์ (Affective Involvement) และได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ระดับความผูกพันห่วงใยที่สมาชิกมีต่อกัน รวมทั้งแสดงออกซึ่งความสนใจและการเห็นคุณค่าของกันและกัน (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 42) โดยแนวคิดนี้แบ่งความผูกพันทางอารมณ์ ออกเป็น 6 ระดับ คือ

1. ปราศจากความผูกพัน (Lack of involvement) สมาชิกในครอบครัวไม่สนใจใยดีกันเลย การเป็นครอบครัวมีความหมายเพียงการมาอยู่ร่วมชายคาเท่านั้น
2. การผูกพันแบบไม่มีความรู้สึก (Involvement devoid of feelings) สมาชิกมีความสนใจต่อกันเพียงเล็กน้อยโดยปราศจากความลึกซึ้งทางอารมณ์และความห่วงใยด้วยน้ำใสใจจริง ไม่สนใจความเป็นอยู่ของกันและกัน หรือถ้าสนใจอาจเป็นไปเพราะความอยากรู้อยากเห็น อยากรควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นไปตามหน้าที่ เช่น ต้องแสดงความห่วงใยยามพี่น้องเจ็บป่วย เป็นต้น
3. ความผูกพันเพื่อตนเอง (Narcissistic involvement) ความสนใจในอีกฝ่ายหนึ่งเป็นไปเพื่อตนเอง เพื่อเสริมคุณค่าให้กับตนเองไม่ใช่ความใส่ใจที่มีให้อีกฝ่ายอย่างจริงจัง
4. ความผูกพันอย่างมีความเข้าใจ (Empathic involvement) ความสนใจ ผูกพันที่มีต่ออีกฝ่ายหนึ่งอย่างแท้จริง โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเข้าใจในความต้องการของอีกฝ่าย ความผูกพันแบบนี้เหมาะสมที่สุด เพราะจะสามารถตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของอีกฝ่ายได้อย่างเหมาะสม
5. ผูกพันมากเกินไป (Over involvement) ความสัมพันธ์เป็นไปอย่างปกป้องหรือจู้จี้จก้นมากเกินไป จนอีกฝ่ายหนึ่งไม่มีความเป็นส่วนตัวหรือเป็นตัวของตัวเองอย่างเพียงพอ
6. ผูกพันเหมือนเป็นบุคคลเดียวกัน (Symbiotic involvement) เป็นความผูกพันแน่นแฟ้นจนทั้งคู่เหมือนเป็นบุคคลเดียวกัน และขอบเขตส่วนตัวของแต่ละคน (Personal boundary) นั้นไม่ชัดเจนหรือไม่มีเลย

ซึ่งความผูกพันทางอารมณ์นี้จะเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวงจรชีวิต เช่น ในช่วงที่ลูกยังเล็ก ความผูกพันแน่นแฟ้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับความอยู่รอดของลูกแต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นลูกจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกครอบครัวมากขึ้นความผูกพันกับพ่อแม่ก็จะลดความเข้มข้นลง (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2544: 42)

จะเห็นได้ว่า ความผูกพันต่อครอบครัวในแนวคิดของแมคมาสเตอร์มีการจัดแบ่งระดับของความผูกพันอย่างละเอียด เมื่อนำแนวคิดการทำหน้าที่ของครอบครัวแมคมาสเตอร์มาพิจารณา

ในมุมมองของการเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยรุ่น อาจสรุปได้ว่า ในช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการอิสระทั้งทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ เพื่อเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนอกครอบครัว ความผูกพันต่อครอบครัวในระดับที่มากเกินไปเป็นความผูกพันที่สมาชิกในครอบครัวจะมีอิสระน้อย ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และในระดับความผูกพันที่น้อยสมาชิกในครอบครัวจะมีความเป็นอิสระต่อกันมาก ไม่มีความลึกซึ้งทางอารมณ์หรือห่วงใยกันอย่างแท้จริง ระดับความผูกพันทั้งน้อยและมากเกินไปนั้นจะทำให้วัยรุ่นประสบปัญหาในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการปกป้องคุ้มครองมากเกินไปทำให้วัยรุ่นไม่สามารถเผชิญชีวิตด้วยตนเองได้เมื่อออกไปใช้ชีวิตในโลกภายนอก หรือการมีอิสระต่อกันในครอบครัวมากเกินไปทำให้วัยรุ่นขาดที่ยึดเหนี่ยวพึ่งพิงเมื่อต้องการความช่วยเหลือ เพราะฉะนั้นระดับความผูกพันที่มีความเหมาะสมที่จะทำให้ชีวิตครอบครัวมีความราบรื่น และวัยรุ่นสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ควรต้องมีความสมดุลระหว่างความรักใคร่ผูกพันลึกซึ้งทางอารมณ์ และความเป็นอิสระ ส่วนตัวของสมาชิกแต่ละคน

แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเชอคัมเพลกซ์ (Circumplex Model of Marital and Family System)

โอลสัน (Olson) ได้พัฒนาทฤษฎีเชอคัมเพลกซ์ (Circumplex Model of Marital and Family System) ขึ้นในปี 1979 เพื่ออธิบายกระบวนการต่างๆที่เกิดขึ้นในครอบครัว (บุษกร สืบซึ่ง. 2549; อ้างอิงจาก Bomar. 1996) และมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องเพื่อเชื่อมต่อช่องว่างระหว่างทฤษฎี ทฤษฎีและการปฏิบัติโดยมีพื้นฐานกรอบแนวคิดมาจากทฤษฎีระบบ (System Theory) โดยมุ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ของมิติการทำหน้าที่ของครอบครัว 3 มิติ คือ ความผูกพันต่อครอบครัว (Family Cohesion) ความสามารถในการปรับตัวของครอบครัว (Flexibility) และการสื่อสารในครอบครัว (Communication)

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีการศึกษาและพัฒนาทั้งทฤษฎีและเครื่องมือวัดที่ใช้วัดความสามารถในการปรับตัวและความผูกพันต่อครอบครัว ของครอบครัว (Family Adaptability and Cohesion Evaluation scales) เรียกว่า FACES และแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัวของครอบครัวในทางคลินิก (Clinical Rating Scale) เรียกว่า CRS และได้มีการปรับปรุงเรื่อยมา ซึ่งทฤษฎีที่ปรับปรุงใหม่นี้ใช้แผนที่ชีวิตคู่และครอบครัว (Couple and Family Map) แสดงการจัดแบ่งประเภทครอบครัว และมีเครื่องมือ FACES IV ซึ่งเป็นแบบประเมินครอบครัวที่ให้ครอบครัวบันทึกเอง เพื่อให้สามารถวัดและระบุระดับที่สูงอย่างมากและต่ำอย่างมากของระดับความผูกพันต่อครอบครัวและความสามารถในการปรับตัวของครอบครัว

โอลสัน (Olson; et al. 2003: 556-558) อธิบายไว้ว่า ความผูกพันภายในครอบครัว (Family Cohesion) หมายถึง ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีให้กับอีกคนหนึ่งและระดับประสบการณ์การปกครองตนเองของแต่ละคนในครอบครัว หรือในอีกความหมายหนึ่งคือ ความผูกพันใกล้ชิดของสมาชิกในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกันทางกายภาพและทางจิตใจในสถานะที่มีกำลังใจ

หรือถดถอย โดยระดับความผูกพันทางอารมณ์ที่สมาชิกมีต่อกัน พัฒนาจากเดิมที่มี 4 ระดับเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ไม่เกี่ยวข้องกัน (Disconnected) เกี่ยวข้องกันบางส่วน (Some What Connected) เกี่ยวข้องกันปานกลาง (Connected) เกี่ยวข้องกันมาก (Over Connected) และเกี่ยวข้องกันมากเกินไป (Overy Connected) ซึ่งความผูกพันต่อครอบครัวตามแนวคิดเชอคัมเพลกซ์ของโอลสันนี้ได้แบ่งตัวชี้วัดออกเป็น 9 ตัวชี้วัด (Olson; Sprenkle; & Russell. 1989: 6) ดังนี้

1. ด้านความผูกพันทางอารมณ์ (Emotional bounding) หมายถึง พฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยต่อกัน มีการสนับสนุนช่วยเหลือกัน ตลอดจนการให้กำลังใจกันและกัน แสดงความชื่นชมยินดีต่อกัน เช่น สมาชิกในครอบครัวสนับสนุนกันในช่วงเวลาที่ยากลำบาก ชื่นชมยินดีเมื่อสมาชิกประสบความสำเร็จ

2. ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ (Boundaries) หมายถึง มีความชัดเจนของสัมพันธภาพและบทบาท ระหว่างพ่อแม่ลูกอย่างเหมาะสม โดยพ่อแม่ผู้ปกครองมีการควบคุมและให้อิสระภาพในการกระทำใดๆ ด้วยตนเองตามสมควร

3. ด้านความความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว (Coalitions) หมายถึง การปฏิบัติภารกิจต่างๆ ด้วยกันทั้งครอบครัว มีความกลมเกลียว ไม่รู้สึกแบ่งแยกแตกสามัคคี เป็นกลุ่มพวกในครอบครัว เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในครอบครัว

4. ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน (Time) หมายถึง การมีเวลาอยู่ร่วมกัน หรือการที่ทุกคนในครอบครัวได้ทำกิจวัตรประจำวันร่วมกัน มีโอกาสพูดคุยกัน เช่น การรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ดูโทรทัศน์ร่วมกัน

5. ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล (Space) หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวไม่ก้าวก่ายพื้นที่ความเป็นส่วนตัวของกันและกัน และมีความเคารพในสิทธิของกันและกันในการมีสถานที่ความเป็นส่วนตัวของตนเอง

6. ด้านความเป็นเพื่อน (Friends) หมายถึง สมาชิกในครอบครัวได้รับอิสระในการเลือกคบเพื่อน มีการแนะนำเพื่อนให้รู้จักกับครอบครัว ยอมรับเพื่อนของกันและกัน

7. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง การร่วมพิจารณาปัญหาของครอบครัวร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจปัญหาสำคัญๆ ในครอบครัว

8. ด้านความสนใจ (Interests) หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความสนใจในการทำกิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน หรือมีความสนใจในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน ตลอดจนให้ความสนใจในกิจกรรมหรือความชอบของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น สนใจงานอดิเรกร่วมกัน เป็นต้น

9. ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation) หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวได้มีกิจกรรมร่วมกันในการพักผ่อนหย่อนใจเมื่อมีเวลาว่าง หรือในโอกาสพิเศษ เช่น การท่องเที่ยวต่างจังหวัด การเล่นกีฬา การออกไปบันเทิงนอกบ้าน เป็นต้น

ความผูกพันในระดับที่สมดุลคือระดับปานกลาง ซึ่งได้แก่ เกี่ยวข้องกันบางส่วน (Some What Connected) เกี่ยวข้องกันปานกลาง (Connected) และเกี่ยวข้องกันมาก (Over

Connected) สามารถระดับนี้จะทำให้การทำหน้าที่ของครอบครัวดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งระดับสมดุลของความผูกพันต่อครอบครัวนี้จะเกิดขึ้นจากการรักษาความสัมพันธ์ และระยะห่างของสมาชิกในครอบครัวในระดับที่เหมาะสม เพราะบุคคลจะสามารถเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเองได้ ในขณะที่ยังเกี่ยวข้องอยู่กับครอบครัว ซึ่งสามารถอธิบายระดับความผูกพันแต่ละระดับ ดังนี้

1. ระดับความผูกพันที่เกี่ยวข้องกันบางส่วน (Some what connect) ความสัมพันธ์ทางอารมณ์ร่วมกันบ้างค่อนข้างอิสระต่อกันแต่ไม่อิสระมากเกินไป ถึงแม้จะให้ความสำคัญกับเวลาส่วนตัว แต่ยังมีเวลาบางส่วนที่ใช้ร่วมกัน มีการตัดสินใจบางอย่างร่วมกัน กิจกรรมและความสนใจของสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่แยกกัน แต่มีบางกิจกรรมที่สนใจหรือทำร่วมกัน

2. ระดับความผูกพันที่เกี่ยวข้องกันปานกลาง (Connect) คือ ครอบครัวมีความสมดุล ระหว่างความเกี่ยวข้องกันของครอบครัว และความเป็นอิสระของสมาชิกในครอบครัว

3. ระดับความผูกพันที่เกี่ยวข้องกันมาก (Very Connected) มีความใกล้ชิดผูกพันทางอารมณ์และความจงรักภักดีต่อกันมาก ให้ความสำคัญกับการใช้เวลาอยู่ร่วมกันมากกว่าใช้เวลาอยู่คนเดียว จะไม่มีเพียงเพื่อนของตนเอง เพื่อนของสมาชิกแต่ละคนจะเป็นเพื่อนของครอบครัวด้วย มีความสนใจในกิจกรรมส่วนใหญ่ร่วมกัน มีเพียงบางส่วนที่สนใจแยกกัน

ส่วนระดับความผูกพันต่อครอบครัวที่ไม่สมดุล คือ ไม่เกี่ยวข้องกัน (Disconnected) และเกี่ยวข้องกันมากเกินไป (Overy Connected) นั้นมักจะทำให้เกิดปัญหาในความสัมพันธ์ขึ้น ครอบครัวที่มีปัญหาและเข้ารับการบำบัดในปัจจุบันมักเป็นครอบครัวที่เกี่ยวข้องกันมากเกินไปและไม่เกี่ยวข้องกันเลย เมื่อครอบครัวผูกพันเกี่ยวข้องกันมากเกินไป มีความใกล้ชิดทางอารมณ์มากเกินไปจะทำให้มีความเป็นอิสระน้อย และในครอบครัวที่มีความผูกพันทางอารมณ์น้อยมาก สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เป็นครอบครัวที่ไม่เกี่ยวข้องกันเลยและมีความผูกพันต่อครอบครัวต่ำเกินไป ซึ่งสามารถอธิบายระดับความผูกพันที่ไม่สมดุลแต่ละระดับ ได้ดังนี้

1. ระดับความผูกพันที่ไม่เกี่ยวข้องกัน (Disconnected) สมาชิกในครอบครัวมักจะมีอิสระทางอารมณ์กันอย่างสุดโต่ง สมาชิกแต่ละคนมีส่วนร่วมในครอบครัวน้อยมาก ความรักใคร่กลมเกลียวกันในครอบครัวมีน้อย สมาชิกในครอบครัวไม่ค่อยมีความเกี่ยวข้องกันทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง มีพื้นที่ส่วนตัวและความเป็นส่วนตัวสูง สมาชิกไม่มีการสนับสนุนหรือช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาให้กันและกัน

2. ระดับความผูกพันที่เกี่ยวข้องกันมากเกินไป (Overy Connected) สมาชิกในครอบครัวมีความใกล้ชิดทางอารมณ์สูงมาก มีการพึ่งพากันในครอบครัวสูง ขาดความเป็นอิสระ มีพื้นที่ส่วนตัวเพียงเล็กน้อย บุคคลจะให้ความสนใจอยู่ที่ครอบครัว มีเพื่อนน้อยและมีความสนใจสิ่งต่างๆ ที่นอกเหนือจากความสนใจของครอบครัวเพียงเล็กน้อย

ถึงแม้ว่าวัยรุ่นจะเป็นวัยที่ต้องการอิสระทั้งทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม แต่ความเป็นอิสระด้านความผูกพันทางอารมณ์จากครอบครัวยังคงไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก วัยรุ่นยังต้องการความมั่นคงทางด้านจิตใจ วัยรุ่นยังต้องพึ่งพิงครอบครัว แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัว เชอคัมเพลกซ์แสดงให้เห็นว่า นอกจากการแสดงความรักความห่วงใยต่อกัน การใช้เวลาทำกิจกรรม

ร่วมกันแล้ว การให้พื้นที่กับสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ การมีสมดุลระหว่างความรักใคร่ผูกพันกันในครอบครัวและพื้นที่ความเป็นส่วนตัวของสมาชิกในครอบครัว จะทำให้เกิดระดับความผูกพันต่อครอบครัวที่เหมาะสมที่จะทำให้การทำหน้าที่ของครอบครัวเป็นไปอย่างราบรื่น วัยรุ่นที่ผูกพันกับครอบครัวมากเกินไป จะมีการพึ่งพิงครอบครัวมาก ทำให้ช่วงระยะเวลาการเป็นวัยรุ่นยืดยาวออกไป อาจเกิดปัญหาการปรับตัวเมื่อถึงเวลาต้องดำเนินชีวิตแบบผู้ใหญ่ ส่วนวัยรุ่นที่ผูกพันกับครอบครัวน้อยเมื่อเกิดปัญหาระดับวัยรุ่นจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในการช่วยเหลือหรือแก้ไข เพราะฉะนั้นจึงถือได้ว่า ความผูกพันในครอบครัวในระดับที่เหมาะสมจะช่วยให้วัยรุ่นสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ผู้ใหญ่ได้อย่างราบรื่น

โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอคัมเพลกซ์ ที่พัฒนาขึ้นโดยโอลสัน (Olson; et al. 2003: 556-558) เนื่องจากเป็นแนวคิดที่แบ่งรายละเอียดของความผูกพันต่อครอบครัวออกเป็น 9 ด้าน ที่ครอบคลุมทั้งทางด้านความรู้สึกและพฤติกรรม และยังได้แบ่งระดับความผูกพันต่อครอบครัวที่สมดุลและไม่สมดุลอย่างชัดเจน ทำให้สามารถระบุระดับที่เหมาะสมของความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นได้ และพิจารณารายละเอียดของความผูกพันต่อครอบครัวได้อย่างครอบคลุม

จากเอกสารข้างต้นจะเห็นได้ว่าความผูกพันต่อครอบครัวมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคคลในช่วงวัยรุ่น เนื่องจากครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคมที่มีผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการของบุคคล และยังเป็นหน่วยพื้นฐานแห่งการแลกเปลี่ยนความรัก หากการแลกเปลี่ยนความรักในครอบครัวเป็นไปในบรรยากาศที่น่าพอใจ พัฒนาการของบุคคลก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น ในทางตรงกันข้าม หากการแลกเปลี่ยนความรักต่อกันในครอบครัวเป็นไปอย่างไม่เหมาะสมบุคคลจะเกิดความทุกข์ใจ ความคับข้องใจ เกือบขัดแย้งกัน และเกิดความรู้สึกในทางลบขึ้น ประสบการณ์ที่ได้รับจากครอบครัวจะมีผลต่อบุคคลอย่างมาก ประสบการณ์ดังกล่าวอาจทำให้เกิดความสุขและความมั่นคงหรืออาจก่อให้เกิดความทุกข์และความเปราะบางในบุคคลได้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดเป็นความรู้สึกใกล้ชิดผูกพันในครอบครัวเกิดขึ้น ความผูกพันต่อครอบครัวระดับที่ไม่เหมาะสมทำใหบุคคลประสบปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสุขภาพจิตหรือปัญหาด้านการปรับตัว ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวทางสังคมว่าระดับความผูกพันต่อครอบครัวที่เหมาะสม และจะช่วยให้วัยรุ่นมีการปรับตัวทางสังคมได้อย่างราบรื่นน้อยอยู่ในระดับใด เพื่อเป็นประโยชน์ในการเข้าใจวัยรุ่นต่อไป

1.2 การวัดความผูกพันต่อครอบครัว

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยพบว่ามีงานวิจัยที่ใช้เครื่องมือวัดความผูกพันต่อครอบครัว มีดังนี้

โอลสัน (Olson) ได้พัฒนาทฤษฎีเซอคัมเพลกซ์ (Circumplex Model of Marital and Family System) ขึ้นในปี 1979 เพื่ออธิบายกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว (บุษกร สืบซึ่ง.

2549; อ้างอิงจาก Bomar.1996) โอลสันได้พัฒนาทั้งทฤษฎีและเครื่องมือวัด ซึ่งเครื่องมือที่ใช้วัดความสามารถในการปรับตัวและความผูกพันต่อครอบครัวของครอบครัว (Family Adaptability and Cohesion Evaluation scales) เรียกว่า FACES แบบวัดความผูกพันต่อครอบครัวนี้มีการปรับปรุงครั้งล่าสุดเรียกว่า FACES IV ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง และไม่เคยเลย

บุญญาภา แจ้งสี (2544: 115-116) สร้างแบบวัดความผูกพันใกล้ชิด ในงานวิจัยศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อความผูกพันใกล้ชิด การเห็นคุณค่าในตนเอง และการยอมรับตนเองของนักศึกษาที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและไม่เสี่ยงของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครใต้ เพื่อใช้วัดความผูกพันใกล้ชิดกันของนักศึกษา กับบิดามารดา โดยวัดจากนักศึกษาจำนวน 276 คน ได้ปรับปรุงมาจากแบบวัดความผูกพันใกล้ชิด The inventory of Parent and peer Attachment (IPPA) ของ Gay C. Armmaden และ Mark T. Green เฉพาะตอนที่เป็นแบบวัดความผูกพันใกล้ชิดกับบิดามารดา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ ได้แก่ ทำเสมอๆ ทำแทบจะเสมอๆ บ่อยๆ ทำจะไม่ค่อย ไม่ค่อย และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.9173

ชีนสมล อุกฤษฎ์วิริยะ (2543: 51) วิจัยเกี่ยวกับ อิทธิพลของความสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรม การเปิดรับสื่อวีดิทัศน์ประเภทเอ็กซ์ของเยาวชนไทยที่อยู่ในสถานศึกษาในเขตกรุงเทพฯ ได้สร้างแบบวัดความสัมพันธภาพภายในครอบครัว (Family Cohesion) เพื่อใช้วัดความสัมพันธภาพภายในครอบครัวของเยาวชนไทยอายุ 15-26 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 410 คน โดยได้พัฒนาแบบวัดมาจากงานวิจัยของ ร.ต.อ.หญิงนวรรตร์ ศรีรัฐเพชร เรื่องสัมพันธภาพของพ่อแม่ลูกกับรูปแบบการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างบุคคลของวัยรุ่น งานวิจัยของ กุลวรรณ วิทยาวงศ์ เรื่องความสัมพันธภาพระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว และรายงานการวิจัยของ อัญชลี ศิลเกษ, กัลยา อันชื่นและวัชรภรณ์ ลือไช เรื่องลักษณะความสัมพันธภาพในครอบครัวที่ส่งเสริมสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมในเขตเมืองอุบลราชธานี โดยอ้างอิงทฤษฎีความผูกพันต่อครอบครัวเซอร์คัมเพลกซ์ ของโอลสัน (Olson; et al. 2003) โดยแบบวัดเป็นการวัดทัศนคติแบบ ลิเคิร์ทสเกล 4 สเกล ได้แก่ เป็นประจำ เป็นส่วนมาก เป็นบางครั้ง ไม่เคยเลย มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.923

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อครอบครัว มีผู้วิจัยได้แนวคิดจากงานวิจัยของ ชีนสมล อุกฤษฎ์วิริยะ (2543) แบบวัดความผูกพันต่อครอบครัวที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงปรับปรุงมาจากแบบวัดความสัมพันธภาพภายในครอบครัวของ ชีนสมล อุกฤษฎ์วิริยะ (2543) โดยใช้แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอร์คัมเพลกซ์ (Olson; et al. 2003) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ได้แก่ เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง และไม่เคยเลย โดยวัยรุ่นที่ได้คะแนนรวมสูงกว่า แปลว่าเป็นผู้ที่มีความผูกพันต่อครอบครัวมากกว่า วัยรุ่นที่มีคะแนนรวมต่ำกว่า

2. การปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

2.1 มโนทัศน์เบื้องต้นเกี่ยวกับการปรับตัวของวัยรุ่น

วัยรุ่น (Adolescence) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคือ Adolescere ซึ่งหมายถึง เติบโตเข้าสู่ภาวะ (to grow into maturity) หรือเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (To grow adulthood) เมื่อพิจารณาตามความหมายนี้ วัยรุ่นเปรียบเหมือนสะพานเชื่อมต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ (Period of transition) ที่บุคคลมีการเจริญเติบโตหรือเปลี่ยนแปลงเกือบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นระยะเวลาที่บุคคลต้องเผชิญกับประสบการณ์ใหม่ ความรับผิดชอบใหม่ สัมพันธภาพใหม่ๆ ทั้งกับผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อน (ประณต คำจิม. 2549: 1) องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า วัยรุ่นเป็นผู้มีลักษณะ 3 ประการ คือ มีพัฒนาการทางด้านร่างกายโดยมีภาวะทางเพศ มีพัฒนาการทางด้านจิตใจ โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ และมีการเปลี่ยนแปลงภาวะทางด้านเศรษฐกิจ จากการที่ต้องพึ่งพาครอบครัวมาเป็นบุคคลที่สามารถประกอบอาชีพหารายได้ด้วยตนเอง (พาสนา ผโลศิลป์. 2535; อ้างอิงจาก W.H.O. 1983) ซึ่งช่วงระยะเวลาของการเป็นวัยรุ่นนั้นถือเอาการเข้าสู่ภาวะทางเพศเป็นเกณฑ์ โดยนับตั้งแต่การมีประจำเดือนเป็นครั้งแรกของเด็กหญิง และการหลั่งอสุจิเป็นครั้งแรกของเด็กชาย

จากการประมวลเอกสาร งานวิจัยผู้วิจัยได้สรุปลักษณะพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่สำคัญของวัยรุ่นไว้ ดังนี้

การย่างเข้าสู่วัยรุ่นนั้นถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดในชีวิตระยะหนึ่ง เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเหล่านี้ทำให้วัยรุ่นต้องมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น พัฒนาการทางร่างกายในช่วงวัยรุ่น มีทั้งส่วนภายนอกที่มองเห็นได้ง่าย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก รูปร่าง ส่วนสัดของร่างกาย ลักษณะเส้นผม ฯลฯ และส่วนภายใน เช่น การทำงานของต่อมบางชนิด โครงกระดูกแข็งแรงขึ้น การผลิตเซลล์สืบพันธุ์ในเด็กชาย การมีประจำเดือนของเด็กหญิง เป็นต้น ช่วงวัยรุ่นจะมีส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของวัยรุ่นนอกจากจะทำให้วัยรุ่นมีส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้นและทำให้เกิดความต้องการทางเพศขึ้นแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมอีกหลายประการ เช่น การกินที่เพิ่มมากขึ้น สนใจในรูปร่างหน้าตาตนเองมากขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงด้านฮอร์โมน ทำให้วัยรุ่นมีอารมณ์ที่ไม่มั่นคงรุนแรงและอ่อนไหวง่าย เป็นต้น นอกจากนั้นวัยรุ่นยังมีการพัฒนาทางด้านสติปัญญา เช่น มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสามารถในการคิดสรุปความคิดเห็นที่ซับซ้อน มีความสามารถในการวางแผนอนาคตที่เป็นจริงมากขึ้น เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในช่วงวัยรุ่น คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นสังคมจะคาดหวังให้บุคคลมีพฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับระเบียบทางสังคม การเรียนรู้กฎระเบียบของกลุ่ม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เพื่อจะปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่มีกลุ่มใหม่ๆ ทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งกลุ่มทางสังคม

เป็นสิ่งที่ช่วยให้อายุยืนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบทางสังคม ละทิ้งทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมแบบเด็กๆ และมีทัศนคติและพฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ วัยรุ่นบางคนอาจเกิดความยากลำบากในการทำสิ่งที่สังคมคาดหวัง ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายวัยรุ่นจะหลบหลีกจากกลุ่มสังคมจนกระทั่งถึงระยะที่ชอบอยู่คนเดียว วัยรุ่นจะสนใจเพื่อนเก่าค่อนข้างน้อยและให้ความร่วมมือกับผู้ใหญ่น้อยลง แต่เมื่อวัยรุ่นพ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายวัยรุ่นจะต้องการเกี่ยวข้องกับสังคมอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นวัยรุ่นจึงพยายามสร้างสังคมสำหรับตัวเองเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการ (ประณต คำนิม. 2549: 178-179) ในช่วงนี้วัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าระยะวัยเด็กตอนกลาง และมีความผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2540: 337-338) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนจึงเป็นความสัมพันธ์ที่วัยรุ่นให้ความสำคัญมากที่สุด เพราะช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความต้องการเป็นที่ยอมรับจากสังคมรอบตัว ช่วงวัยรุ่นจึงมีแนวโน้มที่จะคบเพื่อนเป็นกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่มีความคิดหรือความสนใจคล้ายกัน วัยรุ่นจะเลือกเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น เป็นกลุ่มที่มีค่านิยมบุคลิกภาพ ฐานะเศรษฐกิจใกล้เคียง และนอกจากความสนใจในกลุ่มเพื่อน ช่วงวัยรุ่นยังมีความสนใจในเพื่อนต่างเพศอีกด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เข้าสู่สภาวะทางเพศเป็นแรงขับ เด็กหญิงจะเริ่มมีความสนใจเด็กชายและพยายามเรียกร้องความสนใจจากเด็กชาย แต่เด็กชายจะเริ่มมีความสนใจเพศตรงข้ามช้ากว่าเด็กหญิงเล็กน้อย โดยวัยรุ่นหญิงจะพิถีพิถันเรื่องการแต่งกาย เอาใจใส่เรื่องรูปร่างหน้าตา ส่วนวัยรุ่นชายจะมีพฤติกรรมที่มุ่งเน้นให้เพศหญิงสนใจตนเอง เช่น เล่นกีฬาที่เป็นที่นิยม เล่นดนตรี นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังทำให้วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้ความเป็นตัวของตัวเอง วัยรุ่นต้องการการยอมรับจากกลุ่มและการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่วัยรุ่นยังมีความไม่แน่ใจในบทบาทของตน สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นต้องการความเป็นตัวของตัวเองคือ การพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเองจากการแต่งกาย และนอกจากนั้นแล้ววัยรุ่นยังเป็นช่วงวัยแห่งจินตนาการ วัยรุ่นชอบฝัน จินตนาการตนเองเป็นสิ่งที่ต่างๆ หรือบุคคลที่ตนเองชอบ วัยรุ่นสามารถแสดงออกในรูปของการแต่งเพลง เขียนบทกลอนหรือแม้กระทั่งการแต่งกาย เป็นต้น (ประณต คำนิม. 2549: 172-186)

การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทำให้ช่วงวัยรุ่นถูกมองว่าเป็นช่วงเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ผลจากพฤติกรรมในวัยรุ่นนี้จะมีผลต่อบุคคลในระยะยาว และในช่วงวัยอื่นๆ ต่อมา ทั้งด้านการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตคู่ เจตคติที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะความสับสนในบทบาทที่ไม่ชัดเจนของตนเอง เช่น ไม่แน่ใจว่าตนเองเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ความคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของวัยรุ่นมาก วัยรุ่นจะรู้สึกวางตัวลำบาก ไม่รู้ว่าจะทำตัวอย่างไรจึงจะถูกต้องและเหมาะสม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นอาจกล่าวสรุปได้ว่าวัยรุ่นเป็นวัยเจ้าปัญหามากที่สุด ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆ ของร่างกาย ทำให้เกิดภาวะความว้าวุ่นใจ ไม่สบายตัว ไม่สบายใจ เกิดความหงุดหงิด วิตกกังวล อารมณ์เสียว่าย วัยรุ่นจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

2.2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

การปรับตัวเป็นกระบวนการที่จำเป็นของสิ่งมีชีวิต มนุษย์ต้องอาศัยกระบวนการปรับตัวตลอดชีวิตตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ ซึ่งบุคคลจะปรับตัวได้ดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล เมื่อบุคคลประสบกับวิกฤติ เกิดความเครียด จึงเกิดการปรับตัวขึ้น (นิภา นิธยาน. 2520: 7-9)

วัยรุ่นประสบปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย สังคมและจิตใจ วัยรุ่นจึงต้องมีการปรับตัวกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อผ่อนคลายสภาวะของจิตใจและผ่อนคลายความเครียด ความไม่สบายใจ อันเกิดจากสถานการณ์ความจริงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่วิธีการที่ใช้ในการปรับตัวเพื่อป้องกันความเครียดนั้น บางวิธีเป็นที่ยอมรับของสังคม บางวิธีไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม บางวิธีอาจก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ ซึ่งผู้ที่ปรับตัวได้ดีจะเลือกใช้กลวิธีที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม (ลำเจียก คำธรร. 2548: 15; อ้างอิงจาก Resnick; et al. 1997)

สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยศึกษาตัวแปรการปรับตัวทางสังคม เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ มากมาย รวมไปถึงด้านสังคม วัยรุ่นจะพยายามสร้างสังคมสำหรับตัวเองเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการและความสนใจของตน ซึ่งสังคมที่วัยรุ่นให้ความสำคัญมากที่สุดคือกลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนเป็นความสัมพันธ์ที่วัยรุ่นให้ความสำคัญมากที่สุด เพราะช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความต้องการเป็นที่ยอมรับจากสังคมรอบตัว ช่วงวัยรุ่นจึงมีแนวโน้มที่จะคบเพื่อนเป็นกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่มีความคิดหรือความสนใจคล้ายกัน วัยรุ่นจะมีความผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น การปรับตัวทางสังคมจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากในช่วงของการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น เนื้อหาในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับด้านการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับการปรับตัวของวัยรุ่นมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีจิตวิทยาสังคม

อีริคสัน (1902-1994) ได้ตั้งทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (Psychosocial Theory) จากการดัดแปลงจากทฤษฎีพัฒนาการทางเพศของฟรอยด์ แต่ได้ขยายพัฒนาการออกเป็น 8 ขั้น โดย 5 ขั้นแรกอยู่ในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่นและอีก 3 ขั้นอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ ในแต่ละขั้นจะมีภาวะวิกฤต (Crisis) ซึ่งเป็นข้อขัดแย้งที่มีผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ 2 ลักษณะตรงกันข้ามคือ ลักษณะทางบวกกับลักษณะทางลบ ซึ่งภาวะวิกฤตนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องพบ แต่ต้องได้รับการแก้ไข หากสามารถแก้ไขภาวะวิกฤตหรือข้อขัดแย้งได้ จะทำให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และช่วยส่งเสริมพัฒนาการในขั้นต่อไปให้ประสบความสำเร็จง่ายขึ้น แต่ถ้าหากไม่สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งได้หรือแก้ไขได้ไม่ดี จะทำให้เกิดลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาและขัดขวางความสำเร็จในการแก้ไขข้อขัดแย้งในขั้นต่อไป ไป เว้นแต่ว่าบุคคลจะได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ (ประณต คำนิม. 2549: 48)

อีริกสัน (Erikson) อธิบายว่าบุคคลมีการพัฒนาทางอารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพ ตั้งแต่แรกเกิดไปจนตลอดชีวิต โดยบุคคลอาจเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดีมากน้อยเพียงไร ในช่วงอายุ ไฉนนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุดคือความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ในช่วงนั้นๆ ฉะนั้นในวัยทารกจนถึงวัยรุ่น ครอบครัวจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัว หรือสุขภาพจิตของบุคคลอย่างใกล้ชิด อีริกสันได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาทางอารมณ์เชิงสังคมของบุคคลออกเป็น 8 ขั้นซึ่งเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนอายุ 80 ปี อีริกสันเห็นว่าส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางความรู้ ความสามารถ และความเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม ที่ทำให้บุคคลจะต้องมีการปรับตัว ส่วนการที่บุคคลจะปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นที่มีต่อผู้แวดล้อมรอบตน โดยผู้ที่แวดล้อมรอบตนนั้นอาจจะช่วยให้บุคคลปรับตัวได้อย่างราบรื่น หรือขัดขวาง หรือผลักดันบุคคลไปในทิศทางที่ทำให้ปรับตัวไม่ได้ก็ได้ นอกจากนี้การที่บุคคลสามารถจะปรับตัวได้ดีเพียงไรนั้น พัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมขั้นก่อนหน้าก็ยังมีอิทธิพลต่อความสามารถปรับตัวในขั้นต่อไปของบุคคลนั้นด้วย

ช่วงพัฒนาการที่อยู่ในช่วงของวัยรุ่นคือ ขั้นที่ 5 ซึ่งเป็นช่วงของการพัฒนา ลักษณะแห่งตน - การสับสนในเอกลักษณ์ ตามทฤษฎีของอีริกสัน ในช่วงอายุนี้อะไรที่เกิดขึ้นใหม่ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ คือความต้องการทางเพศและความต้องการอิสระ วุฒิภาวะทางกายและแรงผลักดันทางสังคมที่มาบรรจบกันระยะนี้ ผลักดันให้วัยรุ่นต้องครุ่นคิดเกี่ยวกับสถานภาพของตนเองในสังคม วิธีที่คนอื่น ๆ ปฏิบัติต่อตัวเขา รวมไปถึงทางเลือกของตนในอนาคต ในช่วงเวลานี้วัยรุ่นมักมีข้อสงสัยเกี่ยวกับตัวเองและพยายามหาเอกลักษณ์ของตนในด้านต่างๆ ซึ่งทำให้มีความรู้สึกสับสน ขาดความมั่นใจในตนเองในการตัดสินใจกับทฤษฎีข้อบังคับทางสังคม และสิ่งสำคัญสำหรับการแก้ไขภาวะวิกฤตในระยะวัยรุ่นคือ การที่วัยรุ่นได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่มีความสำคัญ เพราะจะช่วยให้วัยรุ่นสามารถรับเอาส่วนสำคัญๆ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์แบบผู้ใหญ่ ในขณะที่เดียวกันคนที่วัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์ด้วยก็จะทำหน้าที่เหมือนกระจกที่สะท้อนข้อมูลกลับให้แก่วัยรุ่นว่าเขาเป็นใคร หรือควรเป็นอะไร ดังนั้นปฏิภริยาของบุคคลสำคัญเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้สึกของการมีเอกลักษณ์ในวัยรุ่น

อีริกสันให้ความสำคัญกับบทบาทของสังคม โดยเฉพาะบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือวัยรุ่นในการกำหนดรูปแบบความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง เอกลักษณ์ของวัยรุ่นจึงเป็นผลของการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างวัยรุ่นกับสังคม ผู้ที่ปรับตัวได้จะเป็นผู้ที่แสดงความสมดุลระหว่างความต้องการของสังคมกับความต้องการส่วนตัว มีอิสระเสรีพอสมควร แต่ก็ยังยอมรับคำแนะนำตักเตือนจากผู้ใหญ่ สามารถพัฒนาเอกลักษณ์แห่งอีโก้ (Ego – Identity) ซึ่งหมายถึง การเข้าใจว่าตนเองเป็นใครกำลังจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด และจะเป็นที่ยอมรับนับถือของคนอื่นหรือไม่ มีความเชื่อและค่านิยมทางการเมือง ศาสนา และการเลือกอาชีพอย่างไร ส่วนผู้ที่ปรับตัวไม่ได้มักจะมีปัญหาทางจิตหรือมีปัญหาทางสังคม การแก้ไขข้อขัดแย้งตามขั้นของอีริกสันในช่วงวัยรุ่นนี้มีความสำคัญมาก หากไม่สามารถแก้ไขได้ จะเป็นวัยรุ่นที่สับสนในตนเอง ไม่รู้จักตนเองและกลายเป็นผู้ใหญ่ที่สับสนในบทบาท ฉะนั้นช่วงวัยรุ่นนี้บุคคลยังต้องการความอบอุ่นและความเข้าใจจากครอบครัว การผ่อน

หนักผ่อนเบาเพื่อฝึกความเป็นอิสระของบุคคล ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในช่วงวัยรุ่นจึงยังมีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของเยาวชนอยู่มาก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และ เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2524: 10 - 12; อ้างอิงจาก Erikson. 1959)

ทฤษฎีของอีริกสัน อธิบายการปรับตัวของวัยรุ่นที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้ผ่านพ้นภาวะวิกฤติของช่วงวัย การที่วัยรุ่นได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวและคนอื่น ๆ จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถรับเอาเอกลักษณ์แบบผู้ใหญ่จากบุคคลที่วัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์ด้วยเพื่อนำมาปรับใช้ ในขณะที่เดียวกันบุคคลที่วัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์ด้วยก็จะทำหน้าที่เสมือนกระจกที่สะท้อนข้อมูลกลับให้กับวัยรุ่น ดังนั้นปฏิกริยาของบุคคลสำคัญเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการปรับตัวเพื่อพัฒนาความรู้สึกของการมีเอกลักษณ์ในวัยรุ่น ถึงแม้ช่วงวัยรุ่นจะเป็นช่วงเริ่มแยกตัวออกจากครอบครัวไปอยู่กับกลุ่มเพื่อนแต่วัยรุ่นยังต้องอาศัยอยู่ในครอบครัว คนในครอบครัวจึงยังคงมีความสำคัญต่อการปรับตัวของวัยรุ่น ในการเป็นตัวอย่างพฤติกรรมแบบผู้ใหญ่และช่วยสะท้อนข้อมูลกลับให้วัยรุ่นด้วย

ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

แฮรี่ สแตค ซัลลิแวน เป็นจิตแพทย์ที่มีชื่อเสียงด้านรักษาคนไข้โรคจิตเภท เขาเชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์เป็นผลมาจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เขาเชื่อว่าสิ่งสำคัญที่สร้างบุคลิกภาพคือ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมหรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาจเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริง ๆ หรือบุคคลในความคิดฝัน หรือบุคคลที่เป็นคนเด่นคนดัง หรือบุคคลที่รู้จักจากการอ่านหนังสือ ซัลลิแวนแบ่งขั้นพัฒนาการเป็นขั้นต่าง ๆ 7 ขั้นได้แก่ วัยทารก (Infancy) วัยเด็ก (Childhood) วัยเยาวชน (Juveniler) วัยก่อนวัยรุ่น (Preadolescence) วัยรุ่นตอนต้น (Early adolescence) วัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) และวัยผู้ใหญ่ (Adulthood) พัฒนาการแต่ละช่วงมีลักษณะเด่นจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (ประณต คำนิม. 2549: 76-80) ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะ วัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนปลายตามทัศนะของซัลลิแวน

ช่วงวัยรุ่นตอนต้น (Early adolescence) อายุ 12-16 ปี ความสงบนิ่งจะถูกแทนที่ด้วยความสับสน ในทัศนะของซัลลิแวนความยุ่งยากสับสนของวัยรุ่นเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ ความต้องการที่ขัดแย้งกันในเรื่องความมั่นคงปลอดภัย ความใกล้ชิดในสัมพันธภาพระหว่างตนเองกับผู้อื่น ความพึงพอใจตามที่ตนเองปรารถนาในช่วงเวลานี้และความรู้สึกทางเพศที่ปรากฏขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนและสรีระ ถึงแม้ว่าเรื่องเพศจะเป็นเรื่องที่วัยรุ่นสนใจและปรารถนาจะมีกิจกรรมทางเพศในแง่มุมต่าง ๆ แต่ก็มักจะทำให้วัยรุ่นกังวลและไม่สบายใจเพราะความต้องการเช่นนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับพ่อแม่ กฎเกณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งเพื่อนในวัยเดียวกันและต่างเพศ ทำให้วัยรุ่นมีปัญหาด้านการประพฤติปฏิบัติตน ดังนั้นข้อขัดแย้งทางจิตใจเกี่ยวกับเรื่องทางเพศของวัยรุ่นจึงเกิดจากความกดดันทางสังคมมากกว่าเกิดจากอารมณ์และจิตใจของวัยรุ่นเอง ซึ่งทำให้วัยรุ่นต้องมีการปรับตัวเพื่อจะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข เมื่อสิ้นสุดวัยนี้วัยรุ่นควรมีวุฒิภาวะเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสังคมกับเพศตรงข้ามคือ

มีความสามารถในการสร้างและดำรงรักษาความสัมพันธ์ภาพอันใกล้ชิดสนิทสนมกับเพศตรงข้ามบางคนได้ หากครอบครัวมีความเข้าใจในพัฒนาการทางเพศและการเปลี่ยนแปลงความต้องการของวัยรุ่น ครอบครัวจะสามารถให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้วัยรุ่นมีการปรับตัวกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

วัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) อายุ 16-20 ปี วัยรุ่นตอนปลายเริ่มเมื่อบุคคลสามารถบูรณาการความต้องการต่างๆ เข้าด้วยกัน ในสัมพันธภาพระหว่างบุคคล นั่นคือความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Security) ซึ่งหมายถึงการไม่มีความวิตกกังวล ความต้องการความใกล้ชิดสนิทสนม (Intimacy) และความต้องการทางเพศ (Lust) วัยรุ่นตอนปลายจึงมีภาระกิจด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีความสลับซับซ้อนและความหลากหลายยิ่งขึ้น มีความใกล้ชิดสนิทสนมหาและมีลักษณะที่พิเศษมากขึ้น นอกจากนี้ชัลลีแวนยังได้เน้นถึงบทบาทของความวิตกกังวลและการประเมินตนเองทางลบว่าเป็นสิ่งที่ขัดขวางการมีวุฒิภาวะในระหว่างวัยรุ่นตอนปลาย บุคคลจะปรับตัวหาทางหลีกเลี่ยงความวิตกกังวลเท่าที่จะทำได้ เพราะความวิตกกังวลรุนแรงสามารถรบกวนความพยายามในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่สมบูรณ์ ชัลลีแวนยังย้ำถึงการประเมินตนเองและสังเกตพบว่า บุคคลมักเข้าสู่วัยรุ่นตอนปลายโดยมีมุมมองเกี่ยวกับตนเองในทางลบ หรือทางที่ไม่ถูกต้อง บางคนอาจรู้สึกว่าคุณค่าไม่มีคุณค่า ไม่มีคนมารัก แต่บางคนรู้สึกว่าคุณค่าดีกว่าใครทั้งหมด มุมมองเช่นนี้เป็นสิ่งรบกวนสัมพันธภาพระหว่างบุคคล คนที่มองว่าตนเองไม่มีคุณค่าจะมีความวิตกกังวลเมื่อมีบางคนเริ่มแสดงความรักด้วย ส่วนคนที่มองตัวเองดีกว่าคนอื่นจะวิตกกังวลในสถานการณ์ที่อาจมีคนอื่นเหนือกว่าหรือดีกว่า

เห็นได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสังคมเป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรมเกิดขึ้น เพื่อรักษาความมั่นคงและสัมพันธภาพที่ดี ในแง่มุมมองด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ครอบครัวถือเป็นสังคมที่สำคัญของวัยรุ่น การมีสัมพันธภาพที่ดีหรือไม่ดีระหว่างวัยรุ่นและสมาชิกในครอบครัว จะส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น นอกจากนั้นช่วงวัยรุ่นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงความสนใจจากพ่อแม่และครอบครัว ไปสู่การมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน (ประณต คำจิณ. 2549: 6; อ้างอิงจาก Steinberg. 1996) วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบที่แตกต่างจากวัยเด็ก รวมถึงเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากสังคมรอบข้าง มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านบทบาทให้เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ถึงแม้ว่าวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงความสนใจจากพ่อแม่ครอบครัวไปสู่การมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากเด็กไปสู่บทบาทและความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่ อาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างวัยรุ่นกับครอบครัวจนเกิดความขัดแย้ง ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวลและการปรับตัวขึ้น แต่หากครอบครัวมีความเข้าใจในพัฒนาการทางเพศและการเปลี่ยนแปลงความต้องการของวัยรุ่น ครอบครัวจะสามารถให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้วัยรุ่นมีการปรับตัวกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

ทฤษฎีภารกิจพัฒนาการ

ภารกิจพัฒนาการ (Development tasks) หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่บุคคลจะต้องเรียนรู้ เพื่อให้ตนเองดำรงชีวิตได้สุขสบายและประสบความสำเร็จพอสมควร เป็นภารกิจที่เกิดควบคู่ไปกับช่วงหนึ่งๆ ของชีวิต ความสำเร็จในการทำภารกิจหนึ่งจะนำไปสู่ความสุขและความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นกับภารกิจขั้นต่อไป ขณะที่ความล้มเหลวในการทำภารกิจในขั้นใดขั้นหนึ่งนำไปสู่ความไม่เป็นสุขในชีวิต ไม่ได้รับความเห็นชอบจากสังคมและเกิดความยากลำบากกับการกระทำภารกิจขั้นต่อไป (ประณต คำนิม. 2549: 65; อ้างอิงจาก ปรีชา ธรรมมา. 2547)

โรเบิร์ต ฮาวิกเฮิร์ส เป็นผู้นำในการศึกษาพัฒนาการมนุษย์ตลอดช่วงวัย เขาได้แบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 6 ขั้น คือ 1) วัยทารกและวัยเด็กตอนต้น 2) วัยเด็กตอนกลาง 3) วัยรุ่น 4) วัยผู้ใหญ่ตอนต้น 5) วัยกลางคน 6) วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย ฮาวิกเฮิร์ส ได้นำเสนอภารกิจพัฒนาการสำหรับบุคคลในช่วงต่างๆ ของชีวิต ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยสูงอายุรวมถึงได้บรรยายสิ่งที่เป็นภารกิจพัฒนาการที่สำคัญของวัยรุ่น ทฤษฎีภารกิจพัฒนาการของเขาเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ฮาวิกเฮิร์สพยายามพัฒนาทฤษฎีจิตวิทยาทางสังคมของวัยรุ่น โดยได้รวบรวมความต้องการของบุคคลกับข้อเรียกร้องทางสังคมเข้าด้วยกัน ซึ่งสิ่งที่บุคคลต้องการและสิ่งที่สังคมเรียกร้องจะประกอบขึ้นเป็นภารกิจพัฒนาการ ฮาวิกเฮิร์สได้พิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่กระทบต่อวัยรุ่นและได้กำหนดภารกิจพัฒนาการที่ควรจะมีบรรลุผลในระหว่างช่วงวัยรุ่นไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) ยอมรับร่างกายของตนและใช้ร่างกายอย่างมีประสิทธิภาพ 2) สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนวัยเดียวกันทั้งสองเพศ 3) มีบทบาททางสังคมในฐานะที่เป็นเพศชายหรือเพศหญิงอย่างเหมาะสม 4) มีความเป็นอิสระทางด้านอารมณ์จากพ่อแม่และผู้ใหญ่คนอื่น ๆ 5) การเตรียมพร้อมสำหรับประกอบอาชีพ 6) การเตรียมพร้อมเพื่อการแต่งงานและชีวิตครอบครัว 7) ปรารถนาและมีพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม และ 8) มีค่านิยมและระบบจริยธรรมเป็นเครื่องชี้นำพฤติกรรม

ฮาวิกเฮิร์สมีความเห็นว่า พัฒนาการเป็นทักษะ (Skill) ความรู้ (Knowledge) หน้าที่ (Functions) หรือทัศนคติ (Attitude) ที่บุคคลคาดหวังให้ได้มาหรือพัฒนาขึ้นในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งภารกิจพัฒนาการเป็นผลมาจากปัจจัย 3 ประการคือ วุฒิภาวะทางร่างกาย ความคาดหวังทางวัฒนธรรมและค่านิยมส่วนบุคคล การบรรลุภารกิจพัฒนาการในช่วงวัยรุ่นทำให้มีความเป็นผู้ใหญ่ ส่วนความล้มเหลวในภารกิจพัฒนาการในช่วงวัยรุ่นเป็นผลให้เกิดความวิตกกังวล สังคมไม่ยอมรับ และไม่มีความสามารถในการทำหน้าที่แบบผู้ใหญ่ได้ ฮาวิกเฮิร์สเห็นว่ามีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาการพัฒนาการ ภารกิจพัฒนาการบางอย่างเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางชีวภาพ บางครั้งเกิดขึ้นจากความคาดหวังของสังคมในช่วงวัยหนึ่งๆ หรือเกิดจากแรงจูงใจของบุคคลในช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่จะทำบางสิ่งบางอย่าง ยิ่งไปกว่านั้นภารกิจพัฒนาการในแต่ละวัฒนธรรมก็มีความแตกต่างกัน (ประณต คำนิม. 2549: 67)

จะเห็นได้ว่า การกิจพัฒนาการในช่วงวัยรุ่นเป็นความคาดหวังของสังคมที่จะให้วัยรุ่นทำสิ่งต่าง ๆ ที่เขาควรจะทำให้สำหรับบุคคลในกลุ่มอายุนั้นๆ เมื่อวุฒิภาวะทางร่างกายมีความพร้อม สังคมคาดหวังให้วัยรุ่นปฏิบัติตัวเป็นไปตามวัฒนธรรม วัยรุ่นจะต้องปรับตัวตามค่านิยมของตนเองเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่สังคมยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งการบรรลุภารกิจในแต่ละขั้นของพัฒนาการ จะส่งผลต่อการปรับตัวและการเตรียมตัวสำหรับภารกิจที่ยากขึ้นในภายหน้า ครอบครัวมีส่วนช่วยให้วัยรุ่นสามารถบรรลุภารกิจพัฒนาการไปได้ ถึงแม้วัยรุ่นจะเป็นวัยที่ต้องการอิสระทางอารมณ์จากพ่อแม่ แต่ยังมีวัยรุ่นหลายคนที่ต้องการความเป็นอิสระ แต่ก็ยังต้องการความอบอุ่นมั่นคง ซึ่งเป็นการพึ่งพาทางด้านอารมณ์จากพ่อแม่ โดยเฉพาะวัยรุ่นที่ขาดสภาพในกลุ่เพื่อน มีงานวิจัยที่พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวสูงมีการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการมากกว่านักเรียนวัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวต่ำ (ลินดา บัลลิ่งน้อย. 2546: 82; พิไลวรรณ มะนะสุทธิ์. 2544: 102-103) แสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีส่วนช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวผ่านภารกิจพัฒนาการไปได้อย่างราบรื่น การบรรลุภารกิจพัฒนาการในช่วงวัยรุ่นจะทำให้มีความเป็นผู้ใหญ่ ส่วนความล้มเหลวในการบรรลุภารกิจในช่วงวัยรุ่นเป็นผลให้เกิดความวิตกกังวล สังคมไม่ยอมรับ และไม่มีความสามารถในการทำหน้าที่แบบผู้ใหญ่ได้

ทฤษฎีการปรับตัวของรอย

ทฤษฎีการปรับตัวของรอย เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการปรับตัวของบุคคลโดยทั่วไป ไม่ได้กล่าวถึงการปรับตัวตามช่วงวัย แต่เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับตัวของบุคคลผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวคิดการปรับตัวของรอย ดังนี้

แอนดรูและรอย (Andrew; & Roy. 1981: 33-35) ได้อธิบายถึงการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัว หมายถึง พฤติกรรมการตอบสนองของบุคคลเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมของตนเอง เพื่อปรับคงสภาพสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งรอยเชื่อว่าคนเราประกอบด้วยกาย จิต สังคม (Man in a Biopsychosocialbeing) เป็นหน่วยเดียวกันที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้ (Unified Whole) องค์ประกอบทั้งสามนี้มีความสัมพันธ์ต่อกัน ทำงานผสมผสานเป็นหน่วยเดียวกัน เพื่อคงสภาพปกติสุขหรือภาวะสุขภาพดี สาเหตุใดก็ตามที่มีผลต่อกายย่อมมีผลกระทบต่อจิตใจและสังคมด้วย ดังนั้นบุคคลต้องมีการปรับตัวเพื่อรักษาสถิตของร่างกาย จิตใจและสังคม บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวจะมีความมั่นคงในชีวิต ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นคือ มีสุขภาพดี ยอมรับความเป็นจริง และมีความพึงพอใจในชีวิต ส่วนผู้ที่ประสบความล้มเหลวในการปรับตัว จะก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ยอมรับความจริง เศร้าซึม เป็นต้น

รอยได้วิเคราะห์ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตามหลักของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs) มาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจธรรมชาติของคน ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ต้องมีการปรับตัว เพื่อคงไว้ซึ่งความต้องการพื้นฐานที่เป็นดัชนีบ่งชี้ความมั่นคงของชีวิต

ซึ่งได้จากการที่บุคคลมีความมั่นคงทางด้านร่างกายและความมั่นคงทางด้านสังคม สามารถแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลจากกลไกควบคุมและกลไกรับรู้ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. พฤติกรรมการปรับตัวตามความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นการตอบสนองของบุคคลในด้านร่างกาย เป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) ได้แก่ ความต้องการออกซิเจน อาหาร การขับถ่าย การทำกิจกรรม การพักผ่อน และการตอบสนองในด้านต่างๆ ซึ่งมนุษย์จะพยายามปรับรักษาภาวะสมดุล เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตในภาวะปกติสุข ถ้าผลลัพธ์ของการปรับตัวไม่สามารถก่อให้เกิดการตอบสนองทางบวกได้ ก็จะปรากฏเป็นพฤติกรรมในทางลบหรือล้มเหลว (Maladaptation Behavior)

2. พฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (Self Concept) นอกเหนือจากการปรับตัวเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการด้านร่างกาย มนุษย์จำเป็นต้องมีความมั่นคงทางจิตใจ (Psychic Integrity) และสิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางจิตใจ คือ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองอันเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในทางจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ เป็นผลจากความนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง บุคคลที่มีความเชื่อมั่นและมองเห็นคุณค่าแห่งตน จะมีการปรับตัวต่อภาวะความกดดันต่างๆ ได้ดีกว่าบุคคลที่มีความรู้สึกต่อตนเองในทางลบ

3. พฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (Role Function) การแสดงบทบาทหน้าที่ต่างๆ ของบุคคลได้เหมาะสมทั้งทางด้านพฤติกรรม การแสดงออก อารมณ์และความรู้สึก เป็นการตอบสนองความต้องการเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social Integrity) ในสถานการณ์ใดก็ตามที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามตามบทบาทของตนได้ บุคคลต้องมีการปรับตัวเพื่อให้การแสดงบทบาทของตนเป็นไปตามปกติ

4. พฤติกรรมการปรับตัวด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interdependence Relation) การที่คนเราต้องการมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social Integrity) ด้วยประการหนึ่งความพอเหมาะระหว่างการพึ่งพาตนเอง (Independence) การพึ่งพาผู้อื่น (Dependence) และการให้ผู้อื่นได้พึ่งพาตน มีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทั้งทางด้านจิตใจและสังคม โดยปกติบุคคลจะพยายามคงไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวเองและยอมพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในขอบเขตที่ตนเองและสังคมยอมรับ

สรุปได้ว่า การปรับตัวตามทฤษฎีของรอยนัย เป็นพฤติกรรมการตอบสนองของบุคคลเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อปรับคงสภาพสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งรอยเชื่อว่ากาย จิต สังคม ของคนเรานั้นทำงานร่วมกันและมีความสัมพันธ์กัน สิ่งที่เกิดขึ้นกับร่างกายย่อมส่งผลไปถึงจิตใจและสังคมด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของวัยรุ่น การมีร่างกายที่เจริญเติบโตขึ้นทำให้วัยรุ่นมีความต้องการขั้นพื้นฐานเพิ่มมากขึ้นย่อมส่งผลไปถึงจิตใจและด้านสังคมของวัยรุ่นด้วย นอกจากนั้นทฤษฎีการปรับตัวของรอยช่วยให้เห็นว่า นอกจากการปรับตัวเกิดจากความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการความมั่นคงทางสังคมแล้ว การปรับตัวยังเกิดขึ้นจากความมั่นคงด้านจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในด้วย สิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อ

ความมั่นคงทางจิตใจ คือ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองอันเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว มีการแลกเปลี่ยนความรักกันอย่างเหมาะสม จะเป็นประสบการณ์ที่ดีให้กับวัยรุ่น รับรู้ว่าตนเองได้รับความรัก เรียนรู้การแลกเปลี่ยนความรักกับคนในครอบครัวและขยายไปสู่การแลกเปลี่ยนความรักกับผู้อื่น จึงถือได้ว่ามีครอบครัวบทบาทในการสร้างความมั่นคงในจิตใจกับวัยรุ่น และช่วยวัยรุ่นให้มีการปรับตัวที่เป็นไปอย่างราบรื่นด้วย

แนวคิดการปรับตัวของทอร์พ, แคลกและทิจก์

ทอร์พ แคลก และทิจก์ (ธัญญภรณ์ ใจมั่ง. 2549: 9; อ้างอิงจาก Thorpe; Clack; & Tiegs. 1953) ได้แบ่งการปรับตัวออกเป็น 2 ลักษณะคือ การปรับตัวตนเอง และการปรับตัวทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. การปรับตัวตนเอง เป็นความคิด ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง การที่บุคคลทำอะไรด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เป็นอิสระจากผู้อื่น เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ซึ่งทอร์พ แคลก และทิจก์ได้แบ่งการปรับตัวตนเองออกเป็น 6 องค์ประกอบดังนี้

1.1 ความเป็นตัวของตัวเอง (Self-reliance) หมายถึง การที่บุคคลทำอะไรได้ด้วยตนเอง ไม่พึ่งพาผู้อื่น มีความมั่นคงทางอารมณ์ และรับผิดชอบการกระทำของตนเอง

1.2 การมองเห็นคุณค่าของตนเอง (Sense of personal worth) หมายถึง การที่บุคคลเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้อื่นเชื่อในความสามารถของเขา รู้สึกตนเองมีค่า มีความพอใจ เชื่อมั่นในความสามารถและความมีเหตุผลของตนเอง

1.3 ความรู้สึกเป็นอิสระของตนเอง (Sense of personal freedom) หมายถึง การที่บุคคลพอใจในอิสระภาพ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตัดสินใจในการกระทำและวางแผนชีวิตของตนเอง รวมทั้งมีเสรีภาพในการคบเพื่อนและการใช้จ่าย

1.4 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Feeling of belonging) หมายถึง การได้รับความอบอุ่นในครอบครัว ในเพื่อนฝูง จึงทำให้มีความภาคภูมิใจในบ้าน ในสถานศึกษา เป็นต้น

1.5 ความรู้สึกมีแนวโน้มที่จะถอยหนี (Withdrawing tendencies) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกไม่กล้าเผชิญกับความจริง มักใช้ความคิดของตนเองสร้างความสุข มักเอาตัวเข้าไปแทรกในทุกๆเรื่อง มีความอ่อนไหว ว้าวุ่น และหมกมุ่นกับตนเอง

1.6 ความรู้สึกมีอาการทางประสาท (Nervous symptom) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกที่มีความผิดปกติทางด้านร่างกายและอารมณ์ เช่น เบื่ออาหาร ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ จิตใจไม่สงบ ผันร่าย เป็นต้น

2. การปรับตัวทางสังคม หมายถึง ความคิด ความรู้สึก หรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อคนอื่น ๆ การที่บุคคลนั้นมีความมั่นคงทางอารมณ์ เข้ากับผู้อื่นได้ดี รู้จักทำตามความต้องการของสังคมได้ ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 มาตรฐานทางสังคม (Social standards) หมายถึง การที่บุคคลมีความเคารพในสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม เข้าใจความถูกต้องของสังคม

2.2 ทักษะทางสังคม (Social skills) หมายถึง การที่บุคคลปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ได้ดีทั้งกับเพื่อนและคนแปลกหน้า เป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่นและมีความสนใจปัญหาต่างๆ

2.3 แนวโน้มที่จะต่อต้านทางสังคม (Anti-social tendencies) หมายถึง การที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะต่อต้านสังคม จะชอบทะเลาะวิวาท ดื้อดึง ชอบทำลาย ไม่ยุติธรรมต่อผู้อื่น

2.4 ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family relations) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าจะได้รับความรัก การดูแลอย่างดีในครอบครัว มีความอบอุ่น ปลอดภัย มั่นใจในตนเองถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่นในบ้าน

2.5 ความสัมพันธ์ในสถานศึกษา (School relations) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าได้รับความรักจากครู มีความสุขในการอยู่ร่วมกับเพื่อน รู้สึกว่างานในสถานศึกษาเหมาะสมกับความสนใจและวุฒิภาวะของตน

2.6 ความสัมพันธ์กับชุมชน (Community relations) หมายถึง การที่บุคคลเข้าร่วมกับเพื่อนบ้านได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชุมชนของตนเอง เข้าสมาคมกับคนแปลกหน้าได้ มีความพอใจในกฎเกณฑ์และสวัสดิภาพของชุมชน

จากแนวคิดการปรับตัวของทอร์พ แคลก และทิจก์ ที่ได้แบ่งการปรับตัวออกเป็น 2 ลักษณะคือ การปรับตัวเองและการปรับตัวทางสังคม เมื่อพิจารณาตามช่วงวัยของวัยรุ่นจะพบว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการความเป็นอิสระ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความมั่นคงทางจิตใจ ความมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งเกิดขึ้นภายในตนเอง ทำให้ต้องมีการปรับตัวเองเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้นของตน ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็เป็นการเปลี่ยนแปลงภายนอก ที่มีผลกระทบกับแบบแผนพฤติกรรมและรูปแบบการใช้ชีวิตของวัยรุ่น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของช่วงวัยรุ่น ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านการเข้าร่วมกับกลุ่มเพื่อน หรือการมีบทบาทที่เปลี่ยนไปจากวัยเด็ก ทำให้วัยรุ่นต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับระเบียบทางสังคม เรียนรู้กฎระเบียบของกลุ่ม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เพื่อจะปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม โดยช่วงวัยรุ่นยังเป็นช่วงที่มีกลุ่มใหม่ๆ ทางสังคมเพิ่มมากขึ้น และกลุ่มทางสังคมนี้จะจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้อายุรุ่นได้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบทางสังคม ละทิ้งทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมแบบเด็กๆ และมีทัศนคติและพฤติกรรมแบบผู้ใหญ่ ซึ่งวัยรุ่นบางคนอาจเกิดความยากลำบากในการทำสิ่งที่สังคมคาดหวัง นอกจากนั้นแนวคิดการปรับตัวของทอร์พ, แคลก และทิจก์ (ธัญญภรณ์ ใจมั่ง. 2549: 9; อ้างอิงจาก Thorpe; Clack; & Tiegs. 1953) ยังได้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกันของครอบครัวกับการปรับตัว ว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น โดยผู้ที่รู้สึกว่าได้รับความรัก การดูแลจากครอบครัวอย่างดี รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัยจะพัฒนาความรู้สึกที่ดี มีความมั่นคงในจิตใจ ไม่เกิดความวิตกกังวลในความสัมพันธ์ของครอบครัวจนก่อให้เกิดปัญหาการปรับตัว และการปรับตัวของบุคคลก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น

สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยศึกษาตัวแปรการปรับตัวเฉพาะการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น โดยอาศัยแนวคิดการปรับตัวทางสังคมของทอร์ป, แคลกและทีจก์ (ธัญญภรณ์ ใจมั่ง. 2549: 9; อ้างอิงจาก Thorpe; Clack; & Tieg. 1953) เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะด้านสังคม เนื่องจากช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความต้องการเป็นที่ยอมรับจากสังคมรอบตัว ซึ่งสังคมที่วัยรุ่นให้ความสำคัญมากที่สุดคือกลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนจึงเป็นความสัมพันธ์ที่วัยรุ่นให้ความสนใจ จึงอาจกล่าวได้ว่าการปรับตัวทางสังคมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากในช่วงของการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น

2.3 การวัดการปรับตัวทางสังคม

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยต่างๆ พบว่ามีเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวัดการปรับตัวทางสังคม ที่สร้างตามแนวคิดการปรับตัวของทอร์ป, แคลกและทีจก์ ดังนี้

กมลพรรณ จันทร์พยอม (2550: 38) วิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางครอบครัว โรงเรียน และบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น ได้สร้างแบบวัดการปรับตัวเพื่อวัดการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่นที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 391 คน โดยนำแนวคิดการปรับตัวมาจากแนวคิดของทอร์ป และปรับปรุงมาจากแบบวัดบุคลิกภาพด้านการปรับตัว ของพงษ์สุดา รัตนมาศมงคล (2533) เป็นแบบมาตรประเมินค่า 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริงค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.175 - 0.546 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับอยู่ที่ 0.88

เกศณี ดิพพะมงคล (2545: 47-49) วิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การใช้อินเทอร์เน็ต การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย เขตกรุงเทพมหานคร ได้สร้างและปรับปรุงแบบวัดการปรับตัวของวัยรุ่นมาจาก ขนิษฐา ชื่นเนียม (2542) โดยนำแนวคิดมาจากแนวคิดการปรับตัวของทอร์ป เป็นแบบมาตรส่วนประเมินค่า 5 อันดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดอยู่ที่ 0.9483

อรพินท์ ชูชมและอัจฉรา สุซารมณ (2536: 38-40) วิจัยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น ได้สร้างแบบวัดการปรับตัวเพื่อใช้วัดการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 534 คน โดยดัดแปลงมาจากแบบสำรวจการปรับตัว (Personal Adjustment Inventory) ของเฮสตัน และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านการปรับตัว (The California Test of personality: Intermediate Form) ของทอร์ป (อรพินท์ ชูชม; และ อัจฉรา สุซารมณ. 2536: 38-40; อ้างอิงจาก Thorpe. 1955) มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถ ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนในการปรับและเปลี่ยนแปลงตนเอง การกระทำการปฏิบัติของนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ตั้งแต่ จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริง โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 1.96-5.41 และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับอยู่ที่ 0.81

พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล (2533: 75-76) ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะด้านการปรับตัวของบุตรวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ของโรงเรียนสหศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 383 คน ในงานวิจัยได้สร้างแบบวัดบุคลิกลักษณะด้านการปรับตัวของวัยรุ่น โดยดัดแปลงตามแนวแบบทดสอบ California Test of Personality (Intermediate Form) ของ ทอร์พ, แคลก และ ทิจก์ (พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล. 2533: 75-76; อ้างอิงจาก Thorpe; Clack; & Tiegs. 1953) ซึ่งแบ่งการปรับตัวออกเป็น 2 ลักษณะคือ ปรับตัวเอง และปรับตัวทางสังคม มีลักษณะแบบเลือกตอบ (Check-list) 2 คำตอบ ได้แก่ ใช่ และ ไม่ใช่ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.8832

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว ผู้วิจัยได้แนวคิดจากแบบวัดการปรับตัวของออร์พินท์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจึงปรับปรุงแบบวัดการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น มาจากแบบวัดการปรับตัวของออร์พินท์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ ที่ใช้แนวคิดของทอร์พ (ออร์พินท์ ชูชม; และ อัจฉรา สุขารมณ. 2536: 8; อ้างอิงจาก Thorp. 1955) และแบบวัดการปรับตัวของเกตนี ดิพพะมงคล (2545: 47- 49) เฉพาะด้านการปรับตัวทางสังคม ซึ่งแบบวัดการปรับตัวทางสังคมในงานวิจัยฉบับนี้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ คือ จริงที่สุดจริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย โดยวัยรุ่นที่มีคะแนนสูงกว่ามีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีคะแนนต่ำกว่า

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อครอบครัวกับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

ความผูกพันในครอบครัวจะเป็นพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบของความคิด ความเชื่อและทัศนคติของบุคคลในทางบวกต่อตนเองและครอบครัว ทำให้บุคคลมีการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล ความผูกพันในครอบครัวเป็นประสบการณ์ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาของบุคคล การที่เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมนั้น มีสาเหตุมาจากสิ่งรบกวนทางธรรมชาติและจำนวนของสิ่งที่รบกวน ซึ่งความผูกพันในครอบครัวก่อให้เกิดอัตมโนทัศน์ และความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองและเยาวชน (ลำเจียก กำธร. 2548: 15; อ้างอิงจาก Friedman. 1992) การที่เด็กและเยาวชนรู้สึกว่าเป็นที่รักและเป็นที่ต้องการของสมาชิกในครอบครัวเป็นความผูกพันในครอบครัว (ลำเจียก กำธร. 2548: 15; อ้างอิงจาก Resnick; et al. 1997) ซึ่งเด็กและเยาวชนที่อยู่ในครอบครัว ที่ได้รับความเอาใจใส่จากบิดามารดาและให้คำปรึกษาให้คำแนะนำให้ความรัก ความอบอุ่น จะทำให้เด็กและเยาวชนมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นไปได้อย่างเหมาะสม และสามารถปรับตัวได้ดีเมื่อเกิดปัญหา โดยมีครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญที่สุด เด็กและเยาวชนจะมีการปรับตัวที่ดีเมื่อมีการสนับสนุนทางสังคมที่ดีจากครอบครัว (ลำเจียก กำธร. 2548: 15; อ้างอิงจาก Resnick; et al. 1997)

ความผูกพันต่อครอบครัวในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง สายสัมพันธ์ทางอารมณ์ ความรู้สึก รักใคร่ใกล้ชิดกัน พึงพอใจซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว รวมถึงการแสดงออกซึ่งความรักใคร่ การเอาใจใส่ห่วงใยและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน โดยแบ่งออกเป็น 9 ด้านได้แก่ ด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านความสนใจ และด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งจากการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันต่อครอบครัวรายด้าน กับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นโดยตรง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมงานวิจัยที่ใกล้เคียงกับตัวแปรแต่ละตัวมานำเสนอ ดังต่อไปนี้

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์

อารมณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวมีหลายแบบมีทั้งอารมณ์เชิงบวกเช่น อารมณ์รัก เป็นสุข และอารมณ์เชิงลบเช่น กลัว โกรธ เป็นต้น ครอบครัวที่ทำหน้าที่ปกติจะแสดงอารมณ์ได้หลายแบบในปริมาณและสถานการณ์ที่เหมาะสม (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544: 48) การที่วัยรุ่นรับรู้ถึงการสนับสนุนของพ่อแม่ โดยเฉพาะการสนับสนุนจากภายในและความใกล้ชิด มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของเด็กวัยรุ่น ซึ่งความผูกพันต่อครอบครัวด้านความผูกพันทางอารมณ์ หมายถึง พฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยต่อกัน มีการสนับสนุนช่วยเหลือกัน ตลอดจนการให้กำลังใจกันและกัน แสดงความชื่นชมยินดีต่อกัน เช่น สมาชิกในครอบครัวสนับสนุนกันในช่วงเวลาที่ยากลำบาก ชื่นชมยินดีเมื่อสมาชิกประสบความสำเร็จ (ประณต คำนิม, 2549: 348)

จากการรวบรวมเอกสารงานวิจัยผู้วิจัยได้รวบรวมงานที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงกับความผูกพันทางอารมณ์ มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวและการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 209 คน ของ ศิริรินทร์ทิพย์ มากบุญ (2546: มปน.) ที่พบว่า บทบาทครอบครัว การตอบสนองทางอารมณ์ และความผูกพันทางอารมณ์ กันของสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ การปรับตัวทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับพลอยวไล ไกรนรา (2548: 191) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภาคใต้ จำนวน 245 คน พบว่า วัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภาคใต้ ที่ได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์สูงมีการปรับตัวโดยรวมดีกว่าวัยรุ่นชายที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ในระดับต่ำ และสาวิตรี ทยานศิลป์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา อิทธิพลของความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่และกับเพื่อน ต่อการเริ่มใช้ยาเสพติดของเยาวชนชายไทย จำนวน 1,184 คนพบว่า ความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่ มีความสัมพันธ์กับการเริ่มใช้ยาเสพติดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเยาวชนที่มีความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่สูงมีแนวโน้มที่จะใช้ยาเสพติดต่ำกว่าเยาวชนที่มีความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่ต่ำ

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่ครอบครัวมีความผูกพันทางอารมณ์ มีการแสดงความรักซึ่งกันและกัน มีการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ ช่วยให้อายุยืนมีการปรับตัวที่ดี จึงกล่าวได้ว่า ความผูกพันทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์

ช่วงวัยรุ่นจะมีการพัฒนาความสนใจใหม่ๆ ค่านิยมและเป้าหมายรวมทั้งมุมมองที่แตกต่างออกไปจากพ่อแม่เพื่อจะมีประสบการณ์ที่ต่างออกไป แต่วัยรุ่นก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ซึ่งวัยรุ่นจำเป็นต้องสร้างความเป็นอิสระในตนเองและเอกลักษณ์เพื่อแสดงบทบาทและมีความรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงควรมีอิสระเสรีพอที่จะประพฤติในแบบของตนโดยไม่ต้องฟังพาดำเนินำของคนที่ครอบครัวมากเกินไป และไม่มี ความผูกพันทางอารมณ์กับพ่อแม่แบบเด็กเล็ก (ประนต คำนิม. 2549: 350) ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้นิยามความหมายของขอบเขตความสัมพันธ์ว่า หมายถึง การมีความชัดเจนของสัมพันธภาพและบทบาท ระหว่างพ่อแม่ลูกอย่างเหมาะสม โดยพ่อแม่ผู้ปกครองมีการควบคุมและให้อิสระภาพแก่ลูกในการกระทำการใดๆ ด้วยตนเองตามสมควร

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีการศึกษาของ เบรินส์ (กมลพรรณ จันท์พยอม. 2550: 28 ; อ้างอิงจาก Berns. 1997: 152-154) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของรูปแบบการเลี้ยงดูของบิดามารดาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเด็กวัยรุ่น ซึ่งพบว่าการเลี้ยงดูของบิดามารดาในลักษณะประชาธิปไตยจะส่งผลทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่มีความเชื่อมั่น สามารถควบคุมตนเองได้ สามารถวิเคราะห์พิจารณาสิ่งต่างๆ ได้ มีความพอใจในตนเอง และให้ความร่วมมือกับผู้อื่น และยังมีงานวิจัยของสุวิทย์ เจริญผล (2547: 63) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวทางการเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมสาธิตสถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 462 คน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะการออกคำสั่งให้ปฏิบัติตาม คอยดูแลชีวิต ความเป็นอยู่ จนทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเขาขาดความเป็นอิสระ หรือไม่สามารทำอะไรด้วยตนเองได้นั้น ส่งผลทางลบต่อการปรับตัวทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับ ใจทิพย์ พวงทอง (2540: 116) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของบุตรวัยรุ่น โดยศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 396 คน พบว่าการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาและการเลี้ยงดูตามการรับรู้ของบุตร แบบใช้อำนาจควบคุม ผู้เลี้ยงดูใช้กฎระเบียบที่เข้มงวดนั้น มีความสัมพันธ์ในทางลบกับบุคลิกภาพการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น และยังมีงานวิจัยที่พบว่า เด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตย ทำให้เด็กปรับตัวได้ดีกว่า เด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (สมาน กำเนิด. 2520: 36)

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่ครอบครัวมีการเลี้ยงดูแบบควบคุมลูกมากจนเข้มงวดหรือเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยนั้นมีผลต่อการปรับตัวของวัยรุ่นทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่า ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน

การที่สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันจะทำให้เกิดความคุ้นเคย ใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้นและเกิดบรรยากาศที่ดีขึ้นในครอบครัว ซึ่งความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน หมายถึง การมีเวลาอยู่ร่วมกัน หรือการที่สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจวัตรประจำวันร่วมกัน มีโอกาสพุดคุยกัน เช่น การรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน ดูโทรทัศน์ร่วมกัน เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัย พบการสำรวจสุขภาพจิตคนไทยในปีพ.ศ.2551-2553 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2553) ที่พบว่า สุขภาพจิตของคนในครอบครัวขึ้นอยู่กับเวลาให้แก่งานของสมาชิกในครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวที่สมาชิกมีเวลาให้แก่งานเพียงพอมีระดับสุขภาพจิตที่ดีที่สุด และยิ่งพบว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตสูงกว่าคนทั่วไปของกลุ่มนี้ก็มีสัดส่วนที่สูง ในขณะที่ครอบครัวที่สมาชิกมีเวลาให้แก่งานไม่เพียงพอมีคะแนนสุขภาพจิตต่ำที่สุด และสัดส่วนของผู้ที่มีสุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไปสูงถึงร้อยละ 38.5 และมีงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีครอบครัว ความผูกพันในครอบครัวกับความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาของ วัชรินทร์ กระแสสัย (2554: 81) ที่ศึกษาประเพณีครอบครัวในมุมมองการใช้เวลาทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำในครอบครัว ตามวาระโอกาสต่างๆ ร่วมกัน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 389 คน พบว่าประเพณีครอบครัวในมุมมองของการใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังมีการศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่มีผลต่อการเสพยาเสพติดของเด็กและเยาวชน ของ กนกรัตน์ แจ่มวิภูกุล (2545: 53) ที่พบว่า การทำกิจกรรมร่วมกันและแสดงความคิดเห็นร่วมกันในครอบครัวนั้น ส่งผลทางลบกับการเสพยาบ้าของเด็กเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้มีการศึกษาของ เพลินพิศ จันทศักดิ์ (2541: 123-126) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวกับสุขภาพจิตของวัยรุ่น ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม พบว่า บิดามารดาที่มีเวลาอยู่ร่วมกับเด็กวัยรุ่นน้อยหรือใช้เวลาอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพต่ำ จะทำให้เด็กมีปัญหาทางสุขภาพจิต

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่าการใช้เวลาแก่ครอบครัว มีโอกาสพุดคุย การใช้เวลาอยู่ร่วมกันครอบครัวมีผลต่อบุคคลไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพจิต ความเข้มแข็งทางใจและการห่างไกลจากเสพยาบ้า ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการใช้เวลาอยู่ร่วมกันในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว

การที่สมาชิกในครอบครัวทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ไม่แบ่งแยกไปเป็นกลุ่มพวกในครอบครัว จะทำให้เกิดความเข้าใจและรักใคร่กลมเกลียวกันในครอบครัว ไม่ทำให้เกิดบรรยากาศที่ตึงเครียดขึ้นในครอบครัว ในงานวิจัยนี้ให้ความหมายความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ว่าหมายถึง การปฏิบัติภารกิจต่างๆ ด้วยกันทั้งครอบครัว มีความกลมเกลียว

ไม่รู้สึกรับแบ่งแยกแตกสามัคคี เป็นกลุ่มพวกในครอบครัว เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในครอบครัว เช่น รับประทานอาหารเย็นร่วมกันทั้งครอบครัว ดูโทรทัศน์ร่วมกันทั้งครอบครัวไม่แบ่งกลุ่มหรือแยกตัวออกไปคนเดียว เป็นต้น

จากการค้นคว้าพบบางงานวิจัยของ งามตา วณิชานนท์ (2553: 25) ที่วิเคราะห์ดัชนีเชิงเหตุและผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย กลุ่มตัวอย่างคือบิดาหรือมารดาและบุตรวัยรุ่นจากครอบครัวเดียวกัน จำนวน 1,089 ครอบครัวพบว่า เยาวชนที่มีการรับรู้ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบิดากับมารดาจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยและมีการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม และยังพบอีกว่าเยาวชนผู้ที่รายงานว่ามีบิดามารดากับตนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ ซาติชาย หมั่นสมักร (2542: 125) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของนักศึกษาโครงการสมทบพิเศษ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวน 178 คน พบว่า นักศึกษาที่มีสัมพันธภาพกับบิดามารดาดี มีการปรับตัวดีกว่านักศึกษาที่มีสัมพันธภาพกับบิดามารดาไม่ดี นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ จงกลณี ดุษฎีเจริญ (2540) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดาการเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่นได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง และสัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา

จะเห็นได้ว่าความรักใคร่กลมเกลียวกันในครอบครัวส่งผลต่อการปรับตัวและสุขภาพจิตของวัยรุ่น ซึ่งการมีสุขภาพจิตที่ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวของบุคคลเช่นกัน จากงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวมีความสัมพันธ์การปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวไม่ก้าวร้าวพื้นที่ความเป็นส่วนตัวของกันและกัน และเคารพในสิทธิของกันและกันในการมีสถานที่ความเป็นส่วนตัวของตนเอง จากการศึกษาของวุฒินี กมลภักทรากุล (2546: 84-85) ที่ศึกษากรอบความเป็นส่วนตัว ความขัดแย้ง และสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นจำนวน 400 คน พบว่า ความแตกต่างของกรอบความเป็นส่วนตัวของบุตรวัยรุ่นกับบิดามารดาบ่งชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับความขัดแย้งที่มีต่อบิดาและมารดา หมายถึง วัยรุ่นที่มีกรอบความเป็นส่วนตัวที่วัยรุ่นต้องการ กับกรอบความเป็นส่วนตัวที่พ่อแม่บ่งชี้แตกต่างกันมาก มีแนวโน้มเกิดความขัดแย้งกับพ่อแม่มาก และยังแสดงให้เห็นอีกว่าระดับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับพ่อแม่มีความสัมพันธ์ทางลบกับสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่และลูกวัยรุ่นด้วย

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่ครอบครัวมีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น ให้ความสำคัญกับพื้นที่ส่วนบุคคลของวัยรุ่นอย่างเหมาะสมจะทำให้เกิดความขัดแย้งกัน

ระหว่างวัยรุ่นกับบิดามารดาน้อยกว่า จึงอาจสรุปได้ว่า ความผูกพันต่อครอบครัวด้านพื้นที่ความเป็นส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อน

การมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเพื่อนเป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลมากที่สุดในช่วงวัยรุ่น การที่ครอบครัวมีความเข้าใจและให้อิสระในการคบเพื่อนของวัยรุ่นอย่างเหมาะสมช่วยลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในครอบครัวได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ให้ความหมายความผูกพันต่อครอบครัวด้านความเป็นเพื่อนไว้ว่า หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความไว้วางใจและเชื่อใจกัน พูดคุยกันอย่างเปิดเผย สมาชิกได้รับอิสระในการเลือกคบเพื่อน มีการแนะนำเพื่อนให้รู้จักกับครอบครัว ยอมรับเพื่อนของกันและกัน

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ การคบเพื่อนของวัยรุ่น พบว่า มีงานวิจัยของ วันทนีย์ กระแสรูป (2547: 52-53) เรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและการเปิดเผยตนเองต่อแม่ ของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานครมีการเปิดเผยตนเองต่อแม่ ระดับปานกลาง ส่วนงานของ เมธิณี ก้อนแก้ว (2546: 79) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมในการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนวัยรุ่นหญิงในจังหวัดภูเก็ต พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการคบเพื่อนต่างเพศของนักเรียนวัยรุ่นหญิง และยังมีงานวิจัยของ สุกัญญา เพชรเจริญ (2537: 62) ที่ศึกษาเปรียบเทียบความขัดแย้งกับบิดา มารดา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาทางพฤติกรรมในโรงเรียนและนักเรียนที่ไม่มีปัญหาทางพฤติกรรมในโรงเรียนจังหวัดชลบุรี พบว่า นักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมในโรงเรียนมีความขัดแย้งกับบิดามารดา ด้านการคบเพื่อนมากกว่านักเรียนที่ไม่มีปัญหาทางพฤติกรรมในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยในต่างประเทศของ รัทเกอร์และคณะ (Rutger C. M. E.; et al. 2001) เกี่ยวกับความผูกพันกับพ่อแม่กับการปรับตัวทางอารมณ์ของวัยรุ่น พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่ช่วยลดความวิตกกังวลที่จะเกิดขึ้น และยังช่วยให้วัยรุ่นมีการใช้ทักษะทางสังคมเพื่อรักษาความสัมพันธ์กับเพื่อนอีกด้วย และยังมีงานวิจัยของ แอนนา เบธ ดอยล์ (Anna Beth Doyle; et al. 2004) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพ่อแม่กับการปรับตัวของวัยรุ่น พบว่า วัยรุ่นที่รู้สึกอบอุ่นและไว้วางใจพ่อ จะมีการปรับตัวที่ดีขึ้นด้วย

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อการคบเพื่อนของวัยรุ่น และสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เหมาะสมในการคบเพื่อนต่างเพศ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการที่ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดี มีความไว้วางใจเชื่อใจกัน ให้อิสระต่อกันในการคบเพื่อนมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

เมื่อเกิดปัญหาการระดมความคิดร่วมกัน หากทางแก้ไขปัญหามักจะทำให้เห็นมุมมองของปัญหาได้รอบด้านและครอบคลุมขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวก็เช่นเดียวกัน หากมีการปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาย่อมได้มุมมองที่หลากหลายจากสมาชิกในครอบครัว ในงานวิจัยฉบับนี้ได้ให้ความหมายของความผูกพันต่อครอบครัวด้าน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ว่าหมายถึง มีการร่วมพิจารณาปัญหาของครอบครัวร่วมกันและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจปัญหาสำคัญๆในครอบครัว

จากการศึกษาค้นคว้าของงานวิจัยของ พลอยวไล ไกรนรา (2548: 201) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภาคใต้ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 245 คน พบว่า วัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภาคใต้ ที่ได้รับการสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร ได้รับคำแนะนำ ข้อเสนอแนะทิศทางและการให้ข้อมูลซึ่งนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ จะมีการปรับตัวในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยวัยรุ่นชายที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสารในระดับสูง มีการปรับตัวโดยรวมมากที่สุด และจากงานวิจัยของ ศิริพร พูลรักษ์ (2539: 93) ที่ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่นเกี่ยวกับพฤติกรรมพบว่า เด็กและวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีรูปแบบการสื่อสารเชิงบวก คือการที่พ่อแม่แสดงต่อลูกในสถานการณ์ต่างๆ ให้โอกาสลูกได้แสดงความคิดเห็นความรู้สึก การแก้ปัญหาส่วนตัวของลูกและเปิดโอกาสให้ลูกร่วมแก้ไขปัญหามาชิกอื่นๆ ในครอบครัว ปริมาณมากและการสื่อสารเชิงลบ ปริมาณน้อยจะมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่อผู้อื่นทางสังคมสูงกว่าเด็กและวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีการสื่อสารเชิงบวกปริมาณน้อย และยังมีงานวิจัยของพรพรรณ จันทรง (2541: 65-67) ที่ศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบที่พ่อแม่ผู้ปกครองให้โอกาสบุตรได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี มีการยอมรับเหตุผลและให้ความร่วมมือตามโอกาสที่เหมาะสม ทำให้วัยรุ่นมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบที่อยู่ในระเบียบวินัยที่ผู้ปกครองกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพรรณ จันทรพยอม (2550: 66) ที่ศึกษาสภาพแวดล้อมทางครอบครัว โรงเรียน และบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 391 คน พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของบิดาและมารดา มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปรับตัว

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่าการที่ครอบครัวเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้แสดงความคิดเห็น และการให้ข้อมูลสนับสนุนในการตัดสินใจแก่วัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวและพฤติกรรมที่ดีของวัยรุ่น การที่วัยรุ่นมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในครอบครัว รวมทั้งมีการให้ข้อมูลสนับสนุนในการตัดสินใจของวัยรุ่นส่งผลทางบวกต่อการปรับตัวของวัยรุ่น

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจ

ในงานวิจัยนี้ให้ความหมายความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจ ว่าหมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความสนใจในเรื่องราวหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน รวมถึงการให้ความสนใจในกิจกรรมหรือความชอบของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น สนใจงานอดิเรกร่วมกัน พ่อแม่สนับสนุนกิจกรรมที่ลูกชอบ เป็นต้น มีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทบิดามารดาด้านสันตนาการ ของกมลพรรณ จันทร์พยอม (2550: 53-54) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางครอบครัว โรงเรียน และบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 391 คน พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่ บิดามารดาที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมภายในบ้าน ส่งเสริมให้บุตรใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มาก วัยรุ่นจะมีการปรับตัวสูงและนักเรียนวัยรุ่นที่บิดามารดาที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมภายในบ้าน ส่งเสริมให้บุตรใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์น้อย วัยรุ่นจะมีการปรับตัวต่ำตามไปด้วย นอกจากนี้ยังพบการศึกษาของ พิษณุพร รุโจปการ (2541: 92-94) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของ บิดา บทบาทของมารดา กับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า บทบาทของบิดาในด้านสันตนาการมีความสัมพันธ์ต่อค่านิยมในการพึ่งตนเองของบุตรวัยรุ่น และแสดงให้เห็นว่าทั้งบิดาและมารดาเป็นผู้มีอิทธิพลในการวางแผนทางการพัฒนาบุคลิกภาพของบุตร โดยเฉพาะการให้บุตรของตนสามารถดูแลพึ่งตนเองได้

จากงานวิจัยข้างต้นครอบครัวที่พ่อแม่จัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับวัยรุ่น มีแนวโน้มที่จะส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ดี ผู้วิจัยจึงสรุปว่า ความผูกพันต่อครอบครัวครอบครัวด้านความสนใจมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น

ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

การได้ทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในบ้านหรือนอกบ้าน ทำให้ครอบครัวได้มีโอกาสสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีขึ้นในครอบครัว ในงานวิจัยนี้ ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันเมื่อมีเวลาว่าง หรือในโอกาสพิเศษ เช่น การท่องเที่ยวต่างจังหวัด การเล่นกีฬา การออกไปปิกนิกนอกบ้าน เป็นต้น

จากการศึกษาค้นคว้าพบการวิจัยของ อัญชลี ศิลาเกษ; กัลยา อันชื่น; และวัชรภรณ์ ลือโรสงค์ (2539) ที่ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมในเขตเมืองอุบลราชธานี พบว่า การพักผ่อนร่วมกันเพื่อให้เกิดความบันเทิง รื่นเริงร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และยังมีการวิจัยของ จิราภรณ์ ลิ้มนิจรกุล (2546) ศึกษาปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันการเสพติดสารแอมเฟตามีนของวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี พบว่าปัจจัยด้านความรักใคร่ผูกพันและการที่ครอบครัวเห็นคุณค่าของการทำกิจกรรมต่างๆ ภายในครอบครัวเป็นปัจจัยปกป้องที่พบมากที่สุดสองอันดับแรก

จากงานวิจัยข้างต้นครอบครัวที่มีการทำกิจกรรมร่วมกัน การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน มีแนวโน้มที่จะส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ดี สรุปได้ว่าการที่ครอบครัวมีความผูกพัน ด้านการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในครอบครัวและการปรับตัวของวัยรุ่น พบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมทางบวกของบุคคล โดยความสัมพันธ์ในครอบครัวสูง การปรับตัวของวัยรุ่นจะสูงตามไปด้วย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอคัมเพค ที่อธิบายถึงระดับความผูกพันต่อครอบครัวไว้ว่า ความผูกพันในระดับกลาง เป็นระดับสมดุลที่จะทำให้การทำหน้าที่ของครอบครัวดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ส่วนระดับความผูกพันต่อครอบครัวที่สูงมากและต่ำมาก นั้นมักจะทำให้เกิดปัญหาในความสัมพันธ์ขึ้น ซึ่งระดับความสมดุลของความผูกพันต่อครอบครัวนี้จะเกิดขึ้นจากการรักษาความสัมพันธ์และระยะห่างของสมาชิกในครอบครัวในระดับที่เหมาะสม เพราะบุคคลจะสามารถเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเองได้ ในขณะที่ยังเกี่ยวข้องกับครอบครัว (Olson; et al. 1979: 5) ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการของช่วงวัยรุ่นที่มีความต้องการการเป็นอิสระจากพ่อแม่มากขึ้นในขณะที่ยังต้องพึ่งพาและเกี่ยวข้องกับครอบครัว จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมุติฐานตามแนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอคัมเพค โดยแบ่งระดับครอบครัวออกเป็น 3 ระดับคือ สูง ปานกลาง และต่ำ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความผูกพันต่อครอบครัวที่เหมาะสมต่อการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวของวัยรุ่น โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กวัยรุ่นที่ศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ปีการศึกษา 2556 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครพนม จำนวน 20,195 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ของโรงเรียนในจังหวัดนครพนม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครพนม โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane ซึ่งเป็นการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะยอมรับได้มากเพียงพอสำหรับเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากร (บุญธรรม จิตต์อนันต์. 2540: 70; อ้างอิงจาก Yamane. 1967)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$
$$n = \frac{20,195}{1 + (20,195)(0.05)^2}$$

$$n = 392.2$$

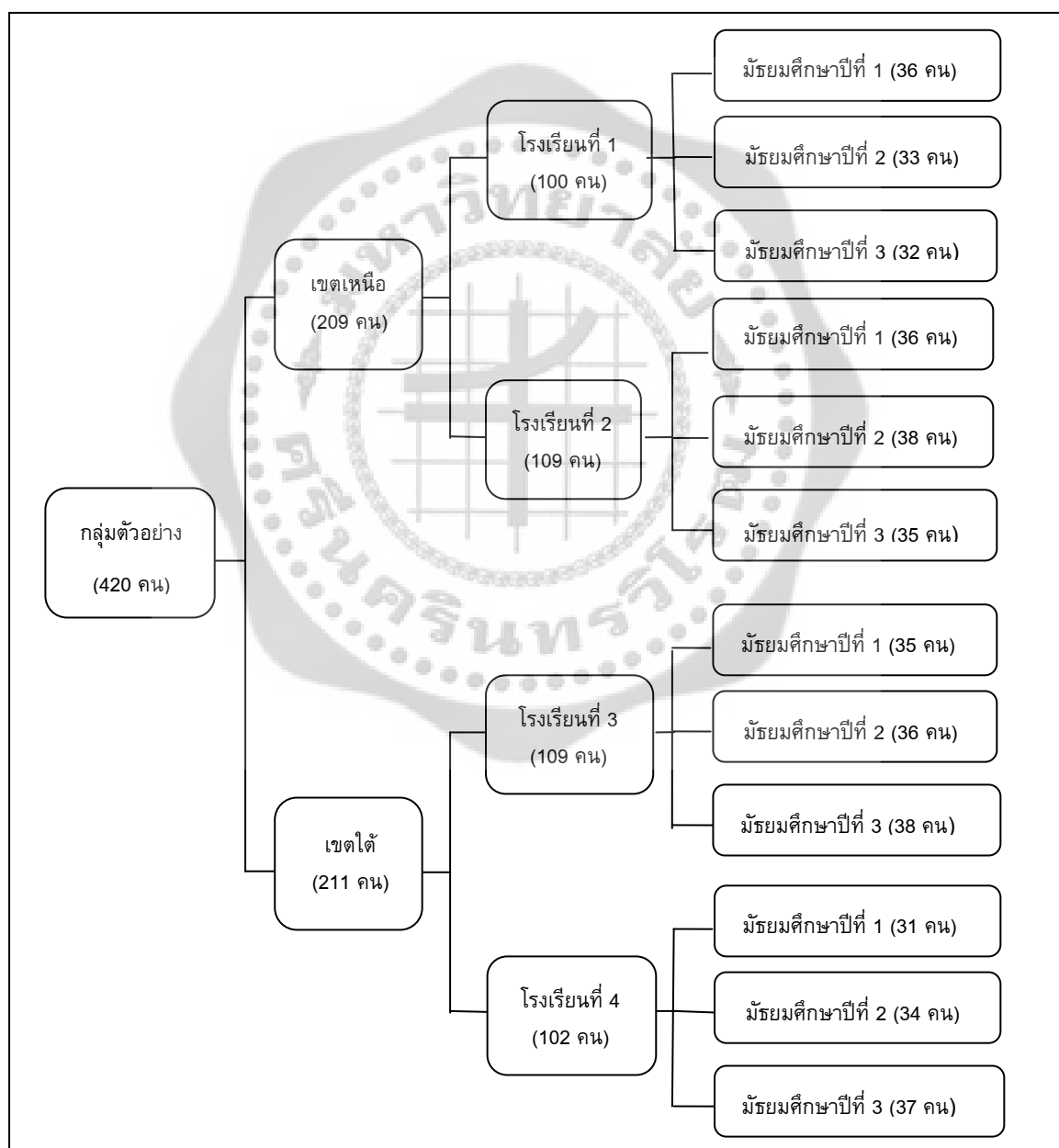
เมื่อ

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ กำหนดให้มีค่า .05

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีจำนวนอย่างน้อย 392 คน เพื่อความสะดวกต่อการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 420 คน เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน โดยแบ่งเขตโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครพนม 2 เขต ได้แก่เขตเหนือ และเขตใต้ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเลือกโรงเรียนประจำอำเภอจากเขตเหนือและเขตใต้ เขตละ 2 โรงเรียน รวมทั้งหมด 4 โรงเรียน เมื่อได้โรงเรียนตามจำนวนที่กำหนดแล้วสุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากแต่ละโรงเรียน ระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน โดยสุ่มนักเรียนห้องเรียนละ 31 ถึง 38 คน จะได้นักเรียนทั้งหมด 420 คน ตามที่ผู้วิจัยกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดังแผนภาพ

ภาพประกอบ 2 แผนภาพแสดงการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยปรับปรุงขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างแบบวัด ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย โรงเรียน เพศ อายุ ระดับชั้น และ ลักษณะการอยู่อาศัย ข้อมูลส่วนนี้นำไปใช้เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 แบบวัดการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

แบบวัดการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นฉบับนี้ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดการปรับตัว ของ อรพินทร์ ชุชม และอัจฉรา สุCHARมณ (อรพินทร์ ชุชม; และ อัจฉรา สุCHARมณ. 2536: 8; อ้างจาก Thorpe. 1955) ที่แบ่งการปรับตัวออกเป็นการปรับตัวเอง และการปรับตัวทางสังคม ตามแนวคิดของ ทอร์ฟ และปรับปรุงจากแบบวัดการปรับตัวของ เกศณี ดิพพะมงคล (2545: 47-49) เพื่อให้สอดคล้องกับ งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกแบบวัดมาเฉพาะด้านการปรับตัวทางสังคม ซึ่งแบบวัดการปรับตัวทาง สังคมในงานวิจัยฉบับนี้มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 6 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย

การหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามแบบวัดการปรับตัวทางสังคมเพื่อทดลองใช้ จำนวน 59 ข้อ โดยปรับปรุงข้อคำถามจากแบบวัดการปรับตัวของ อรพินทร์ ชุชม และอัจฉรา สุCHARมณ ที่ สร้างขึ้นตามแนวคิดของทอร์ฟ (อรพินทร์ ชุชม; และ อัจฉรา สุCHARมณ. 2536 : 8; อ้างจาก Thorpe. 1955) และปรับปรุงจากแบบวัดการปรับตัวของ เกศณี ดิพพะมงคล (2545: 47-49) และผู้วิจัยได้นำ ข้อคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบ ความเหมาะสมทางด้านภาษาและเนื้อหาให้สอดคล้องกับ นิยามปฏิบัติการแล้วนำไปปรับปรุงตามคำแนะนำ ก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 70 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มา วิเคราะห์และคัดเลือกข้อคำถามเพื่อใช้จริงจำนวน 30 ข้อ ซึ่งแบบวัดมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item-Total Correlation Coefficient) อยู่ระหว่าง .292 ถึง .649 และมีความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับอยู่ที่ .898

ตัวอย่างแบบวัดการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

คำชี้แจง นักเรียนโปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้และทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเหนือ ตัวเลือกที่กำหนด คือ “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” “ไม่จริงเลย” ที่ ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด

0. เมื่อฉันทำผิดต่อผู้อื่น ฉันสามารถขอโทษได้อย่างไม่ลำบากใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตัวอย่างแบบวัดการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น (ต่อ)

00. ฉันมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นบ่อยๆ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
000. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่เพื่อนบ้านจัดขึ้น เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น					
.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนนแบบวัดการปรับตัวทางสังคม ข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 16, 17, 18, 20, 23, 24, 26, 27 และข้อ 28 ผู้ที่ตอบจริงที่สุด ได้ 6 คะแนน จริง 5 คะแนน ค่อนข้างจริง 4 คะแนน ค่อนข้างไม่จริง 3 คะแนน ไม่จริง 2 คะแนน และ ไม่จริงเลย 1 คะแนน สำหรับข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อ 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 19, 21, 22, 25, 29 และ 30 ผู้ที่ตอบจริงที่สุด ได้ 1 คะแนน จริง 2 คะแนน ค่อนข้างจริง 3 คะแนน ค่อนข้างไม่จริง 4 คะแนน ไม่จริง 5 คะแนน และ ไม่จริงเลย 6 คะแนน โดยวัยรุ่นที่มีคะแนนการปรับตัวทางสังคมสูงกว่ามีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีคะแนนต่ำกว่า

ตอนที่ 3 แบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว

แบบวัดความผูกพันต่อครอบครัวในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นแบบวัดพฤติกรรมและความรู้สึกของวัยรุ่นที่มีต่อครอบครัว โดยแบ่งเป็น 9 ด้าน ตามแนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวของเซอร์คัมเพล็กซ์ (Olson; Sprenkle; & Russell. 1989: 6) ได้แก่ ด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านความสนใจ และด้านการพักผ่อนหย่อนใจ โดยผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของ ชื่นสมุล อุกฤษฏ์วิริยะ (2543) ซึ่งแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว ในงานวิจัยฉบับนี้มีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 43 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ได้แก่ เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง และไม่เคยเลย

การหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว เพื่อทดลองใช้ จำนวน 80 ข้อ โดยปรับปรุงข้อคำถามจากแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของชื่นสมุล อุกฤษฏ์วิริยะ (2543) ที่ใช้แนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอร์คัมเพล็กซ์ และผู้วิจัยได้นำข้อคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบ ความเหมาะสมทางด้านภาษาและเนื้อหาให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการแล้วนำไปปรับปรุงตามคำแนะนำ ก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 70 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์และ

คัดเลือกข้อคำถามเพื่อใช้จริงจำนวน 43 ข้อ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item-Total Correlation Coefficient) อยู่ระหว่าง .243 ถึง .743 และมีความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับอยู่ที่ .924

ตัวอย่างแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนนึกถึง พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองที่เป็นผู้เลี้ยงดูที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และคนในครอบครัวของนักเรียน แล้วพิจารณาข้อความต่อไปนี้และทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเหนือตัวเลือกที่กำหนด คือ “เป็นประจำ” “บ่อยๆ” “ค่อนข้างบ่อย” “เป็นบางครั้ง” “นานๆ ครั้ง” “ไม่เคยเลย” ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

0. พ่อแม่ไม่ค่อยสนใจว่าฉันมีความสุขหรือเศร้าใจ

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

00. ฉันรู้สึกว่ามีห้องหรือพื้นที่ใดในบ้านเป็นพื้นที่ส่วนตัวของฉัน

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

000. พ่อแม่จะถามความคิดเห็นของฉันก่อนตัดสินใจเรื่องสำคัญในครอบครัว

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย

ซึ่งแบบวัดประกอบด้วยจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 43 ข้อ แบ่งเป็น 9 ด้าน ดังนี้

ด้านความผูกพันทางอารมณ์ 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1 - 5 โดยข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อ 1, 3, 4, 5 และข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อ 2

ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 6 - 9 โดยเป็นข้อความทางลบทั้งหมด

ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 10 - 14 โดยข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อ 11, 12, 13 และข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อ 10, 14

ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 15 - 19 โดยข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อ 15, 16, 18 และข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อ 17, 19

ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 20 - 24 โดยข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อ 22, 23, 24 และข้อความทางลบ ได้แก่ ข้อ 20, 21

ด้านความเป็นเพื่อน 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 25 - 29 โดยเป็นข้อความทางบวกทั้งหมด

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 30 - 34 โดยเป็นข้อความทางบวกทั้งหมด

ด้านความสนใจ 4 ข้อ ได้แก่ ข้อ 35 - 38 โดยเป็นข้อความทางบวกทั้งหมด

ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ 5 ข้อ ได้แก่ ข้อ 39 – 43 โดยข้อความทางบวก ได้แก่ ข้อ 39, 40, 41, 42 และข้อความทางลบได้แก่ ข้อ 43

เกณฑ์การให้คะแนน สำหรับข้อความทางบวก ผู้ที่ตอบเป็นประจำ ได้ 6 คะแนน บ่อยๆ 5 คะแนน ค่อนข้างบ่อย 4 คะแนน เป็นบางครั้ง 3 คะแนน นานๆ ครั้ง 2 คะแนน และไม่เคยเลย 1 คะแนน สำหรับข้อความทางลบผู้วิจัยจะให้คะแนนกลับกัน โดยผู้ที่ตอบเป็นประจำได้ 1 คะแนน บ่อยๆ 2 คะแนน ค่อนข้างบ่อย 3 คะแนน เป็นบางครั้ง 4 คะแนน นานๆ ครั้ง 5 คะแนน และไม่เคยเลย 6 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัวสูงกว่า มีความผูกพันต่อครอบครัวสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัวน้อยกว่า โดยในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายความผูกพันต่อครอบครัว 2 เกณฑ์ ดังนี้

เกณฑ์ที่ 1 เพื่อใช้ศึกษาระดับความผูกพันต่อครอบครัวผู้วิจัยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 5 ระดับ

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของช่วงคะแนนในแต่ละชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{6-1}{5} \\ &= 1\end{aligned}$$

ความผูกพันต่อครอบครัวระดับต่ำมาก (1.00-2.00) หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีอิสระทางอารมณ์กับคนในครอบครัวอย่างสุดโต่ง สมาชิกมีส่วนร่วมในครอบครัวน้อยมาก มีความรักใคร่กลมเกลียวกันในครอบครัวน้อย สมาชิกมักทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองไม่ค่อยทำสิ่งต่างๆ ร่วมกัน สมาชิกแต่ละคนมีพื้นที่ส่วนตัวสูง ไม่มีการสนับสนุนหรือช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาของกันและกัน

ความผูกพันต่อครอบครัวระดับค่อนข้างต่ำ (2.01-3.00) หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความใกล้ชิดและผูกพันทางอารมณ์ร่วมกันบ้าง ค่อนข้างมีอิสระต่อกันแต่ไม่มากเกินไป สมาชิกแต่ละคนให้ความสำคัญกับเวลาและพื้นที่ส่วนตัว แต่ยังมีเวลาและพื้นที่บางส่วนที่ใช้ร่วมกัน มีการตัดสินใจบางอย่างร่วมกัน กิจกรรมและความสนใจของสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่แยกกัน แต่มีบางกิจกรรมที่สนใจหรือทำร่วมกัน

ความผูกพันต่อครอบครัวระดับปานกลาง (3.01-4.00) หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความสมดุลระหว่างความเกี่ยวข้องกันในครอบครัวและความเป็นอิสระของสมาชิกในครอบครัว มีการแสดงความรัก การให้อิสระ การใช้เวลาร่วมกัน การมีพื้นที่และเวลาส่วนตัว การตัดสินใจและการทำกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับที่สมดุล

ความผูกพันต่อครอบครัวระดับค่อนข้างสูง (4.01-5.00) หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความใกล้ชิดผูกพันทางอารมณ์และมีความจงรักภักดีต่อกันมาก ให้ความสำคัญกับการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน

มากกว่าการใช้เวลาอยู่คนเดียว เพื่อนของสมาชิกแต่ละคนจะรู้จักและคุ้นเคยกับคนในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความสนใจในกิจกรรมส่วนใหญ่ร่วมกัน มีเพียงบางกิจกรรมที่สนใจต่างกัน

ความผูกพันต่อครอบครัวระดับสูงมาก (5.01-6.00) หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีความใกล้ชิดและผูกพันทางอารมณ์กันสูงมาก มีการพึ่งพากันในครอบครัวสูง สมาชิกในครอบครัวมีพื้นที่ส่วนตัวน้อย ขาดความเป็นอิสระ มีเพื่อนน้อย สมาชิกแต่ละคนให้ความสนใจสิ่งต่างๆ ที่นอกเหนือความสนใจของครอบครัวเพียงเล็กน้อย

เกณฑ์ที่ 2 เพื่อใช้เปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัวทั้ง 9 ด้าน

ระดับต่ำ	มีคะแนนเฉลี่ย	$\leq \bar{X} - 0.5 sd$
ระดับปานกลาง	มีคะแนนเฉลี่ย	$< \bar{X} - 0.5 sd$ ถึง $< \bar{X} + 0.5 sd$
ระดับสูง	มีคะแนนเฉลี่ย	$\geq \bar{X} + 0.5 sd$

ตาราง 1 เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว

ความผูกพันต่อครอบครัว	$\bar{X}$	SD	ระดับคะแนน		
			ต่ำ	ปานกลาง	สูง
ด้านความผูกพันทางอารมณ์	4.576	1.016	1.000 - 4.068	4.069 - 5.083	5.084 - 6.000
ด้านขอบเขตความสัมพันธ์	4.073	0.992	1.000 - 3.577	3.578 - 4.568	4.569 - 6.000
ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน	4.393	0.921	1.000 - 3.932	3.933 - 4.853	4.854 - 6.000
ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว	4.683	0.849	1.000 - 4.258	4.259 - 5.143	5.144 - 6.000
ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล	4.671	0.858	1.000 - 4.242	4.243 - 5.099	5.100 - 6.000
ด้านความเป็นเพื่อน	4.754	0.915	1.000 - 4.296	4.297 - 5.211	5.212 - 6.000
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.156	1.028	1.000 - 3.642	3.643 - 4.669	4.670 - 6.000
ด้านความสนใจ	4.454	1.039	1.000 - 3.935	3.936 - 4.972	4.973 - 6.000
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ	3.927	1.009	1.000 - 3.422	3.423 - 4.431	4.432 - 6.000
ความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม	4.417	0.665	1.000 - 4.084	4.085 - 4.749	4.750 - 6.000

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร เพื่อค้นหาแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามความผูกพันต่อครอบครัว และการปรับตัวทางสังคม
2. สร้างแบบวัดโดย กำหนดนิยาม ปรับปรุงและสร้างข้อคำถามเพิ่มเติมตามนิยาม
3. นำแบบวัดผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อให้ครอบคลุมนิยามของตัวแปรและตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาในแต่ละข้อความ หลังจากนั้นคัดเลือกข้อที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป
4. นำแบบวัดที่ได้จากการคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 70 คน ที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบหาค่าอำนาจจำแนก ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม
5. คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.2 และครอบคลุมตามโครงสร้างนิยามปฏิบัติการ เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ
6. จัดพิมพ์เป็นฉบับเพื่อนำไปเก็บข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อมาวิเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ติดต่อโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนเพื่อนัดหมายวัน เวลา ที่จะเข้าไปดำเนินการเก็บข้อมูล
3. เตรียมแบบวัด วางแผนดำเนินการเก็บข้อมูล และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
4. อธิบายให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ได้รับจากการทำแบบวัด จากนั้นอธิบายวิธีตอบแบบวัดให้นักเรียนเข้าใจก่อนลงมือทำแบบสอบถาม
6. คัดเลือกแบบวัดฉบับที่มีค่าตอบครบถ้วน และนำผลมาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1. พิจารณาแบบสอบถามที่สมบูรณ์ถูกต้อง ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามแต่ละข้อ ตามที่กำหนดไว้
2. จัดพิมพ์ข้อมูล และบันทึกลงในคอมพิวเตอร์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะของตัวแปร

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมุติฐานการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อทดสอบสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1 – 9 และเมื่อพบความแตกต่าง ผู้วิจัยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD

บทที่ 4

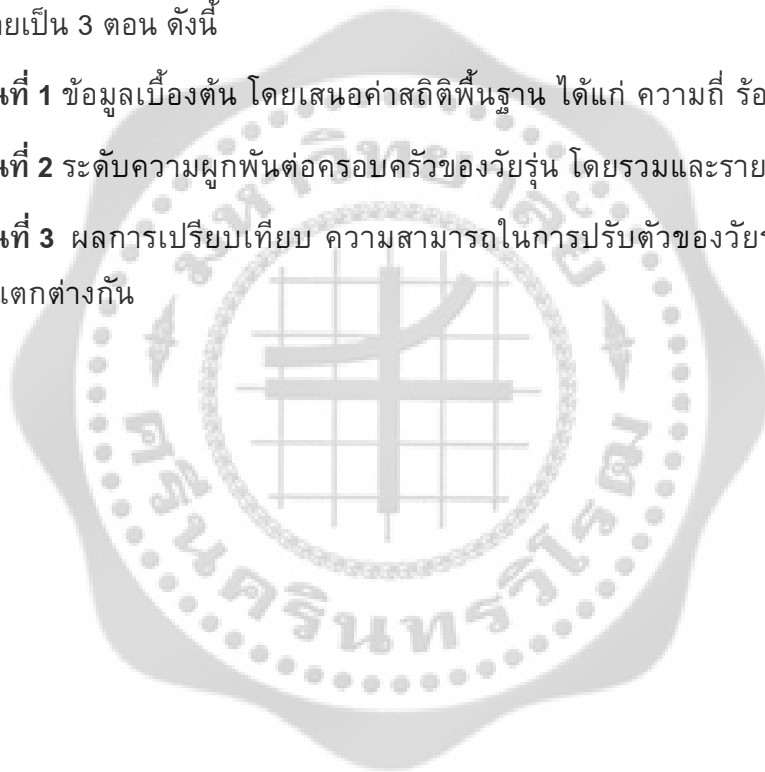
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบ เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นโดยรวมและรายด้าน และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวแตกต่างกัน โดยจำแนกตามความผูกพันต่อครอบครัว 9 ด้าน ได้แก่ ด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านความสนใจ และด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น โดยเสนอค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

ตอนที่ 2 ระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่น โดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบ ความสามารถในการปรับตัวของวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวแตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือวัยรุ่นที่ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2556 ในจังหวัดนครพนม จำนวน 420 คน โดยมีข้อมูลเบื้องต้นตามตาราง 2

ตาราง 2 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง (n=420)

ตัวแปร		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	หญิง	272	64.8
	ชาย	148	35.2
ระดับชั้นมัธยมศึกษา	ปีที่ 1	139	33.1
	ปีที่ 2	140	33.3
	ปีที่ 3	141	33.6
การพักอาศัย	อยู่กับพ่อและแม่	305	72.6
	อยู่กับพ่อหรือแม่	59	14.0
	อาศัยอยู่กับผู้อื่น	56	13.3
รวม		420	100

จากตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 420 คน พบว่า เป็นนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชาย คิดเป็นร้อยละ 64.8 และ 35.2 ตามลำดับ และอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.6 รองลงมาคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 33.3 และ 33.1 ตามลำดับ โดยนักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อและแม่มากที่สุด รองลงมาคืออาศัยอยู่กับพ่อหรือแม่ และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 72.6 ร้อยละ 14.0 และร้อยละ 13.3 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่น โดยรวมและรายด้าน

เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นในจังหวัดนครพนม ทั้งโดยรวมและรายด้าน ผู้วิจัยได้แบ่งความผูกพันต่อครอบครัวออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเชอคม์เพลกซ์ของโอลสัน (Olson; Sprenkle; & Russell. 1989) คือ ต่ำมาก ก่อนข้างต่ำ ปานกลาง ก่อนข้างสูง และสูงมาก พบผลตามตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความผูกพันต่อครอบครัว (n=420)

ความผูกพันต่อครอบครัว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ด้านความผูกพันทางอารมณ์	4.576	1.016	ค่อนข้างสูง
ด้านขอบเขตความสัมพันธ์	4.073	0.992	ค่อนข้างสูง
ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน	4.393	0.921	ค่อนข้างสูง
ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว	4.683	0.849	ค่อนข้างสูง
ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล	4.671	0.858	ค่อนข้างสูง
ด้านความเป็นเพื่อน	4.754	0.915	ค่อนข้างสูง
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.156	1.028	ค่อนข้างสูง
ด้านความสนใจ	4.454	1.039	ค่อนข้างสูง
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ	3.927	1.009	ปานกลาง
ความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม	4.417	0.665	ค่อนข้างสูง

จากตาราง 3 พบว่า วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านความสนใจอยู่ในระดับค่อนข้างสูงเช่นกัน ยกเว้นด้านการพักผ่อนหย่อนใจ อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวรายด้านแตกต่างกัน

ผู้วิจัยได้แบ่งคะแนนเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวจากกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลออกเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำ โดยใช้วิธีแบ่งกลุ่มแบบอิงกลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ที่มีระดับความผูกพันต่อครอบครัวรายด้านแตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวในการทดสอบสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 1-9 ซึ่งในกรณีที่พบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมแตกต่างกัน ผู้วิจัยทดสอบต่อด้วยวิธี LSD ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ พบผลดังตาราง 4 - 21

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์

แหล่งความแปรปรวน	Ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	17.605	2	8.803	52.233**
ภายในกลุ่ม	70.275	417	.169	
รวม	87.880	419		

** p< .01

จากตาราง 4 พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์แตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ได้ผลการทดสอบดังตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ เป็นรายคู่

ระดับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์			สูง	ปานกลาง	ต่ำ
$\bar{X}$			4.986	4.688	4.498
สูง	(n=152)	4.986	-	0.298*	0.488*
ปานกลาง	(n=130)	4.688		-	0.190*
ต่ำ	(n=138)	4.498			-

* p< .05

จากตาราง 5 พบว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์สูงกว่า มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ต่ำกว่า โดยวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์สูงมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ปานกลางและต่ำ และวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ปานกลางมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2.908	2	1.454	7.135**
ภายในกลุ่ม	84.972	417	.204	
รวม	87.880	419		

** p< .01

จากตาราง 6 พบว่า วิทยาลัยที่มีระดับค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์แตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ได้ผลการทดสอบดังตาราง 7

ตาราง 7 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ เป็นรายคู่

ระดับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์			สูง	ปานกลาง	ต่ำ
$\bar{X}$			4.832	4.735	4.621
สูง	(n=139)	4.832	-	.097	.211*
ปานกลาง	(n=157)	4.735		-	.114*
ต่ำ	(n=124)	4.621			-

* p< .05

จากตาราง 7 พบว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์สูงและปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวด้านขอบเขตความสัมพันธ์ระดับกลาง มีการปรับตัวทางสังคมไม่แตกต่างจากวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวด้านขอบเขตความสัมพันธ์ระดับสูง

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวิทยาลัย ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	18.124	2	9.062	54.171**
ภายในกลุ่ม	96.756	417	.167	
รวม	87.880	419		

** p< .01

จากตาราง 8 พบว่า วิทยาลัยที่มีระดับค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ได้ผลการทดสอบดังตาราง 9

ตาราง 9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวิทยาลัย ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันเป็นรายคู่

ระดับความผูกพันต่อครอบครัว			สูง	ปานกลาง	ต่ำ
ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน			$\bar{X}$		
			4.990	4.714	4.476
สูง	(n=143)	4.990	-	.276*	.514*
ปานกลาง	(n=146)	4.714		-	.238*
ต่ำ	(n=131)	4.476			-

* p<.05

จากตาราง 9 พบว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันสูงกว่า มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้าน

การใช้เวลาอยู่ร่วมกันต่ำกว่า โดยวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันสูง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันปานกลางและต่ำ และวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันปานกลางมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	20.800	2	10.400	64.650**
ภายในกลุ่ม	67.080	417	.161	
รวม	87.880	419		

** p< .01

จากตาราง 10 พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ได้ผลการทดสอบในตาราง 11 ดังนี้

ตาราง 11 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวเป็นรายคู่

ระดับความผูกพันต่อครอบครัว			สูง	ปานกลาง	ต่ำ	
ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว			$\bar{X}$	5.008	4.684	4.458
สูง	(n=149)	5.008	-	.324*	.550*	
ปานกลาง	(n=150)	4.684		-	.226*	
ต่ำ	(n=121)	4.458			-	

* p<.05

จากตาราง 11 พบว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวสูงกว่า มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว

ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวต่ำกว่า โดยวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวสูงมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวปานกลางและต่ำ และวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวปานกลางมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัวด้านพื้นที่ส่วนบุคคล

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	13.709	2	6.854	38.537**
ภายในกลุ่ม	74.171	417	.178	
รวม	87.880	419		

** p< .01

จากตาราง 12 พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ได้ผลการทดสอบดังตาราง 13

ตาราง 13 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลเป็นรายคู่

ระดับความผูกพันต่อครอบครัว				
		สูง	ปานกลาง	ต่ำ
ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล		$\bar{X}$		
		4.920	4.766	4.481
สูง	(n=153)	4.920	-	.439*
ปานกลาง	(n=137)	4.766	-	.285*
ต่ำ	(n=130)	4.481		-

* p<.05

จากตาราง 13 พบว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลสูงกว่า มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลต่ำกว่า โดยวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลสูงมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลปานกลางและต่ำ และวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลปานกลางมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อน

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	16.034	2	8.017	46.532**
ภายในกลุ่ม	71.846	417	.172	
รวม	87.880	419		

** p< .01

จากตาราง 14 พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ได้ผลการทดสอบดังตาราง 15

ตาราง 15 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนเป็นรายคู่

ระดับความผูกพันต่อครอบครัว			สูง	ปานกลาง	ต่ำ
ด้านความเป็นเพื่อน			$\bar{X}$		
			4.984	4.696	4.493
สูง	(n=140)	4.984	-	0.288*	0.491*
ปานกลาง	(n=159)	4.696		-	0.203*
ต่ำ	(n=121)	4.493			-

* p<.05

จากตาราง 15 พบว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวด้านความเป็นเพื่อนสูงกว่า มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนต่ำกว่า โดยวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนสูงมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนปานกลางและต่ำ และวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนปานกลางมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัวด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	11.313	2	5.657	30.808**
ภายในกลุ่ม	76.567	417	0.184	
รวม	87.880	419		

** p< .01

จากตาราง 16 พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ได้ผลการทดสอบดังตาราง 17

ตาราง 17 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นรายคู่

ระดับความผูกพันต่อครอบครัว			สูง	ปานกลาง	ต่ำ
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ			$\bar{X}$		
สูง	(n=142)	4.954	-	0.278*	0.392*
ปานกลาง	(n=144)	4.676		-	0.114*
ต่ำ	(n=134)	4.562			-

* p< .05

จากตาราง 17 พบว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสูงกว่ามีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่ำกว่า โดยวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับสูง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปานกลางและต่ำ และวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 18 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัวด้านความสนใจ

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	10.756	2	5.378	29.078**
ภายในกลุ่ม	77.124	417	0.185	
รวม	87.880	419		

** p< .01

จากตาราง 18 พบว่า วิทยาลัยที่มีระดับค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ได้ผลดังตาราง 19

ตาราง 19 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจเป็นรายคู่

ระดับความผูกพันต่อครอบครัว			สูง	ปานกลาง	ต่ำ
ด้านความสนใจ			$\bar{X}$		
			4.914	4.689	4.532
สูง	(n=169)	4.914	-	0.225*	0.382*
ปานกลาง	(n=128)	4.689		-	0.157*
ต่ำ	(n=123)	4.532			-

* p<.05

จากตาราง 19 พบว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจสูงกว่ามีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจต่ำกว่า โดยวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวด้านความสนใจระดับสูง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจปานกลางและต่ำ และวิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วิทยาลัยที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 20 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการปรับตัวทางสังคมของวิทยาลัย ตามระดับความผูกพันต่อครอบครัวด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	6.559	2	3.280	16.818**
ภายในกลุ่ม	81.321	417	0.195	
รวม	87.880	419		

** p< .01

จากตาราง 20 พบว่า วิทยาลัยที่มีระดับค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ได้ผลการทดสอบดังตาราง 21

ตาราง 21 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวิทยาลัย ตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจเป็นรายคู่

ระดับความผูกพันต่อครอบครัว			ระดับสูง	ระดับปานกลาง	ระดับต่ำ
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ			$\bar{X}$		
สูง	(n=122)	4.887	4.887	4.763	4.578
ปานกลาง	(n=150)	4.763	-	0.124*	0.309*
ต่ำ	(n=148)	4.578	-	-	1.85*

* p<.05

จากตาราง 21 พบว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจสูงกว่ามีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจต่ำกว่า โดยวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวด้านการพักผ่อนหย่อนใจระดับสูง มีการปรับตัวดีทางสังคมกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจปานกลางและต่ำ และวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อครอบครัว และการเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวแตกต่างกัน สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังตาราง 22

ตาราง 22 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

ความผูกพันต่อครอบครัว	ระดับ	พบความแตกต่าง	ผลการเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคม		
			สูง > ปานกลาง	สูง > ต่ำ	ปานกลาง > ต่ำ
ด้านความผูกพันทางอารมณ์	ค่อนข้างสูง	✓	✓	✓	✓
ด้านขอบเขตความสัมพันธ์	ค่อนข้างสูง	✓	✗	✓	✓
ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน	ค่อนข้างสูง	✓	✓	✓	✓
ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว	ค่อนข้างสูง	✓	✓	✓	✓
ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล	ค่อนข้างสูง	✓	✓	✓	✓
ด้านความเป็นเพื่อน	ค่อนข้างสูง	✓	✓	✓	✓
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ค่อนข้างสูง	✓	✓	✓	✓
ด้านความสนใจ	ค่อนข้างสูง	✓	✓	✓	✓
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ	ปานกลาง	✓	✓	✓	✓
ความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม	ค่อนข้างสูง	-	-	-	-

หมายเหตุ: เครื่องหมาย ✓ หมายถึง พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เครื่องหมาย ✗ หมายถึง ไม่พบความแตกต่าง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์การวิจัย สมมุติฐานและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นโดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวของวัยรุ่น โดยจำแนกตามตัวแปรความผูกพันต่อครอบครัว 9 ด้าน ได้แก่ ด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านความสนใจ และด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

สมมุติฐานการวิจัย

วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมแตกต่างกัน ดังนี้

1. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์สูงและต่ำ
2. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์สูงและต่ำ
3. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันสูงและต่ำ
4. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวสูงและต่ำ
5. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคลสูงและต่ำ
6. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความเป็นเพื่อนปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความเป็นเพื่อนสูงและต่ำ
7. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสูงและต่ำ
8. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจสูงและต่ำ

9. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจสูงและต่ำ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือวัยรุ่นที่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (ช่วงชั้นที่ 3) ปีการศึกษา 2556 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครพนม จำนวน 420 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบวัด ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ โรงเรียน เพศ อายุ ชั้นปี และการพักอาศัย

ตอนที่ 2 แบบวัดการปรับตัวทางสังคม จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 ด้าน จำนวน 43 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นโดยรวมและรายด้าน โดยใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. เปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นที่มีระดับความผูกพันต่อครอบครัวแตกต่างกันโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ซึ่งในกรณีที่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมอย่างน้อย 1 คู่ ผู้วิจัยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD

สรุปผลการวิจัย

1. วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านความสนใจอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ยกเว้นด้านการพักผ่อนหย่อนใจที่อยู่ในระดับปานกลาง

2. วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวรายด้านสูงกว่า มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวรายด้านต่ำกว่า

2.1 วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์สูงมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ปานกลางและต่ำ และวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความผูกพันทางอารมณ์ปาน

2.9 วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวด้านการพักผ่อนหย่อนใจระดับสูง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจปานกลางและต่ำ และวัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่า วัยรุ่นที่มีค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยความผูกพันต่อครอบครัวกับการปรับตัวของวัยรุ่นครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ระดับความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวมและรายด้าน

การวิจัยนี้ได้ศึกษาระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความผูกพันทางอารมณ์ ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล ด้านความเป็นเพื่อน ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านความสนใจอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ยกเว้นความผูกพันต่อครอบครัวด้านการพักผ่อนหย่อนใจที่อยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับในงานวิจัยนี้ได้แบ่งระดับความผูกพันต่อครอบครัวออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำมาก ระดับค่อนข้างต่ำ ระดับปานกลาง ระดับค่อนข้างสูง และระดับสูงมาก ตามแนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอคัมเพลกซ์ ของโอลสัน (Olson; et al. 2003: 556-558) โดยโอลสันอธิบายไว้ว่า ความผูกพันภายในครอบครัว (Family Cohesion) หมายถึง ความผูกพันทางอารมณ์ของสมาชิกในครอบครัวที่มีให้กับอีกคนหนึ่งและระดับประสบการณ์การปกครองตนเองของแต่ละคนในครอบครัว และความผูกพันในระดับที่สมดุล คือระดับปานกลาง ซึ่งได้แก่ เกี่ยวข้องกันบางส่วน (Some What Connected) เกี่ยวข้องกันปานกลาง (Connected) และเกี่ยวข้องกันมาก (Over Connected) สามระดับที่สมดุลนี้ จะทำให้การทำหน้าที่ของครอบครัวดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เป็นระดับที่บุคคลจะมีอิสระในการทำสิ่งต่างๆ ในขณะที่ยังมีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวอยู่ เมื่อพิจารณาตามแนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอคัมเพลกซ์ ระดับที่สมดุลในงานวิจัยนี้ได้แก่ ระดับค่อนข้างต่ำ ระดับปานกลาง และระดับค่อนข้างสูง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวมและรายด้านของวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนมอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงค่อนข้างสูง จึงสรุปได้ว่า ความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนมอยู่ในระดับที่สมดุล ที่วัยรุ่นจะมีอิสระในการทำสิ่งต่างๆ แต่ยังมีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวอยู่ และเป็นระดับที่เหมาะสมที่จะทำให้การทำหน้าที่ของครอบครัวดำเนินไปอย่างราบรื่น

ทั้งนี้ ที่งานวิจัยพบว่าระดับความผูกพันต่อครอบครัวของวัยรุ่นโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง อาจเป็นเพราะ วัฒนธรรมการเลี้ยงดูของสังคมไทย ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน

ครอบครัว มีความเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งวัฒนธรรมการเลี้ยงดู เช่นนี้ ทำให้วัยรุ่นได้รับความรัก ความห่วงใย การสนับสนุนช่วยเหลือตลอดจนการให้กำลังใจจากคนในครอบครัว ส่งผลให้วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวมและด้านความผูกพันทางอารมณ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

สำหรับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านขอบเขตความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับค่อนข้างสูงนั้น เนื่องจากช่วงต้นของวัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่เชื่อมต่อมาจากวัยเด็ก เป็นช่วงของการปรับตัวที่สำคัญ เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นครอบครัวจะปรับเปลี่ยนการเลี้ยงดู โดยให้อิสระมากขึ้น ควบคุมวัยรุ่นน้อยลง เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการความเป็นอิสระ สร้างความสัมพันธ์ใหม่ ทดลองทำกิจกรรมใหม่ๆ เริ่มแสดงบทบาทและมีความรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่ ในช่วงนี้ครอบครัวจึงให้อิสระกับวัยรุ่นในการทำสิ่งต่างๆ ในแบบของตน ลดการควบคุม ไม่เข้มงวดในกฎระเบียบของครอบครัวมากนัก แต่ยังคงให้การอบรมสั่งสอนตามสมควรเพื่อป้องกันการที่วัยรุ่นจะประพฤติดนไม่เหมาะสม ทำให้วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวด้านขอบเขตความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

นอกจากครอบครัวจะลดการควบคุมและให้อิสระทางด้านพฤติกรรมต่างๆ แก่วัยรุ่นแล้ว ผลการวิจัยยังพบว่าครอบครัวยังเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้มีพื้นที่ส่วนตัว ให้ความไว้วางใจและเชื่อใจวัยรุ่น รวมถึงให้อิสระในการเลือกคบเพื่อนแก่วัยรุ่นในระดับค่อนข้างสูงเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่วัยรุ่นมีความผูกพันทางอารมณ์และมีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับครอบครัวบ่อยครั้ง ทำให้คนในครอบครัวรู้สึกไว้วางใจในตัววัยรุ่น จึงให้ความอิสระทางด้านความคิดและความรู้สึกกับวัยรุ่นมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้มีพื้นที่ส่วนตัวในบ้าน ไม่เข้าไปก้าวก่ายเรื่องส่วนตัวของวัยรุ่น รวมไปถึงให้ความไว้วางใจในการคบเพื่อน และให้อิสระในการเลือกคบเพื่อนของวัยรุ่น แต่ครอบครัวยังคงดูแลหรือคอยให้คำแนะนำวัยรุ่นอยู่ห่างๆ ลักษณะเช่นนี้ส่งผลให้ความผูกพันต่อครอบครัวด้านพื้นที่ส่วนบุคคลและด้านความเป็นเพื่อนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

เนื่องจากในช่วงวัยรุ่นยังคงต้องพึ่งพิงครอบครัวทั้งทางด้านการเงิน ด้านที่อยู่อาศัย ทำให้วัยรุ่นได้มีการใช้เวลาทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ร่วมกับคนในครอบครัว พุดคุย หรือพบเจอกับคนในครอบครัวเป็นประจำ เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน การดูทีวีร่วมกันเป็นประจำ ทำกิจกรรมร่วมกันหลังรับประทานอาหารเย็น ให้ความผูกพันต่อครอบครัวด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกันอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งการที่วัยรุ่นได้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ร่วมกับครอบครัว มีความใกล้ชิดกับครอบครัว เมื่อเกิดปัญหาวัยรุ่นจึงมักจะหลีกเลี่ยงการโต้เถียงหรือทะเลาะวิวาทรุนแรง เพื่อรักษาบรรยากาศและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ทำให้วัยรุ่นรู้สึกถึงการรักใคร่กลมเกลียวกันในครอบครัว ส่งผลให้ความผูกพันต่อครอบครัวด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวอยู่ในระดับค่อนข้างสูงตามไปด้วย

สำหรับความผูกพันต่อครอบครัว ด้านความสนใจที่อยู่ในระดับค่อนข้างสูงเช่นกันนั้น อาจเป็นเพราะ ช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่แสวงหาความเป็นตัวตนของตนเอง วัยรุ่นจะทดลองค่านิยมใหม่ ความคิดใหม่ ทดลองทำสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2524: 10 - 12; อ้างอิงจาก Erikson. 1959) วัยรุ่นจึงเป็นช่วงวัยที่หันไปสู่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ง่าย ครอบครัวจึงให้ความห่วงใยเกี่ยวกับการทำกิจกรรมต่างๆ ครอบครัวจึงให้ความสนใจ รวมถึง

สนับสนุนการใช้เวลาว่างของวัยรุ่น ซึ่งการที่ครอบครัวส่งเสริมและแนะนำให้วัยรุ่นทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ จะทำให้วัยรุ่นได้ทำกิจกรรมเพื่อการสร้างสรรค์ตนเอง แต่ยังคงอยู่ในการดูแลของครอบครัว ส่งผลให้วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความสนใจอยู่ในระดับค่อนข้างสูง และนอกจากนั้น การที่วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวด้านความสนใจอยู่ในระดับสูง อาจเป็นเพราะวัยรุ่นมีความ ใกล้ชิดกับครอบครัว ทำให้วัยรุ่นรับเอาค่านิยมหรือแนวคิดของครอบครัวมาเป็นของตน วัยรุ่นจึงมี ความใส่ใจในสิ่งที่คล้ายคลึงกับคนในครอบครัวด้วย

ในส่วนของความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่อยู่ในระดับ ค่อนข้างสูง อาจเป็นเพราะช่วงวัยรุ่นครอบครัวเริ่มปฏิบัติกับวัยรุ่นเหมือนผู้ใหญ่ วัยรุ่นเริ่มมีบทบาท ในครอบครัวมากขึ้น ครอบครัวเปิดโอกาสให้วัยรุ่นรับรู้ปัญหาและแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับ เรื่องในครอบครัว หรือปัญหาสำคัญในครอบครัว รวมไปถึงยอมรับฟังความคิดเห็นของวัยรุ่นมากขึ้น ซึ่งการที่ครอบครัวให้วัยรุ่นได้มีบทบาทในครอบครัวมากขึ้น จะช่วยให้วัยรุ่นรู้จักรับผิดชอบ รู้สึกเป็น ที่ยอมรับจากคนในครอบครัวและเห็นคุณค่าในตนเอง

สำหรับความผูกพันต่อครอบครัวที่พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากเพื่อนและสังคมรอบข้าง ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นนอกจากครอบครัว วัยรุ่นจึงเข้าหากกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันมากขึ้น ให้ความสำคัญกับเพื่อนมากขึ้น การทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของ วัยรุ่นจึงมักจะทำร่วมกับเพื่อนมากกว่าทำร่วมกับคนในครอบครัว แต่วัยรุ่นก็จะยังคงทำกิจกรรมเพื่อ การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกับครอบครัวในโอกาสที่พิเศษ เช่น การท่องเที่ยวต่างจังหวัด ทำกิจกรรม ทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนา หรือการรับประทานอาหารนอกบ้านร่วมกันในโอกาสพิเศษ ทำให้ความผูกพันต่อครอบครัว ด้านการพักผ่อนหย่อนใจอยู่ในระดับปานกลาง

2. ความผูกพันต่อครอบครัวและการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

จากการศึกษาระดับความผูกพันต่อครอบครัวรายด้านของวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนม พบว่าส่วนใหญ่ค่าเฉลี่ยความผูกพันรายด้านอยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีเพียงด้านขอบเขต ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทั้งสองระดับยังอยู่ในระดับที่สอดคล้องตามแนวคิดความผูกพัน ต่อครอบครัวเซอคัมเพลกซ์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่าความผูกพันต่อครอบครัวระดับใดที่จะทำให้ วัยรุ่นมีการปรับตัวได้ดี ผู้วิจัยได้นำคะแนนความผูกพันต่อครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างมาแบ่ง ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ สูง ปานกลาง และต่ำ และเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น ใน เขตจังหวัดนครพนม ผลศึกษาพบว่า วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวรายด้านแต่ละด้านสูงกว่า มี การปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวรายด้านต่ำกว่า

ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ สาวิตรี ทยานศิลป์ (2550) ที่ศึกษา อิทธิพลของความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่และกับเพื่อน ต่อการเริ่มใช้ยาเสพติดของเยาวชนชายไทย ที่ พบว่า เยาวชนที่มีความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่สูง มีแนวโน้มจะใช้ยาเสพติดต่ำกว่าเยาวชนที่มี

ความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่ต่ำ และงานของ กุลลารวรรณ วิทยาวงสรุจิ (2526) ที่ศึกษาพบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของวัยรุ่น และยังสอดคล้องกับพนาดร แสนใจ (2554) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเอง และกลวิธีในการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น จังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่า วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวสูง จะใช้วิธีจัดการกับปัญหาแบบมุ่งจัดการกับปัญหาและแบบแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมมากกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันในครอบครัวต่ำ และวัยรุ่นที่มีความผูกพันในครอบครัวต่ำจะใช้กลวิธีในการเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงมากกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวสูง หรืออาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นที่มีความผูกพันในครอบครัวสูงจะเลือกวิธีการในการจัดการปัญหาแบบมีประสิทธิภาพ มากกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวต่ำ

การศึกษาวัยรุ่นนี้พบว่าวัยรุ่นในเขตจังหวัดนครพนม มีความผูกพันต่อครอบครัวอยู่ในระดับที่สมดุล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอคัมเพลกซ์ ของโอลสัน (Olson; et al. 2003: 556-558) ที่อธิบายว่าความผูกพันต่อครอบครัวระดับปานกลาง คือวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวที่ไม่สูงจนเกินไปและไม่ต่ำจนเกินไปนั้น เป็นระดับสมดุล ที่บุคคลจะมีอิสระในการทำสิ่งต่างๆ แต่ยังมีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวอยู่ และนอกจากนั้นยังพบข้อสังเกตเพิ่มเติมจากแนวคิดความผูกพันต่อครอบครัวเซอคัมเพลกซ์ คือ เมื่อนำกลุ่มตัวอย่างที่มีความผูกพันต่อครอบครัวอยู่ในระดับสมดุลมาแบ่งกลุ่มเพื่อเปรียบเทียบกับ การปรับตัวทางสังคม พบว่า วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวสูงกว่า มีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวต่ำกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่ต้องการความอิสระทางอารมณ์และพฤติกรรม แต่อิสระทางด้านความผูกพันทางอารมณ์จากครอบครัวยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ถึงแม้วัยรุ่นจะแยกตัวออกจากครอบครัวไปสร้างความผูกพันรูปแบบอื่นกับคนนอกครอบครัวเพื่อค้นหาเอกลักษณ์แห่งตน แต่วัยรุ่นส่วนใหญ่ยังต้องการความรักและการแสดงออกถึงความรัก ความผูกพันจากพ่อแม่ วัยรุ่นยังต้องพึ่งพิงทางอารมณ์จากครอบครัว และยังต้องการการสนับสนุนทางอารมณ์จากครอบครัว รวมถึงยังต้องการให้พ่อแม่ให้ความสนใจและช่วยเหลือเมื่อพวกเขาเจอปัญหา ต้องการให้พ่อแม่รับฟัง เข้าใจและยอมรับในสิ่งที่วัยรุ่นเป็น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถก้าวข้ามช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคง

เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของอัลเบิร์ต แบนดูรา ที่เน้นความสำคัญของตัวแบบ แบนดูราเชื่อว่าบุคคลเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น แต่บุคคลจะมีกระบวนการคิดที่จะเลือกทำพฤติกรรมบางพฤติกรรมจากตัวแบบบางคน ในโอกาสที่เอื้ออำนวยและขึ้นอยู่กับผลกรรมของพฤติกรรมนั้นๆ (สิริอร วิชชาวุธ. 2554: 90) สำหรับการเรียนรู้ทางสังคมจากครอบครัวนั้น มีการศึกษาจำนวนมากที่พบว่าพ่อแม่เป็นบุคคลสำคัญที่สำคัญที่สุดในชีวิตวัยรุ่น (ประณต คำนิม. 2549: 86-88) โดยผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสมากกว่า เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย น้า อา มักเป็นตัวอย่างให้กับลูกหรือหลานที่มีอายุน้อยกว่า จึงอาจสรุปได้ว่า การที่วัยรุ่นมีความผูกพันกับครอบครัวสูง ได้ใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมต่างๆ พุดคุยและเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงออกซึ่งความรักต่อกันและกัน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันในครอบครัวมาก วัยรุ่นจะเรียนรู้

พฤติกรรมจากคนในครอบครัว และเลือกรับเอาพฤติกรรมที่เหมาะสมมาปรับใช้กับตัวเอง ทำให้วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวสูงกว่ามีการปรับตัวทางสังคมดีกว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวต่ำกว่า

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของซัลลิแวน (ประณต คำนิม. 2549: 76-80) ที่เชื่อว่าบุคลิกภาพของบุคคลเป็นผลมาจากสัมพันธภาพ และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในสังคมจะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรม เพื่อรักษาความมั่นคงและสัมพันธภาพอันดี เมื่อวัยรุ่นมีสัมพันธภาพที่ดีกับคนในครอบครัว วัยรุ่นก็จะประพฤติตนในแนวทางที่ดีตามที่ครอบครัวคาดหวัง และสอดคล้องกับทฤษฎีความผูกพันทางสังคม (Social Bond Theory) ของ เอิร์สลิ (สุภาพร ธนะชานนท์. 2548: 20-23; อ้างอิงจาก Travis Hirschi. 1969) ที่อธิบายไว้ว่า ความรู้สึกผูกพันเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งมีลักษณะเป็นการคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้อื่นหรือคำนึงถึงสังคมส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง โดยบุคคลจะผูกพันกับบรรทัดฐานอันดีของสังคมผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยเฉพาะความรู้สึกผูกพันทางอารมณ์ที่วัยรุ่นมีต่อผู้ที่เขาให้ความสำคัญ การที่บุคคลปฏิบัติตามบรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ กฎหมายของสังคม หรือการมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นเพราะบุคคลมีความผูกพันกับสังคม และเมื่อใดที่ความผูกพันของบุคคลต่อสังคมหรือความผูกพันที่มีต่อแบบแผน บรรทัดฐานที่สังคมยอมรับหมดลง บุคคลจะมีอิสระในการกระทำผิดมากขึ้น ซึ่งหากพิจารณาตามทฤษฎีความผูกพันทางสังคมของซัลลิแวนและเอิร์สลิแล้ว การที่วัยรุ่นมีความผูกพันกับครอบครัว มีความเคารพนับถือสมาชิกในครอบครัวที่ประพฤติตนดี วัยรุ่นจะอ่อนไหวต่อความคิดเห็นของผู้อื่น มีความห่วงใยต่อชื่อเสียงและความรู้สึกของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งวัยรุ่นที่มีความรู้สึกผูกพันกับพ่อแม่ผู้ปกครองมาก จะรู้ว่าการกระทำผิดจะทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองอับอายและยุ่งยาก วัยรุ่นจึงหลีกเลี่ยงการกระทำผิดหรือพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม และนอกจากนั้นเอิร์สลิ ยังมองว่าวัยรุ่นที่มีความผูกพันกับพ่อแม่แน่นแฟ้นมีโอกาสกระทำผิดน้อยเพราะได้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับพ่อแม่ และมักรับเอาค่านิยมของพ่อแม่มาเป็นของตนเอง

การที่ครอบครัวที่มีความผูกพันกันสูงส่วนใหญ่จะมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน มีเวลาพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีโอกาสแสดงความห่วงใยและความรู้สึกต่อกันมาก ทำให้บรรยากาศในครอบครัวเป็นไปอย่างมีความสุข ซึ่งหากบรรยากาศของบ้านมีความสุข วัยรุ่นพึงพอใจในการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนในครอบครัว จะช่วยให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ที่จะประพฤติตนในลักษณะที่สังคมยอมรับ ประณต คำนิม (2549: 377-380) อธิบายไว้ว่า บรรยากาศในครอบครัวที่เต็มไปด้วยความรัก มีความร่วมมือ ความนับถือและความอดกลั้น วัยรุ่นจะพัฒนาสัจกับในตนเองที่ดี (Wholesome self – concept) และจะนำมาซึ่งการปรับตัวที่ดี จากข้อมูลข้างต้นจึงอาจสรุปได้ว่า ในระดับความผูกพันที่สมดุล วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวสูงกว่าจะมีการปรับตัวทางสังคมที่ดีกว่า วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวต่ำกว่า

แต่เป็นที่น่าสนใจที่ความผูกพันต่อครอบครัวด้านขอบเขตความสัมพันธ์พบผลที่ต่างจากด้านอื่น ๆ คือวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านขอบเขตความสัมพันธ์สูง กับวัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านขอบเขตความสัมพันธ์ปานกลาง มีการปรับตัวทางสังคมไม่แตกต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือวัยรุ่นที่ได้รับอิสระจากครอบครัวมาก ครอบครัวควบคุมวัยรุ่นน้อย กับวัยรุ่นที่ได้รับอิสระและควบคุมจากครอบครัวในระดับที่เหมาะสมไม่มากหรือน้อยเกินไป จะมีการปรับตัวทางสังคมได้ดีใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการพัฒนาความสนใจ ค่านิยมและเป้าหมาย รวมทั้งมุมมองที่แตกต่างออกไปจากพ่อแม่ เพื่อจะมีประสบการณ์ใหม่ที่แตกต่างจากวัยเด็ก ซึ่งวัยรุ่นจำเป็นต้องสร้างเอกลักษณ์ในตนเอง วัยรุ่นจึงควรมีอิสระเสรีพอที่จะประพฤติในแบบของตนโดยไม่ต้องพึ่งพาคนในครอบครัวมากเกินไป (ประณต คำนิม. 2546: 350) วัยรุ่นที่ได้รับอิสระจากครอบครัวปานกลางไปจนถึงสูง จะมีอิสระเพียงพอที่จะประพฤติตนในแบบที่ตนเองต้องการ มีอิสระในการทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ได้ทำกิจกรรมที่แตกต่างเพื่อประสบการณ์ใหม่ มีการเผชิญปัญหาและแก้ไขปัญหามากมาย ด้วยความสามารถของตนเอง จึงมีการปรับตัวที่ดีใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ครอบครัวที่ควบคุมวัยรุ่นเล็กน้อย กฎระเบียบในครอบครัวค่อนข้างยืดหยุ่น ทำให้วัยรุ่นไม่เกิดความเครียดและสามารถพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ดีและปรับตัวได้ดี วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวด้านขอบเขตความสัมพันธ์สูงและปานกลางจึงมีการปรับตัวทางสังคมได้ดีไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า วัยรุ่นมีความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นยังมีความรู้สึกผูกพันและยังเห็นความสำคัญของครอบครัว อย่างไรก็ตามวัยรุ่นจะให้ความสนใจกับเรื่องภายนอกครอบครัวด้วย เนื่องจากช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการทางสังคมที่โดดเด่น ทำให้มีการแยกตัวออกจากครอบครัว เพื่อการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตน ดังนั้นพ่อแม่ผู้ปกครองควรให้ความสนใจในการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการที่วัยรุ่น ให้ความสำคัญกับเพื่อนหรือสนใจสิ่งภายนอกครอบครัวมากกว่าวัยเด็ก และครอบครัวควรให้อิสระกับวัยรุ่นอย่างเหมาะสม รวมถึงให้คำแนะนำเมื่อวัยรุ่นต้องการความช่วยเหลือ เพื่อช่วยให้วัยรุ่นสามารถข้ามผ่านช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างสมบูรณ์

2. จากผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นที่มีความผูกพันต่อครอบครัวสูงกว่าจะมีการปรับตัวที่ดีกว่า ดังนั้นพ่อแม่ผู้ปกครองควรให้ความสำคัญกับความผูกพันในครอบครัวเพื่อจะลดปัญหาที่เกิดจากการปรับตัวของวัยรุ่น ด้วยการสร้างความผูกพันต่อครอบครัวที่มีประสิทธิภาพขึ้น โดยคนในครอบครัวควรมีการให้กำลังใจและแสดงออกถึงความรักความห่วงใยต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกัน พ่อแม่ควรให้อิสระภาพและควบคุมลูกวัยรุ่นอย่างเหมาะสมรวมถึงให้การอิสระในการเลือกคบเพื่อนและให้ความไว้วางใจแก่วัยรุ่น ให้สิทธิวัยรุ่นได้มีพื้นที่ส่วนตัวทั้งด้านสถานที่และความรู้สึก พ่อแม่ควรให้วัยรุ่นได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือร่วมพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว สร้างความเป็นปึกแผ่นในครอบครัวโดยหลีกเลี่ยงปัญหาที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง นอกจากนี้คนในครอบครัวควรใช้เวลาหรือทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันรวมถึงให้การสนับสนุนในกิจกรรมที่วัยรุ่นสนใจ รวมถึงหา

เวลาพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันในโอกาสพิเศษ ทั้งหมดนี้เพื่อสร้างความผูกพันที่ดีขึ้นในครอบครัวและช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวได้ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นในจังหวัดนครพนม ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อื่น เพื่อสามารถอ้างอิงผลวิจัยในเชิงเปรียบเทียบต่อไป
2. การวิจัยครั้งต่อไป อาจศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อการปรับตัวทางสังคม เช่น บทบาทบิดามารดา บทบาทของเพื่อน เป็นต้น เพื่อให้ทราบว่าตัวแปรใดช่วยส่งเสริมหรือขัดขวางการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่น

บรรณานุกรม

- กนกรัตน์ แจ่มวิภูกุล. (2545). การศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่มีต่อการเสพยาบ้าของเด็กและเยาวชน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กมลพรรณ จันท์พยอม. (2550). สภาพแวดล้อมทางครอบครัว โรงเรียน และบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กันยา สุวรรณแสง. (2533). การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บำรุงสาสน์.
- กุลวรรณ วิทยาวงสรุจิ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกศนี ตีพพะมงคล. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย เขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการศึกษาและอบรม. (2526). ประมวลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- งามตา วนินทานนท์. (2553,มกราคม). ชุตงานวิจัยเพื่อสร้างดัชนีคุณภาพชีวิตครอบครัวไทย และการประยุกต์ใช้ผลวิจัย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. ปีที่16(1). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.
- จงกลนี ตัญเจริญ. (2540). สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดามารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อนามัยครอบครัว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- จิราพร ชมพิกุล; และคนอื่นๆ. (2552). รายงานการวิจัย สัมพันธภาพในครอบครัวไทย. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ใจทิพย์ พวงทอง. (2540). ความสอดคล้องระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของบุตรวัยรุ่น. กศ.ม(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชาติชาย หมั่นสมัคร. (2542). การปรับตัวของนักศึกษาโครงการสมทบพิเศษ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ชื่นสมุล อุกฤษฏ์วิริยะ. (2543). อิทธิพลของความสัมพัทธ์ภายในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรม การเปิดรับสื่อวีดิทัศน์ประเภทเอ็กซ์ของเยาวชนไทยที่อยู่ในสถานศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร. ว.บ. (สื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก. (2524). ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับ สุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น. รายงานการวิจัยฉบับที่ 26 กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธัญญภรณ์ ใจมั่ง. (2549). การปรับตัวของเด็กวัยรุ่นตอนปลายที่พยายามฆ่าตัวตายในจังหวัด นครสวรรค์. พย.ม. (สุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นิภา นิธยานน. (2530). การปรับตัวและบุคลิกภาพ : จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บังอร เทพเทยนี้ และคณะ (2550). โครงการสำรวจสภาพ ครอบครัวตามตัวชี้วัดสถาบันครอบครัว เข้มแข็ง. สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญญรัตน์ ขจรพัฒน์วรกุล. (2551). การศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวทางอารมณ์และการปรับตัว ทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และมีบทบาททางเพศแตกต่างกันของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญญาภา แจ้งสี. (2544). ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อความผูกพันที่ ไกล่ชิด การเห็นคุณค่าในตนเอง และการยอมรับตนเองของนักศึกษาที่มีพฤติกรรมเสี่ยง และไม่เสี่ยง ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตพระนครใต้. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่าย เอกสาร.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2540). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และ ปกเจริญผล.
- บุษกร สิบซึ่ง. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อครอบครัวและการสื่อสารในครอบครัว กับทักษะชีวิตพื้นฐานของวัยรุ่นในจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (พยาบาล ครอบครัว). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ประณต คำฉิม. (2549). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- ปิยะวัติ สิงห์พันธ์. (2544). แนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งและการเสริมสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ สส.ม (การบริหารและนโยบายสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ไปยดา วิรศมี. (2553). สัมพันธภาพของบิดามารดาและปัจจัยครอบครัวที่ส่งผลต่อการพัฒนาการและความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พัฒนาการมนุษย์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). สุขภาพจิตเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: บัณฑิตการพิมพ์.
- พาสนา ผลิลลิลป์. (2535). การสำรวจปัญหาการปรับตัวในเด็กวัยรุ่นกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนาธร แสนใจ. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันในครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเอง และกลวิธีในการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- พรพรรณ จันทรง. (2541). รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พรพิมล เจียมนาครินทร์. (2539). พัฒนาการวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: ตันอ้อแกรมมี.
- พระเจริญพงษ์ ทุมมทิโป; และพระเรวัฒน์ ชยากโร. (2550). การปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พลอยวไล ไกรนรา. (2548). การสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภาคใต้. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- พวงสร้อย วรกุล. (2522). การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสงขลา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิษณุพร รุโจปการ. (2541). บทบาทบิดา บทบาทมารดากับค่านิยมในการพึ่งตนเองของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิสมัย นพรัตน์. (2543). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (พยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

- เพียวร์ ผลภาค. (2539). *บทบาทบิดา บทบาทของมารดา การปรับตัวกับเพื่อน กับความรู้สึที่มีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพลินพิศ จันทรศักดิ์. (2541). *ศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสื่อสารในครอบครัวกับสุขภาพจิตของวัยรุ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบางประกอกวิทยาาคม*. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เมธินี ก้อนแก้ว. (2546). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมในการคบเพื่อนต่างเพศ ของนักเรียนวัยรุ่นหญิงในจังหวัดภูเก็ต*. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปกร.ถ่ายเอกสาร
- รวีวรรณ กระจำทอง. (2539). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมารดาต่อทารกแรกเกิด*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 1 . กรุงเทพฯ: โอเดีย สแควร์.
- ลักขณา ฤทธิสนธิ์. (2532). *สัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรชายวัยรุ่น ที่มีผลต่อการปรับตัวของบุตร : ศึกษาเปรียบเทียบเขตเมืองและชนบทในจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ คศ.บ. (คหกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ลักขณา ประถมวงศ์ (2546). *ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสันทนุณ เอกลักษณ์แห่งตน และพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- ลำเจียก กำธร. (2548). *ความผูกพันในครอบครัว ความเชื่อที่ไร้เหตุผลและภาวะซึมเศร้าของเด็กและเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลินดา บัลลังน้อย. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัว การบรรลุขั้นพัฒนาการ และคุณภาพชีวิตของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร*. วท.บ. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- วัชรินทร์ กระแสสัตย์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีครอบครัว ความผูกพันในครอบครัวกับความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลเวชปฏิบัติครอบครัว). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

- วันทนี กระแสสรุป. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวและการเปิดเผยตนเองต่อแม่ ของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. วทบ. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- วุฒินิ กมลภัทรากูร. (2546). การอบความเป็นส่วนตัว ความขัดแย้ง และสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดากับบุตรวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2540. จิตวิทยาพัฒนาการทุกช่วงวัย วัยรุ่น -วัยสูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์; และปราณีสุทธิสุขคนธ์. (2550). การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา. ปีที่ 5 (1)
- ศิรินทร์ทิพย์ มากบุญ. (2546). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวและการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินญาณิพนธ์ วท.บ. (จิตวิทยาการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริพร พูลรักษ์. (2539). เปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริวรรณ ศิริบุญ และมาลินี วงษ์สิทธิ์. (2535). ข้อเท็จจริงและทัศนคติของผู้สูงอายุและคนหนุ่มสาวในกรุงเทพมหานครต่อบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวพร ปกป้อง. (2552). สถานการณ์ของครอบครัวไทย. สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวและมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว: กรุงเทพฯ.
- สมาน กำเนิด. (2520). การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สังวาลย์ สมสนิท. (2518). ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งกับพ่อแม่และการปรับตัวของวัยรุ่น. ปรินญาณิพนธ์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาวิตรี ทยานศิลป์ (2550). อิทธิพลของความรู้สึกลึกผูกพันกับพ่อแม่และกับเพื่อน ต่อการเริ่มใช้ยาเสพติดของเยาวชนชายไทย. ปรินญาณิพนธ์ ปร.ด. (ประชากรศาสตร์). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและแห่งชาติ. (2552). ความอยู่เย็นเป็นสุข รวมกันในสังคมไทย: ปแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักฯ.
- (2553). รายงานการติดตามผล 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). *สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจสุขภาพจิตคนไทย พ.ศ. 2551-2553*. สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2555, จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/mentalHealthRep53.pdf>
- (2554). *เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจและสังคมไทยที่สำคัญ พ.ศ. 2554*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2555, จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/download/files/socioSoc54.pdf>
- สิริชัย ประทีปฉาย. (2533). *การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว*. มหาวิทยาลัยรำไพพรรณี.
- สุกัญญา เพชรเจริญ. (2537). *ศึกษาเปรียบเทียบความขัดแย้งกับบิดา มารดา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีปัญหาทางพฤติกรรมในโรงเรียนและนักเรียนที่ไม่มีปัญหาทางพฤติกรรมในโรงเรียนจังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม (จิตวิทยาการแนะแนว). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทรเอม. (2541). *จิตวิทยาทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพร ธนะชานนท์. (2548). *อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน และครอบครัวกับความผูกพันทางสังคม ที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3*. สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ด.(พฤติกรรมศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิทย์ เจริญผล. (2547). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสภานาฏราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม (สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- องค์การยูนิเซฟประเทศไทย. *การวิเคราะห์สถานการณ์เด็กและสตรี พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ: องค์การฯ
- อมรรัตน์ จามรพิทักษ์. (2551). *การศึกษาความเชื่ออำนาจในตนและความสามารถในการปรับตัวของวัยรุ่น*. วท.ม. (ศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- อมรวิทย์ นาคทรพร. (2548). *เด็กไทยในมิติวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- อมลิตรา เพ็งคำปั้ง. (2545). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะด้านการปรับตัวทางสังคม การแก้ไข ปัญหา และการมุ่งมั่นพัฒนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินทร์ ชูชม; และ อัจฉรา สุขารมณ. (2536). *รายงานการวิจัย เรื่อง องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อรอนงค์ ทรงสกุล. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มโนภาพแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วท.ม (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อัญชลี ทองจันทร์. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเพชรบุรีโดยการวิเคราะห์เส้นทาง. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัญชลี ศิลาเกษ; กัลยา อันซีน; และ วัชรภรณ์ ลือไธสงค์. (2539). ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ส่งเสริมสุขภาพจิต ของนักเรียนมัธยมในเขตเมือง. อุบลราชธานี: โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่11. กรุงเทพฯ: ชันต์การพิมพ์.
- อำไพ อินฟ้าแสง. (2524). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Anna Beth Doyle; et al. (2004). *Parent-Child Relationships and Adjustment in Adolescence: Findings from the HBSC Cycle 3 and NLSCY Cycle 2 Studies*. Public Health Agency of Canada
- Attar-Schwartz; & Shalhevet; et al. (2009). Grandparenting and Adolescent Adjustment in Two-Parent Biological, Lone-Parent, and Step-Families. *Journal of family Psycholpgy*. 2009(23):67-75
- Edward F. Kouneski. (2000). *The Family Circumplex Model, Faces II, and Faces III: Overview of Research and Applications*. Department of Family Social. University of Minnesota. Minnesota
- Olson, D. (2011). FACES IV and the Circumplex Model: Validation study. *Journal of Marital and Family Therapy*. 37(1): 64-80.
- Olson, D.H.;& Gorall,D.M. (2003). *Circumplex Model of Marital and Family Systems. Nomal Family Processes (3)*. New York: Guilford : 514-547.
- Olson, D.H. (2000). Circumplex Model of Marital and Family Systems. *Journal of Family Therapy*. (22): 144-167.
- Olson, D.H., Russell, C.S. & Sprenkle, D.H. (1989). *Circumplex Model: Systemic assessment and treatment of families*. New York: Haworth Press.
- Roger Dorothy. (1962). *The Psychology of Adolescence*. New York: Appleton Century – Crofts.

- Rogers, C.R. (1974, December). *"The Organization of Personality,"*. American Psychologists. 10(2): 358.
- Roy, C.; & Robert, S.L. (1981). *Theory Construction in Nursing: An Adaptation Model*. Englewood cliff, N.j: Prentice Hall
- Rutger C. M. E.; et al. (2001). *Parental Attachment and Adolescents' Emotional Adjustment: The Associations With Social Skills and Relational Competence*. Journal of Counseling Psychology. (48): 428-439
- Thorpe L.P; & Schmuller A.M. (1958). *Personality : an interdisciplinary approach*. New York: D Van Nostrand Company

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ชื่อแบบสอบถามของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเรื่อง “ตัวฉันและครอบครัวของฉัน”

ขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและตรงกับความเป็นจริงของตัวนักเรียน ข้อมูลที่นักเรียนตอบมาจะถูกเก็บเป็นความลับ และนำเสนอเป็นภาพรวม ไม่มีผลกระทบเป็นรายบุคคล จึงขอความร่วมมือกับนักเรียนให้ตั้งใจอ่านและตอบให้ครบทุกข้อ เพื่อข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน ขอขอบคุณนักเรียนทุกคนที่สละเวลาในการร่วมมือตอบแบบสอบถามฉบับนี้ มา ณ โอกาสนี้

ชญาณี จงลีพันธ์

นิสิตปริญญาโท สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 เรื่องทั่วไปของฉัน

คำชี้แจง คำถามตอนนี้เป็นแบบเติมคำ ตัวเลขหรือทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ให้ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนเอง โปรดตั้งใจอ่านและกรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ชื่อโรงเรียน
2. เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย
3. ปัจจุบันนักเรียนอายุปี
4. นักเรียนอยู่ในระดับชั้น
 - ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 1
 - ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 2
 - ☐ มัธยมศึกษาปีที่ 3
5. ปัจจุบันนักเรียนอาศัยอยู่กับ

☐ พ่อ และ แม่	☐ พ่อ หรือ แม่
☐ ญาติพี่น้อง	☐ อื่นๆ(ระบุ).....

ตอนที่ 2 เรื่องเกี่ยวกับตัวฉัน

คำชี้แจง นักเรียนโปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้และทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเหนือตัวเลือกที่กำหนด คือ “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” “ไม่จริงเลย” ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

1. ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. ฉันเข้าแถวซื้อของทุกครั้ง

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. ฉันมาโรงเรียนตรงเวลา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. ฉันไม่ทิ้งขยะลงพื้น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. ฉันเต็มใจปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ใหญ่เสมอ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. เมื่อฉันทำผิดต่อผู้อื่น ฉันสามารถขอโทษได้อย่างไม่ลำบากใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. ฉันมักจะพูดเสียดสี กระแทกกระทั้นเพื่อทำให้คนอื่น โกรธ หรือไม่พอใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. ฉันไม่ชอบเป็นฝ่ายเข้าไปทำความรู้จักกับคนอื่นก่อน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. เมื่อเพื่อนไม่สบายใจฉันจะให้กำลังใจเพื่อนเสมอ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. ฉันเข้ากับเพื่อนใหม่ได้อย่างรวดเร็ว

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. ฉันจะอาละวาดเมื่อรู้สึกไม่พอใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. ฉันมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นบ่อยๆ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. ฉันมักจะแต่งกายผิดกฎระเบียบของโรงเรียน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. ฉันทำลายสิ่งของสาธารณะ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. ฉันคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่จะเอาเปรียบผู้อื่นเมื่อมีโอกาส

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

16. ฉันรู้สึกว่าคุณแม่ดูแลเอาใจใส่ฉันเป็นอย่างดี

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

17. คนในครอบครัวของฉันจะคอยสอบถามทุกข์สุขของฉัน ด้วยความห่วงใยเสมอ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

18. เมื่อมีเรื่องกระทบกระทั่งหรือผิดใจกันในครอบครัว ฉันมักจะหลีกเลี่ยงวิธีการที่จะก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาท

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

19. ฉันไม่ค่อยสนิทสนมกับคนในครอบครัว

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

20. ฉันมีความสุขเมื่อได้อยู่อย่างพร้อมหน้ากับคนในครอบครัว

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

21. ฉันรู้สึกอึดอัดในการเข้าพบครู

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

22. ฉันไม่ชอบโรงเรียนที่ฉันเรียนอยู่ตอนนี้

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

23. ฉันทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับเพื่อนๆและครูอย่างเต็มใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

24. ฉันเต็มใจปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

25. ฉันรู้สึกอึดอัดและไม่สบายใจ เมื่อฉันได้รับมอบหมายให้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

26. หากมีกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ฉันยินดีให้ความร่วมมือ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

27. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมที่เพื่อนบ้านจัดขึ้น เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

28. ฉันทำตามกฎระเบียบของชุมชนอย่างเต็มใจ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

29. ฉันรู้สึกว่าไม่มีเพื่อนบ้านหลายคนไม่ชอบฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

30. ฉันรู้สึกว่าการพบปะพูดคุยกับคนในชุมชนเป็นเรื่องน่าเบื่อ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตอนที่ 3 เรื่องครอบครัวของฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนนึกถึง พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองที่เป็นผู้เลี้ยงดูที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และคนในครอบครัวของนักเรียน แล้วพิจารณาข้อความต่อไปนี้และทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเหนือตัวเลือกที่กำหนด คือ “เป็นประจำ” “บ่อยๆ” “ค่อนข้างบ่อย” “เป็นบางครั้ง” “นานๆครั้ง” “ไม่เคยเลย” ที่ตรงกับความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ

1. พ่อแม่ชมเชยและแสดงความยินดีเมื่อฉันทำสิ่งใดสำเร็จ

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

2. พ่อแม่ไม่ค่อยสนใจว่าฉันมีความสุขหรือเศร้าใจ

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

3. เมื่อเกิดปัญหา ฉันและพ่อแม่จะให้อารมณ์กันและกัน

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

4. เมื่อเกิดปัญหาพ่อแม่มักจะให้คำปรึกษา เพื่อให้ฉันผ่านปัญหานั้นไปได้

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

5. พ่อแม่แสดงออกถึงความรักต่อฉัน เช่น การกอด หอม หรือพูดคุยหยอกล้อ

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

6. พ่อแม่จะคอยจัดการทุกเรื่องเกี่ยวกับตัวฉัน

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

7. เมื่อฉันกลับบ้านผิดเวลา พ่อแม่จะดุหรือว่าโทษที่ไม่ถามสาเหตุ

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

8. เมื่อฉันทำผิดกฎระเบียบของครอบครัวเพียงเล็กน้อยฉันจะถูกทำโทษทันที

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

9. พ่อแม่จะจัดการและควบคุมฉันทุกเรื่องถึงแม้จะเป็นเรื่องส่วนตัว

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

10. ฉันรับประทานอาหารเย็นตามลำพังโดยไม่มีพ่อแม่ หรือคนในครอบครัวมารับประทานด้วย

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

11. ฉันทำงานบ้านบางอย่างร่วมกับสมาชิกในครอบครัว เช่น ทำอาหาร รดน้ำต้นไม้ ล้างรถ

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

12. ฉันและพ่อแม่รับประทานอาหารเช้าด้วยกัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

13. หลังรับประทานอาหารเช้า ครอบครัวของฉันทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ดูโทรทัศน์ พูดคุยสนทนากัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

14. ฉันรู้สึกว่ามีสมาชิกในครอบครัวของฉันไม่มีเวลาได้อยู่ด้วยกัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

15. เมื่อมีปัญหาขัดแย้งกัน สมาชิกในครอบครัวจะพยายามพูดคุยกันเพื่อปรับความเข้าใจ

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

16. ฉันรู้สึกว่ามีสมาชิกในครอบครัวของฉันรักใคร่กลมเกลียวกันดี

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

17. สมาชิกในครอบครัวของฉันมีการโต้เถียงกันรุนแรง

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

18. ฉันและสมาชิกในครอบครัวมักมีความเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

19. ฉันและสมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยสนใจกันและกัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

20. ฉันรู้สึกว่าไม่มีห้องหรือพื้นที่ใดในบ้านเป็นพื้นที่ส่วนตัวของฉัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ค่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

21. ฉันรู้สึกว่าคุณแม่คอยจับผิดฉันทุกเรื่อง

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

22. พ่อแม่ให้อิสระฉันในการเลือกใช้ของใช้ส่วนตัว เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับ เป็นต้น

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

23. พ่อแม่เปิดโอกาสให้ฉันตัดสินใจเรื่องส่วนตัวด้วยตัวเอง

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

24. พ่อแม่ให้อิสระฉันในการเลือกทำกิจกรรมที่ชอบ เช่น กีฬา ดนตรี ของสะสม เป็นต้น

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

25. ฉันสามารถพูดคุยปรึกษาพ่อแม่ได้ทุกเรื่อง

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

26. พ่อแม่ยินดีต้อนรับเพื่อนๆ ของฉัน เมื่อฉันพาเพื่อนมาที่บ้าน

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

27. พ่อแม่ของฉันสามารถพูดคุยกับเพื่อนๆ ของฉันอย่างเป็นกันเอง

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

28. พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวเชื่อใจในตัวฉัน

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

29. พ่อแม่ให้อิสระฉันในการเลือกคบเพื่อน

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

30. ครอบครัวฉันพูดคุยหรือกันเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ภายในบ้าน เช่น อุปกรณ์ชำรุด การเลี้ยงสัตว์ หรือปรึกษาเรื่องอื่นๆ

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

31. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว พ่อแม่จะเปิดโอกาสให้ฉันแสดงความคิดเห็น

.....					
เป็นประจำ	บ่อยๆ	ค่อนข้างบ่อย	เป็นบางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย

32. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นคนในครอบครัวจะปรึกษาหารือเพื่อหาทางออกร่วมกัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

33. พ่อแม่พูดคุยถึงสถานการณ์ทางการเงินของครอบครัวให้ทุกคนในบ้านรับรู้

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

34. พ่อแม่จะถามความคิดเห็นของฉันทัดสินใจเรื่องสำคัญในครอบครัว

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

35. พ่อแม่สนับสนุนให้ฉันทำกิจกรรมที่ฉันชอบ

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

36. ฉันและพ่อแม่มีกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน เช่น กีฬา ดนตรี เย็บปักถักร้อย ทำอาหาร เป็นต้น

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

37. ฉันและพ่อแม่มักพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่สนใจร่วมกัน เช่น ปลูกต้นไม้ สัตว์เลี้ยง ชื้อของ ท่องเที่ยว เป็นต้น

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

38. พ่อแม่สนับสนุนให้ฉันมีงานอดิเรกหรือทำกิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

39. ครอบครัวของฉันออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านร่วมกัน เมื่อมีโอกาสพิเศษ

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

40. ครอบครัวของฉันจะหาทำกิจกรรมทำร่วมกัน ในวันหยุดเช่น ทำอาหาร เดินชื้อของ ทำสวน ดูหนัง เป็นต้น

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

41. ในวันหยุดหรือมีโอกาพิเศษ ครอบครัวของฉันไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ร่วมกัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

42. ในวันหยุดหรือวันสำคัญทางศาสนา ครอบครัวของฉันมักจะไปปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

43. ถึงแม้จะมีเวลาว่างฉันและพ่อแม่ก็ไม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

.....
 เป็นประจำ บ่อยๆ ก่อนข้างบ่อย เป็นบางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

ชื่อแบบสอบถามและตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวฉัน	ใช้วัดตัวแปร	การปรับตัวทางสังคม
2. แบบสอบถามครอบครัวของฉัน	ใช้วัดตัวแปร	ความผูกพันต่อครอบครัว

ภาคผนวก ข
คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอคุณภาพเครื่องมือแบบวัดการปรับตัวทางสังคม และคุณภาพเครื่องมือแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 23 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (CITC) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบวัดการปรับตัวทางสังคม

ข้อ	CITC (n=70)
1.	.649
2.	.382
3.	.376
4.	.432
5.	.490
6.	.528
7.	.431
8.	.292
9.	.407
10.	.321
11.	.461
12.	.542
13.	.474
14.	.553
15.	.508
16.	.623
17.	.512
18.	.320
19.	.561
20.	.433
21.	.481
22.	.345
23.	.461
24.	.487

ตาราง 23 (ต่อ)

ข้อ	CITC (n=70)
25.	.513
26.	.512
27	.497
28	.603
29	.422
30	.407
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = .898	

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 ด้าน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราครวมทั้งฉบับเท่ากับ .925 และผู้วิจัยได้หาค่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (CITC) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราครวมเป็นรายด้าน 9 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 24 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (CITC) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราครวมของแบบวัดความผูกพันต่อครอบครัว

ความผูกพันต่อครอบครัว	ข้อ	CITC (n=70)
ด้านความผูกพันทางอารมณ์	1.	.427
	2.	.546
	3.	.618
	4.	.621
	5.	.509
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	= .771
ด้านขอบเขตความสัมพันธ์	6.	.392
	7.	.536
	8.	.272
	9.	.352
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	= .606
ด้านการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน	10.	.424
	11.	.554
	12.	.466
	13.	.603
	14.	.537
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	= .750
ด้านความเป็นปึกแผ่นในครอบครัว	15.	.518
	16.	.670
	17.	.406
	18.	.499
	19.	.418
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	= .736

ตาราง 24 (ต่อ)

ความผูกพันต่อครอบครัว	ข้อ	CITC (n=70)
ด้านพื้นที่ส่วนบุคคล	20.	.403
	21.	.369
	22.	.483
	23.	.576
	24.	.461
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	= .695
ด้านความเป็นเพื่อน	25.	.442
	26.	.466
	27.	.519
	28.	.642
	29.	.407
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	=.726
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	30.	.651
	31.	.743
	32.	.626
	33.	.256
	34.	.572
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	= .783
ด้านความสนใจ	35.	.615
	36.	.619
	37.	.426
	38.	.700
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	=.800
ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ	39.	.297
	40.	.503
	41.	.410
	42.	.243
	43.	.264
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	= .583

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

อาจารย์ ดร.ชัญญา ลีศัตรุพ่าย

ภาควิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย

ภาควิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ชาญ รัตนะพิสิฐ

ภาควิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตาราง 25 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม จำแนกตามตัวแปรเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t
หญิง	272	4.436	.687	.786
ชาย	148	4.382	.624	

จากตาราง 25 พบว่า วัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชายมีความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 26 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม จำแนกตามตัวแปรระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	.981	2	.491	1.109
ภายในกลุ่ม	184.535	417	.443	
รวม	185.516	419		

จากตาราง 26 พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับชั้นแตกต่างกัน มีความผูกพันต่อครอบครัวไม่แตกต่างกัน

ตาราง 27 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม จำแนกการพักอาศัย

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3.641	2	1.820	4.174*
ภายในกลุ่ม	181.875	417	.436	
รวม	185.516	419		

* $p < .05$

จากตาราง 27 พบว่า วัยรุ่นที่มีการพักอาศัยแตกต่างกัน มีการปรับตัวทางสังคมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเพื่อทดสอบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD ได้ผลการทดสอบดังตาราง 5

ตาราง 28 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความผูกพันต่อครอบครัวโดยรวม เป็นรายคู่ ตามตัวแปรการพักอาศัย

การพักอาศัย	$\bar{X}$	อยู่กับพ่อแม่	อยู่กับพ่อหรือแม่	อื่นๆ
		4.473	4.305	4.230
อยู่กับพ่อแม่	4.473	-	.168	.243*
อยู่กับพ่อหรือแม่	4.305		-	.075
อยู่กับผู้อื่น	4.230			-

* $p < .05$

จากตาราง 28 พบว่า วัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับพ่อแม่มีความผูกพันต่อครอบครัวดีกว่าวัยรุ่นที่อาศัยอยู่กับผู้อื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 29 ร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความผูกพันต่อครอบครัวรายข้อ

ข้อ	ข้อคำถาม	ไม่เคย เลย (ร้อยละ)	นานๆ ครั้ง (ร้อยละ)	เป็น บางครั้ง (ร้อยละ)	ค่อนข้าง บ่อย (ร้อยละ)	บ่อยๆ (ร้อยละ)	เป็น ประจำ (ร้อยละ)
1.	พ่อแม่ชมเชยและแสดงความยินดีเมื่อฉันทำ สิ่งใดสำเร็จ	0.2	2.9	18.8	18.3	29.0	30.7
2.	พ่อแม่ไม่ค่อยสนใจว่าฉันมีความสุขหรือเศร้า ใจ	38.3	23.3	24.3	6.2	6.0	1.9
3.	เมื่อเกิดปัญหา ฉันและพ่อแม่จะให้กำลังใจ กันและกัน	2.4	7.9	16.0	15.7	28.3	29.8
4.	เมื่อเกิดปัญหาพ่อแม่จะให้คำปรึกษา เพื่อให้ฉันผ่านปัญหานั้นไปได้	2.4	4.8	13.8	14.8	27.4	36.9
5.	พ่อแม่แสดงออกถึงความรักต่อฉัน เช่น การ กอด หอม หรือพูดคุยหยอกล้อ	4.8	12.4	17.4	12.6	22.4	30.5
6.	พ่อแม่จะคอยจัดการทุกเรื่องเกี่ยวกับตัวฉัน	3.6	15.0	28.8	20.0	21.0	11.7
7.	เมื่อฉันกลับบ้านผิดเวลา พ่อแม่จะดุหรือว่า ทักที่โดยไม่ถามสาเหตุ	25.5	18.1	26.2	9.8	11.7	8.8
8.	เมื่อฉันทำผิดกฎระเบียบของครอบครัวเพียง เล็กน้อยฉันจะถูกทำโทษทันที	36.7	31.7	17.9	6.2	4.5	3.1
9.	พ่อแม่จะจัดการและควบคุมฉันทุกเรื่องถึงแม้ จะเป็นเรื่องส่วนตัว	23.1	24.3	23.6	11.0	8.8	9.3
10.	ฉันรับประทานอาหารเช้าตามลำพังโดยไม่มี พ่อแม่ หรือคนในครอบครัวมารับประทาน ด้วย	23.8	36.0	23.6	7.1	6.2	3.3
11.	ฉันทำงานบ้านบางอย่างร่วมกับสมาชิกใน ครอบครัว เช่น ทำอาหาร รดน้ำต้นไม้ ล้างรถ เป็นต้น	2.6	9.8	18.3	16.9	26.7	25.7

ตาราง 29 (ต่อ)

ข้อ	ข้อคำถาม	ไม่เคย เลย (ร้อยละ)	นานๆ ครั้ง (ร้อยละ)	เป็น บางครั้ง (ร้อยละ)	ค่อนข้าง บ่อย (ร้อยละ)	บ่อยๆ (ร้อยละ)	เป็น ประจำ (ร้อยละ)
12	ฉันและพ่อแม่รับประทานอาหารเช้าด้วยกัน	5.5	17.9	24.8	16.2	17.1	18.6
13.	หลังรับประทานอาหารเช้า ครอบครัวของ ฉันทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ดูโทรทัศน์ พูดคุยสนทนากัน	1.7	7.9	10.2	16.9	21.7	41.7
14.	ฉันรู้สึกว่าสมาชิกในครอบครัวของฉันไม่มี เวลาได้อยู่ด้วยกัน	28.8	31.0	21.4	10.5	5.7	2.6
15.	เมื่อมีปัญหาขัดแย้งกัน สมาชิกในครอบครัว จะพยายามพูดคุยกันเพื่อปรับความเข้าใจ	2.9	9.8	17.9	20.0	25.5	24.0
16.	ฉันรู้สึกว่าสมาชิกในครอบครัวของฉันรักใคร่ กลมเกลียวกันดี	1.0	3.1	7.9	15.7	27.9	44.5
17.	สมาชิกในครอบครัวของฉันมีการโต้เถียงกัน รุนแรง	36.0	42.4	11.9	4.5	4.3	1.0
18.	ฉันและสมาชิกในครอบครัวมักมีความเห็น สอดคล้องไปในทางเดียวกัน	2.4	6.7	29.0	23.1	31.2	7.6
19.	ฉันและสมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยสนใจกันและกัน	56.2	23.6	10.5	5.0	2.4	2.4
20.	ฉันรู้สึกว่าไม่มีห้องหรือพื้นที่ใดในบ้านเป็น พื้นที่ส่วนตัวของฉัน	50.2	17.9	11.9	7.4	5.2	7.4
21.	ฉันรู้สึกว่าพ่อแม่คอยจับผิดฉันทุกเรื่อง	24.0	34.0	21.0	10.5	6.2	4.3
22	.พ่อแม่ให้อิสระฉันในการเลือกใช้ของใช้ ส่วนตัว เช่น เสื้อผ้า เครื่องประดับ เป็นต้น	3.1	8.8	16.2	16.0	25.2	30.7
23.	พ่อแม่เปิดโอกาสให้ฉันตัดสินใจเรื่องส่วนตัว ด้วยตัวเอง	1.4	3.6	16.7	18.3	30.7	29.3
24.	พ่อแม่ให้อิสระฉันในการเลือกทำกิจกรรมที่ ชอบ เช่น กีฬา ดนตรี ของสะสม เป็นต้น	1.9	2.9	8.8	8.3	30.2	47.9

ตาราง 29 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความถาม	ไม่เคย เลย (ร้อยละ)	นานๆ ครั้ง (ร้อยละ)	เป็น บางครั้ง (ร้อยละ)	ค่อนข้าง บ่อย (ร้อยละ)	บ่อยๆ (ร้อยละ)	เป็น ประจำ (ร้อยละ)
25.	ฉันสามารถพูดคุยปรึกษาพ่อแม่ได้ทุกเรื่อง	1.4	5.5	11.4	17.4	20.0	44.3
26.	พ่อแม่ยินดีต้อนรับเพื่อนๆของฉัน เมื่อฉันพาเพื่อนมาที่บ้าน	0.7	3.8	9.8	11.2	31.0	43.6
27.	พ่อแม่ของฉันสามารถพูดคุยกับเพื่อนๆของ ฉันอย่างเป็นกันเอง	1.2	4.8	10.0	19.5	28.6	36.0
28.	พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวเข้าใจในตัว ฉัน	1.4	3.8	18.6	20.0	31.0	25.2
29.	พ่อแม่ให้อิสระฉันในการเลือกคบเพื่อน	2.4	3.3	15.5	16.0	28.1	34.8
30.	ครอบครัวฉันพูดคุยหรือกันเกี่ยวกับเรื่อง ต่างๆภายในบ้าน เช่น อุปกรณ์ชำรุด การ เลี้ยงสัตว์ หรือปรึกษาเรื่องอื่นๆ	3.6	4.5	16.9	20.0	27.6	27.4
31.	เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว พ่อแม่จะเปิด โอกาสให้ฉันแสดงความคิดเห็น	7.9	12.9	24.0	13.3	26.4	15.5
32.	เมื่อเกิดปัญหาขึ้นคนในครอบครัวจะ ปรึกษาหารือเพื่อหาทางออกร่วมกัน	1.9	6.9	15.7	21.4	29.0	25.0
33.	พ่อแม่พูดคุยถึงสถานการณ์ทางการเงินของ ครอบครัวให้ทุกคนในบ้านรับรู้	4.8	8.1	21.9	17.6	27.6	20.0
34.	พ่อแม่จะถามความคิดเห็นของฉันก่อน ตัดสินใจเรื่องสำคัญในครอบครัว	4.5	11.9	25.5	20.2	23.3	14.5
35.	พ่อแม่สนับสนุนให้ฉันทำกิจกรรมที่ฉันชอบ	1.0	2.6	10.7	14.3	30.0	41.4
36.	ฉันและพ่อแม่มีกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน เช่น กีฬา ดนตรี เย็บปักถักร้อย ทำอาหาร เป็น ต้น	5.2	13.6	17.9	19.0	24.8	19.5

ตาราง 29 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความถาม	ไม่เคย เลย (ร้อยละ)	นานๆ ครั้ง (ร้อยละ)	เป็น บางครั้ง (ร้อยละ)	ค่อนข้าง บ่อย (ร้อยละ)	บ่อยๆ (ร้อยละ)	เป็น ประจำ (ร้อยละ)
37.	ฉันและพ่อแม่มักพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่สนใจ ร่วมกัน เช่น ปลูกต้นไม้ สัตว์เลี้ยง ชื่อของ ท้องเที่ยว เป็นต้น	3.3	9.0	7.4	21.0	25.7	23.6
38.	พ่อแม่สนับสนุนให้ฉันมีงานอดิเรกหรือทำ กิจกรรมเมื่อมีเวลาว่าง	1.9	5.2	16.7	17.1	27.9	31.2
39.	ครอบครัวของฉันออกไปรับประทานอาหาร นอกบ้านร่วมกัน เมื่อมีโอกาสพิเศษ	4.8	21.3	20.5	14.5	18.3	20.2
40.	ครอบครัวของฉันจะหาทำกิจกรรมทำร่วมกัน ในวันหยุดเช่น ทำอาหาร เดินซื้อของ ทำ สวน ดูหนัง เป็นต้น	5.0	14.8	23.3	17.1	21.2	18.6
41.	ในวันหยุดหรือมีโอกาสดพิเศษ ครอบครัวของ ฉันไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ร่วมกัน	3.1	21.4	21.9	17.1	17.4	19.0
42.	ในวันหยุดหรือวันสำคัญทางศาสนา ครอบครัวของฉันมักจะไปปฏิบัติกิจกรรม ทางศาสนาด้วยกัน	3.8	16.9	21.0	19.5	21.0	17.9
43.	ถึงแม้จะมีเวลาว่างฉันและพ่อแม่ก็ไม่ได้ทำ กิจกรรมร่วมกัน	18.3	27.9	30.0	9.5	8.3	6.0

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวชฎาณี จงลีพันธ์
วันเดือนปีเกิด	2 มกราคม 2530
สถานที่เกิด	จังหวัดนครพนม
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	86 หมู่ 6 ตำบลศรีสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม 48150
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2553	สังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต (สส.บ.) จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2557	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

